

MYKOLO ROMERIO UNIVERSITETO
Ekonomikos ir finansų valdymo fakulteto
Informatikos ir statistikos katedra

ARŪNAS BERŽINSKAS
Informatikos teisės studijų programa

**INFORMACINĖS VISUOMENĖS PASLAUGŲ REGLAMENTAVIMAS
EUROPOS SAJUNGOJE IR LIETUVOJE**

Magistro baigiamasis darbas

Mokslinis vadovas: dr. I. Rotomskis

Vilnius, 2007

TURINYS

TURINYS.....	2
ĮVADAS.....	3
1. INFORMACINĖS VISUOMENĖS PASLAUGŲ SAMPRATA.....	5
1.1. Informacinės visuomenės samprata.....	5
1.2. Bendroji informacinės visuomenės paslaugų samprata.....	6
1.3. Informacinės visuomenės paslaugų sudedamosios dalys.....	11
1.3.1. Elektroninė komercija.....	11
1.3.2. Mobilioji komercija.....	13
1.3.3. Padidinto tarifo paslaugos.....	14
1.3.4. Tarpininkų paslaugos.....	15
1.3.5. IP telefonijos paslaugos.....	17
2. INFORMACINĖS VISUOMENĖS PASLAUGŲ REGLAMENTAVIMAS EUROPOS SAJUNGOJE.....	19
2.1. Elektroninės komercijos direktyva.....	19
2.1.1. Vidaus rinka.....	20
2.1.2. Įsisteigimas ir reikalavimai informacijai.....	21
2.1.3. Komerciniai pranešimai.....	25
2.1.5. Reguluojamos profesijos.....	26
2.1.6. Elektroninės sutartys.....	27
2.1.7. Interneto tarpininkų atsakomybė.....	28
2.1.8. Informavimo ir pašalinimo (angl. <i>notice-and-take-down</i>) procedūros.....	33
2.1.9. Savireguliacija ir alternatyvūs ginčų sprendimo būdai internetu.....	36
2.2. Kiti ES teisės aktai, reglamentuojantys IVP.....	38
3. INFORMACINĖS VISUOMENĖS PASLAUGŲ REGLAMENTAVIMAS LIETUVOJE.....	40
3.1. IVP reglamentavimas iki IVP įstatymo priėmimo.....	40
3.2. IVP įstatymas.....	42
3.3. Kiti teisės aktai, reglamentuojantys IVP.....	52
IŠVADOS IR PASIŪLYMAI.....	55
LITERATŪROS SĄRAŠAS.....	58
SANTRAUKA.....	66
SUMMARY.....	67

IVADAS

Sparčiai tobulėjant ir plintant informacinėms ir ryšių technologijoms (IRT) pradeda atsirasti vis daugiau ir įvairių šiomis technologijomis paremtų paslaugų. Daugelis įprastų žmogaus gyvenimo aspektų (pavyzdžiui, bendravimas, mokymasis, apsipirkinėjimas ir t.t.) persikelia į elektroninę erdvę, taip tapdami patogesniais ir plačiau prieinamais. Interneto vartotojų skaičius pasaulyje sparčiai kyla, atskiruose regionuose nuo 2000 m. iki 2006 m. jų skaičius pakilo nuo 1,5-3 kartų (labiau išsivysčiusiuose regionuose) iki 6 kartų (Afrikoje)¹. Šie skaičiai rodo, jog elektroninių paslaugų vartotojų skaičius taip pat tik didės. Daugumai internetu teikiamų paslaugų persikeliant į „Web 2.0“ platformą² ir vis svarbesnį vaidmenį interneto turinio kūrime vaidinant paprastiems vartotojams, atsiranda naujų problemų ir iššūkių.

Šio magistrinio baigiamojo darbo tema yra aktuali, nes informacinės visuomenės paslaugos mokslinėje literatūroje dar mažai nagrinėjamos. Dažniausiai apsiribojama atskiru informacinės visuomenės paslaugų, tokių kaip elektroninė komercija, mobilioji komercija, padidinto tarifo paslaugos ir kt. nagrinėjimu, neatskleidžiant jų tarpusavio sąryšio. Todėl kyla būtinybė išanalizuoti „informacinės visuomenės paslaugų“ sampratą, nes kol kas ši sąvoka dažnai suprantama skirtingai. Būtina nustatyti, kokios elektroninėje erdvėje teikiamos paslaugos turėtų būti laikomos informacinės visuomenės paslaugomis, o kokios nepatenka į šios sąvokos apimtį, nes nuo to priklauso, kokios teisės normos bus taikomos. Informacinės visuomenės paslaugas reglamentuojantys teisės aktai yra dar vis pakankamai nauji, todėl labai įdomu, kokios problemos kyla šiuos teisės aktus įgyvendinant.

Magistro baigiamojo darbo **objektas** yra informacinės visuomenės paslaugos.

Tyrimo **dalyką** apibūdina pats temos pavadinimas – „Informacinės visuomenės paslaugų reglamentavimas Europos Sąjungoje ir Lietuvoje“. Siekiama pateikti išsamią Europos Sąjungos (toliau – ES) ir Lietuvos informacinės visuomenės paslaugų (toliau – IVP) reglamentavimo analizę, tokiu būdu atskleidžiant esmines problemas. Tema yra tikrai aktuali, nes IVP, kaip kompleksinė sąvoka, dar nėra plačiai nagrinėtos mokslinėje literatūroje. Dažniausiai nagrinėjamos atskiros IVP sudėtinės dalys.

Magistro baigiamojo darbo **tikslas** – identifikuoti pagrindines IVP reglamentavimo ir jo įgyvendinimo problemas bei pateikti siūlymus šių problemų sprendimui.

Aukščiau nurodytam darbo tikslui pasiekti yra iškeliami tokie **uždaviniai**:

1. nustatyti IVP sąvoką;

¹ World internet usage statistics // www.internetworldstats.com/stats.htm; prisijungimo laikas: 2007-01-02, 12:32.

² Plačiau apie „Web 2.0“ galima pasiskaityti čia: <http://www.oreillynet.com/pub/a/oreilly/tim/news/2005/09/30/what-is-web-20.html>, prisijungimo laikas: 2007-05-10, 11:20.

2. išanalizuoti svarbiausius ES teisės aktus, reglamentuojančius IVP bei įvertinti pagrindinius reglamentavimo probleminius aspektus;
3. apžvelgti ES valstybių narių teisės aktus, reglamentuojančius IVP;
4. apžvelgti Europos Teisingumo Teismo ir ES valstybių narių teismų ir neteisminių institucijų praktiką, susijusią su IVP;
5. atskleisti dabartinės IVP teisinės bazės Lietuvoje esminius trūkumus bei pasiūlyti galimus jų pašalinimo būdus.

Būtina atkreipti dėmesį į tai, kad IVP glaudžiai susijusios su daugybe sričių, tokių kaip autorių teisės, vartotojų teisių apsauga, asmens duomenų apsauga, apmokestinimas, elektroninio parašo naudojimas ir kt., kurių reglamentavimas nėra šio magistro baigiamojo darbo objektas, nes darbo apimtis paprasčiausiai neleistų įsigilinti į šias sritis. Todėl darbe bus analizuojami tik patys svarbiausi teisės aktai, susiję su IVP teikimu.

Šiame magistro baigiamajame darbe stengtasi panaudoti kuo įvairesnius šaltinius. Pirmiausia tai oficialūs šaltiniai – ES bei Lietuvos Respublikos teisės aktai, taip pat teismų praktika. Labai svarbią vietą užima naujausios mokslinės publikacijos ir mokslinė literatūra, įvairi Lietuvos ir užsienio autorių (pavyzdžiui, I. Rotomskio, M. Civilkos, R. Clarke, R. J. Barcelo ir kt.) medžiaga. Naudota daug internetinių šaltinių, nes internetas yra ta terpė, kur informacija atsiranda anksčiau ir keičiasi dinamiškiau.

Rengiant šį darbą bus naudotasi lingvistiniu (visų pirma norint nustatyti tokių sąvokų kaip “informacinės visuomenės paslaugos” ir kt. vartoseną), sisteminiu, loginiu-analitiniu (naudojamas daryti apibendrinimams, išvadoms ir pan.), lyginamuoju, sisteminės analizės, kritikos, statistikos ir kitais metodais.

Šis darbas susideda iš įvado, dėstomosios dalies (ją sudaro trys pagrindiniai skyriai suskirstyti į poskyrius, kuriuose aptariami atskiri, skyriuose nagrinėjamų klausimų, aspektai), bei išvadų. Darbo pabaigoje yra pateikiamas naudotos literatūros sąrašas, bei šio darbo santrauka lietuvių ir anglų kalbomis.

1. INFORMACINĖS VISUOMENĖS PASLAUGŲ SAMPRATA

1.1. Informacinės visuomenės samprata

IVP sąvokos nagrinėjimą reikėtų pradėti nuo informacinės visuomenės apibrėžimo. O apibrėžimų yra daug ir įvairių. Vienas gana tikslus apibrėžimas skamba taip: informacinė visuomenė reiškia visuomenę, kurioje informacijos kūrimas, perdavimas, apdorojimas yra svarbi ekonomikos ir kultūros dalis.³ Vieną plačiausių apibrėžimų galime rasti Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarime „Dėl Lietuvos Respublikos informacinės visuomenės paslaugų įstatymo koncepcijos patvirtinimo“, kuriame informacinė visuomenė apibrėžiama kaip atvira, išsilavinusi, nuolat besimokanti ir žiniomis savo veiklą grindžianti visuomenė, kurios nariai – paprasti Lietuvos gyventojai ir visų lygių vadovai – gali, moka ir nori visose savo veiklos srityse efektyviai taikyti šiuolaikinių informacinių technologijų priemones, naudotis savo šalies ir viso pasaulio kompiuterizuotais informacijos ištekliais, o valstybės ir savivaldos institucijos, įstaigos, pasitelkdamos šias priemones ir išteklius, priimti sprendimus, užtikrinti gyventojams prieinamą ir patikimą viešąją informaciją.⁴

Anot filosofo F. Webster, galimos penkios informacinės visuomenės sampratos: ekonominė, profesinė/užimtumo, erdvinė, kultūrinė ir technologinė. Atsižvelgiant į šio magistrinio baigiamojo darbo objektą, aktualiausia būtų technologinė informacinės visuomenės samprata. Šioje sampratoje didelis dėmesys skiriamas technologinėms inovacijoms ir tam, kaip jos įtakoja šiandienos visuomenės reiškinius ir procesus. Žmonės yra milžiniško technologinių naujovių pasiūlos ir paklausos liudininkai, masinio IRT gamybos proceso ir masinio jų vartojimo stebėtojai bei šios veiklos dalyviai. Masinį IRT vartojimą ir panaudojimą įtakoja nuolatinis jų eksploatavimo kaštų mažėjimas, kurį įgalina minėtas gamybos pobūdis bei efektyvus jų rėmimas ir paskirstymas, sklaida. F. Webster tokį IRT populiarumą, jų paklausą ir pasiūlą vaizdžiai palygina su elektros tiekimo būtinybe ir neišvengiamybe. Ši skaitmeninių integruotų paslaugų tinklų plėtra, anot autoriaus, kuria informacinę visuomenę palaikančią infrastruktūrą. Spartus IRT vystymasis ir plėtra įvardijami kaip skiriamasis naujosios tvarkos bruožas. Teigiama, jog

³ Information society definitions // http://en.wikipedia.org/wiki/Information_society#Definitions; prisijungimo laikas: 2006-12-17, 14:11.

⁴ Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2004 m. spalio 11 d. nutarimas Nr. 1276 „Dėl Lietuvos Respublikos informacinės visuomenės paslaugų įstatymo koncepcijos patvirtinimo“ // Valstybės žinios. 2004, Nr. 151–5497.

IRT atėjimas inicijuoja naujos epochos atodangą, kurioje galima lanksčiai reaguoti į rinką ir operatyviai joje įsitvirtinti bei veikti.⁵

1.2. Bendroji informacinės visuomenės paslaugų samprata

Išsiaiškinę, kas yra informacinė visuomenė, jau galime bandyti surasti IVP apibrėžimą. IVP sąvoka pateikta Direktyvoje 98/34/EB, nustatančioje informacijos apie techninius standartus ir reglamentus teikimo tvarką.⁶ Joje IVP apibrėžiama kaip *paprastai už atlyginimą per atstumą, elektroninėmis priemonėmis ir asmeniškai paslaugų gavėjo prašymu teikiama paslauga*. IVP – paslaugos, kurias teikiant gavėjui parduodami skaitmeniniai produktai, informacija, duomenys ir panašiai. Išskirtini keturi esminiai IVP požymiai, nurodant, kad jos teikiamos:

1) paprastai už atlyginimą. Šis kriterijus apima ne tik tiesioginį, bet ir netiesioginį atlyginimą. Gana dažni yra tokie atvejai, kai tam tikroje internetinėje svetainėje už teikiamas paslaugas nėra imamas piniginis atlyginimas, tačiau ta svetainė yra išlaikoma reklamos, t.y., paslaugos gavėjas „atsilygina“ už suteiktą paslaugą žiūrėdamas į toje svetainėje publikuojamus reklaminius pranešimus. Arba pinigai nėra imami už paslaugos teikimą, tačiau paslaugos gavėjas informuojamas, kad paaukojus pinigų paslaugų teikėjo svetainei, pagerės teikiamos paslaugos kokybė, bus galima naudotis paslaugomis be apribojimų ir pan.

Būtina paminėti, kad IVP nėra vien paslaugos, dėl kurių sutartys sudaromos internetu. Jei IVP susijusios su ekonomine veikla, joms priskiriamos ir paslaugos, už kurias jų gavėjai nemoka (pvz., informacijos teikimo internetu paslaugos, komerciniai pranešimai, priemonės informacijai ieškoti, prie jos prieiti ir atlikti jos paiešką.⁷

2) per atstumą. Šis kriterijus turėtų reikšti, kad paslaugos teikiamos šalims nedalyvaujant, nesant viena kitos akivaizdoje. Direktyvos 98/48/EB V priede nurodoma, kad paslaugos, teikiamos naudojant elektroninius prietaisus, kai fiziškai dalyvauja teikėjas ir gavėjas, nelaikomos IVP. Priede pateikiami tokie atvejai: 1) paciento sveikatos tikrinimas arba chirurginis gydymas elektronine įranga jam fiziškai dalyvaujant; 2) konsultacijos naudojant elektroninį katalogą parduotuvėje esančiam joje klientui; 3) išankstinis lėktuvo bilietų užsakymas kelionių agentūroje kompiuteriniu tinklu fiziškai dalyvaujančiam klientui; 4) elektroniniai žaidimai, žaidžiami salėje klientui fiziškai dalyvaujant.⁸

⁵ Webster F. Theories of the Information Society. 2nd edition. London: Routledge, 2002. P. 9-11.

⁶ 1998 m. birželio 22 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 98/34/EB nustatanti informacijos apie techninius standartus ir reglamentus teikimo tvarką // OL L 204, p. 37.

⁷ 2000 m. birželio 8 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2000/31/EB dėl kai kurių informacinės visuomenės paslaugų, ypač elektroninės komercijos, teisinių aspektų vidaus rinkoje (Elektroninės komercijos direktyva) preambulės 18 p. // OL 2004 m. specialusis leidimas, p. 399.

⁸ 1998 m. liepos 20 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 98/48/EB iš dalies keičianti Direktyvą 98/34/EB, nustatančią informacijos apie techninius standartus ir reglamentus teikimo tvarką // OL L 217, p. 8.

3) elektroninėmis priemonėmis. Paslauga teikiama (siunčiama ir pan.) ir priimama elektroninių priemonių, įrenginių, skirtų duomenų saugojimui, kaupimui ir bet kokiam tvarkymui, pagalba. Tokia paslauga turi būti perduodama laidais, optinėmis priemonėmis ar bet kokiomis kitomis analogiškoms priemonėmis. Direktyvos 98/34/EB V priedo pavyzdiniame sąrašė išvardytos paslaugos, kurios nėra susijusios su duomenų apdorojimu ir saugojimu, į šį apibrėžimą nepatenka. Be to, nors teikiamos elektroniniu būdu ir pasitelkiant elektronines priemones, kai kurios paslaugos taip pat nėra laikomos IVP, dėl to, kad yra susijusios su materialaus objekto teikimu (pavyzdžiui, grynų pinigų ar bilietų automatai, taip pat, kai elektroniniais prietaisais kontroliuojamas įvažiavimas ar išvažiavimas ir užtikrinamas apmokėjimas už automobilio stovėjimą).

d) individualiu užsakymu. Paslauga teikiama perduodant duomenis remiantis individualiu gavėjo užsakymu. Todėl radijo ir televizijos programų transliavimas aiškiai nepatenka į IVP sąvoką. Atskyrimo kriterijus yra konkrečių paslaugų individuali arba viešoji prigimtis. Tačiau, pagal Elektroninės komercijos direktyvos preambulės 18 punktą, vaizdo perdavimo paslaugos pagal pareikalavimą (angl. *video-on-demand*) bus laikomos IVP, nes jos perduodamos tiesiogiai. Tuo tarpu užsakomų vaizdo programų televizijos paslaugos (angl. *near-video-on-demand*) IVP nebus laikomos, nes jos teikiamos ne tiesiogiai gavėjui, o naudojant žvaigždinį tinklo sujungimą, t.y. iš vieno šaltinio daugeliui gavėjų (angl. *point-to-multipoint transmission*). Įvairėjant teikiamų paslaugų technologijoms, darosi sudėtinga nustatyti ar tam tikra paslauga turėtų būti laikoma IVP. Europos Teisingumo Teismas 2004 m. byloje *C-89/04 Mediakabel BV v Commissariaat voor de Media* pasisakė dėl to, ar bendrovės Mediakabel teikiama „Filmtime“ paslauga yra laikytina IVP. Nuo 1999 m. Mediakabel savo abonentams per atitinkamus trečiųjų asmenų valdomus transliavimo tinklus siūlė paslaugą „Mr. Zap“. Ši paslauga, kuriai Commissariaat voor de Media (Nyderlandų žiniasklaidos komisariatas) davė leidimą, laikantis Nyderlandų žiniasklaidos įstatymo leidžia už mėnesinį abonentinį mokestį dekoderio ir lustinės kortelės pagalba gauti televizijos programas, papildomai nei tas, kurias perduoda tinklo teikėjas. Antra vertus, Mediakabel savo paslaugos „Mr. Zap“ abonentams pagal taip vadinamą „Filmtime“ paslaugą siūlo mokamą prieigą (angl. *pay per view*) prie papildomų programų. Jei „Mr. Zap“ abonentas pageidauja užsisakyti filmą iš „Filmtime“ katalogo, jis savo nuotolinio valdymo pulto pagalba arba telefonu pateikia atskirą prašymą; identifikuotas pagal asmeninį kodą ir atsiskaitęs automatinio būdu, jis gauna asmeninį raktą, kuris jam suteikia galimybę žiūrėti vieną ar daugelį iš 60 kiekvieną mėnesį siūlomų filmų televizoriaus ekrane arba programų gide nurodytame tvarkaraštyje. Mediakabel aiškino, kad „Filmtime“ yra IVP (nes ši paslauga teikiama tik asmeniškų prašymų), o Žiniasklaidos komisariatas teigė, jog ši paslauga turėtų būti laikoma televizijos transliavimo paslauga (nors ji teikiama abonento asmeniškų

prašymu, bet Mediakabel atrenka prieinamus filmus ir nustato jų transliavimo dažnumą ir tvarkaraščius). Europos Teisingumo Teismas konstatavo, jog paslauga patenka į televizijos transliavimo sąvoką, nurodytą Direktyvos 89/552, iš dalies pakeistos Direktyva 97/36, 1 straipsnio a punkte, jei ją sudaro televizijos programų perdavimas visuomenei, t. y. neribotam potencialių televizijos žiūrovų, kuriems tie patys vaizdai yra perduodami tuo pačiu metu, skaičiui. Vaizdo perdavimo technika nėra šio vertinimo lemiamas kriterijus. „Filmtime“ paslauga, kuria televizijos programos perduodamos visuomenei ir kuri neteikiama asmeniškų paslaugų gavėjo prašymu, yra televizijos transliavimo paslauga Direktyvos 89/552, iš dalies pakeistos Direktyva 97/36, 1 straipsnio a punkto prasme.⁹

Tuo tarpu Belgijos Konstitucinis Teismas 2002 m. lapkričio 6 d. sprendime, pasisakydamas dėl IVP ir televizijos transliavimo atskyrimo, nebesirėmė vien technologiniu aspektu kaip Europos Teisingumo Teismas. Belgijos Konstitucinio Teismo manymu svarbiausia atskyrimui paslaugos teikėjo ketinimai ir perdavimo konfidencialumas: jei turinio teikėjas siekia audiovizualinę turinį padaryti prieinamą plačiajai publikai (net jeigu reikalingas papildomas užmokestis už paslaugą) ir jei turinys nėra konfidencialaus pobūdžio, tada paslauga laikoma televizijos transliavimo paslauga, netgi jei teikiama individualiu užsakymu ir *point-to-point* technologija. Taigi, Belgijoje tokios paslaugos kaip vaizdo perdavimo paslaugos pagal pareikalavimą (angl. *video-on-demand*, *VoD*), srautinio duomenų perdavimo paslaugos (angl. *webstreaming*) yra laikomos televizijos transliavimo paslaugomis.¹⁰

Visgi, mūsų nuomone, Belgijos Konstitucinio Teismo pozicija nėra pakankamai pagrįsta. Paslaugos teikėjo ketinimų kriterijus kelia abejonių, nes tiek televizijos transliavimo paslaugų, tiek IVP teikėjai siekia padaryti savo paslaugas kuo plačiau prieinamas. Dar daugiau, IVP teikėjai, naudodamiesi interneto tinklu, teoriškai savo paslaugas turi galimybę teikti viso pasaulio interneto vartotojams, kas yra nepalyginamai platesnė publika, nei tam tikros televizijos. Šioje situacijoje kaip tik technologinis aspektas geriausiai padeda atskirti šias paslaugas.

Kaip matome, televizijos transliavimo paslaugos ir IVP atskyrimas kelia tam tikrų problemų. Pakankamai sudėtinga atskirti naujai atsirandančias paslaugas, kurios turi tiek televizijos transliavimo, tiek IVP požymių. Kaip pavyzdžius būtų galima paminėti interneto televiziją (IPTV), vaizdo filmukų apsiųtimui platformas (pvz., „You Tube“, „Google Video“,

⁹ Minėtas punktą skamba taip: „televizijos programų transliavimas“ - tai pirminis koduotas ar nekoduotas kabeliu arba eteriu televizijos programų perdavimas visuomenei, įskaitant palydovines ryšių priemones. Jos apima ir vienos televizijos stoties programų perdavimą kitai, kad ši retransliuotų jas žiūrovams, tačiau neapima tokių siuntimo paslaugų kaip telekopijos, elektroniniai duomenų bankai ar panašaus pobūdžio paslaugos, kai atskiru prašymu yra pateikiama kokia nors informacija ar kitokie pranešimai;

¹⁰ Television broadcasting or information society service: can the ECJ learn something from a small but complex country as Belgium? // <http://www.ofcomwatch.co.uk/2005/04/television-broadcasting-or-information>; prisijungimo laikas: 2007-09-10, 16:23.

„Metacafe“ ir t.t.). Norėdama suregulmentuoti naujai atsiradusias ir dar atsirasiančias televizijos transliavimo ir televizijai giminingas (angl. *television-like*) paslaugas, Europos Komisija 2005 m. pasiūlė atnaujinti 1989 m. ES direktyvą „Televizija be sienų“. Naujoji direktyva turėtų reglamentuoti audiovizualines paslaugas, kurios apibrėžiamos kaip „paslaugos, kurių pagrindinis tikslas yra judančių vaizdų su garsu ar be jo teikimas visuomenei, elektroninių ryšių tinklais“¹¹. Audiovizualinės paslaugos būtų skirstomos į dvi rūšis: 1) „linijinės“ paslaugos (pvz., televizijos programų pagal tvarkaraštį transliavimas tradicine televizija, internetu arba mobiliaisiais telefonais – „primygtinai siūlančios“ žiūrovams savo turinį); ir 2) „nelinijinės“ paslaugos – filmai ar žinios pagal pareikalavimą, kurias žiūrovas „išsitraukia“ iš tinklo¹². Kol kas ši direktyva nėra priimta, bet jos priėmimas, mūsų nuomone, įneš dar daugiau sumaišties bandant atskirti ir reglamentuoti tam tikras paslaugas. Iki šio teisės akto įsigaliojimo visas srautinio duomenų perdavimo paslaugas (įskaitant ir interneto radiją) reikėtų laikyti IVP, nes taip būtų išvengta reglamentavimo vakuumo.

IVP nereikia maišyti su elektroninių ryšių paslauga, kuri Lietuvos Respublikos elektroninių ryšių įstatyme apibrėžiama taip: „elektroninių ryšių paslauga – paprastai už atlygį teikiama paslauga, kurią visiškai ar daugiausiai sudaro signalų perdavimas elektroninių ryšių tinklais, įskaitant telekomunikacijų paslaugas ir perdavimo (siuntimo) paslaugas transliavimui (retransliavimui) naudojamais tinklais. Elektroninių ryšių paslaugos neapima elektroniniais ryšių tinklais ar naudojant elektroninių ryšių paslaugas perduodamos informacijos turinio teikimo ar redakcinės turinio kontrolės paslaugų, tarp jų informacinės visuomenės paslaugų, kurių visiškai ar daugiausiai nesudaro signalų perdavimas elektroninių ryšių tinklais“¹³. Šios dvi paslaugų rūšys dažniausiai sąveikauja, o jų tarpusavio santykį galima apibūdinti kaip „formas“ (elektroninių ryšių paslauga) ir „turinio“ (IVP) santykį.

Kita problema, kaip pastebi M. Civilka, kad nėra aišku, ar į IVP patenka tik pati tam tikros informacijos perdavimo paslauga, ar ir pati informacija. Pavyzdžiui, skaitmeninių produktų (tokių kaip programinė įranga ir pan.) atžvilgiu nėra aišku, koks režimas turėtų būti taikomas. Manytina, skaitmeniniai produktai, kurių esmę sudaro prekės savybės, neturėtų būti laikomi IVP, o produktai, kurių esmę sudaro informacija, laikytini IVP¹⁴.

Taigi, iš esmės, IVP – tai kompiuterių tinklais pagal individualų užsakymą teikiamos paslaugos, naudojant informacines technologijas ir priemones duomenims apdoroti, saugoti

¹¹ European proposals for TV and new media services // www.freshfields.com/publications/pdfs/2006/16670.pdf; prisijungimo laikas: 2006-12-10, 12:13.

¹² Televizija be sienų: Komisija siūlo atnaujintas skaitmeninės eros televizijos ir su televizija susijusių paslaugų taisykles // www.eudel.lt/lt/index.php?action=showNews&news_id=473&client=b74e670d25e9bb117cf36c85bbb3d4af; prisijungimo laikas: 2006-12-20, 21:15.

¹³ Lietuvos Respublikos elektroninių ryšių įstatymas // Valstybės žinios. 2004, Nr.69-2382.

¹⁴ Civilka M. E-komercijos reguliavimas tarptautinėje, ES ir LR teisėje // <http://www.itc.tf.vu.lt/mokslas/mokslas.html>; prisijungimo laikas: 2006-11-15, 15:05.

tvarkyti ir pan. IVP apima prekių pardavimą, informacijos suteikimą, komercinius pranešimus, įvairios programinės įrangos pardavimą, komercinių pranešimų perdavimą elektroniniu paštu ir t.t.. Be to, Elektroninės komercijos direktyva vardija įvairias paslaugų rūšis, kurios aiškiai nepatenka į IVP sąvoką: elektroninio pašto panaudojimas individualioms komunikacijoms (savo asmeniniams, šeimyniniams ir panašiems tikslams), santykiai tarp darbdavio ir darbuotojo, veikla, kuri tiesiogiai dėl savo prigimties negali būti teikiama per atstumą (audito atlikimas, sveikatos priežiūra ir t.t.).

Lietuvos teisės aktuose išsamiausia IVP sąvoka pateikta 2000 m. gruodžio 22 d. Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarime Nr. 1482 „Dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1999 m. gegužės 20 d. nutarimo Nr. 617 „Dėl keitimosi informacija apie standartus, techninius reglamentus ir atitikties įvertinimo procedūras“ dalinio pakeitimo“, kuris pateikia tokią sąvoką: „*informacinės visuomenės paslauga*“ – per atstumą elektroninėmis priemonėmis ir asmenišku paslaugų gavėjo prašymu už atlyginimą teikiama paslauga, išskyrus šių taisyklių priede nurodytas paslaugas. Teikimas *per atstumą* reiškia, kad paslauga teikiama šalims nesant kartu vienoje vietoje, *elektroninėmis priemonėmis* – kad iš pradžių paslauga elektronine įranga pasiunčiama ir priimama duomenims apdoroti (įskaitant skaitmeninį tankinimą) ir saugoti, o galutinai perduodama ir priimama laidais, radijo, optinėmis, kitomis elektromagnetinėmis priemonėmis, *asmenišku paslaugų gavėjo prašymu* – kad paslauga teikiama perduodant duomenis asmenišku prašymu, *už atlyginimą* – kad paslaugos gavėjas sumoka už paslaugą. Jeigu bent vienos iš šių sudedamųjų dalių nėra, paslauga nelaikoma informacinės visuomenės paslauga ir šių taisyklių reikalavimai jai netaikomi.” 2006 m. priimtame Informacinės visuomenės paslaugų įstatyme (toliau – IVPI), IVP apibrėžiamos išvardinant esminius požymius – „paprastai už atlyginimą elektroninėmis priemonėmis ir per atstumą individualiu informacinės visuomenės paslaugos gavėjo prašymu teikiamos paslaugos“¹⁵.

Atkreipiame dėmesį, jog mokesčius reglamentuojančiuose ES teisės aktuose yra įtvirtintas „elektroninėmis priemonėmis teikiamų paslaugų“ terminas. Tai paslaugos, kurios teikiamos internetu arba elektroniniu tinklu, dėl kurių pobūdžio jų teikimas yra iš esmės automatizuotas bei reikalauja minimalaus žmogaus įsikišimo ir kurių teikimas yra neįmanomas be informacinių technologijų panaudojimo.¹⁶ 2002 m. gegužės 7 d. Tarybos direktyvos 2002/38/EB, iš dalies pakeičiančios ir laikinai iš dalies pakeičiančios direktyvą 77/388/EEB dėl pridėtinės vertės mokesčio priemonių taikomų radijo ir televizijos transliacijų paslaugoms ir tam tikroms elektroninėmis priemonėmis teikiamoms paslaugoms L priede nustatomas tokių paslaugų sąrašas, kuris dar labiau detalizuojamas 2005 m. spalio 17 d. Tarybos reglamente

¹⁵ Lietuvos Respublikos informacinės visuomenės paslaugų įstatymas // Valstybės žinios. 2006, Nr. 65-2380.

Nr. 1777/2005. Elektroninėmis priemonėmis teikiamomis paslaugomis laikytinos šios paslaugoms, jei jos teikiamos internetu arba elektroniniu tinklu:

1) Tinklalo tiekimasis, tinklalo svetainės, nuotolinė programų ir įrangos priežiūra; 2) programinės įrangos tiekimasis ir jos atnaujinimasis; 3) vaizdų, teksto ir informacijos tiekimasis ir duomenų banko prieigų pasiekimasis; 4) muzikos, filmų ir žaidimų, įskaitant ir atsitiktinio laimėjimo bei lošimo žaidimus bei politinių, kultūrinių, meninių, sporto, mokslinių ir pramoginių transliacijų ir įvykių tiekimasis; 5) nuotolinio mokymo tiekimasis.

Reglamente 1777/2005 taip pat nustatyta, kad kai paslaugos tiekėjas ir jo klientas bendrauja elektroniniu paštu, tai nereiškia, kad atlikta paslauga yra elektroninė paslauga.

Lietuvos Respublikos pridėtinės vertės mokesčio įstatymo 13 straipsnyje kalbama apie elektroniniu būdu teikiamas paslaugas ir pateikiamas trumpas jų sąrašas – tai interneto puslapių kūrimasis ir jų priežiūra, kompiuterinių programų tiekimasis, jų atnaujinimasis ir priežiūra, prieigos prie duomenų bazių teisės suteikimasis, muzikos kūrinių, filmų, žaidimų tiekimasis, nuotolinis mokymasis ir kt.

Kaip matome, didžioji dalis „elektroninėmis priemonėmis“ ir „elektroniniu būdu“ teikiamų paslaugų savo esme patenka po „informacinės visuomenės paslaugų“ sąvoka, todėl šių paslaugų nelaikysime atskira elektroninių paslaugų rūšimi. Manytina, kad siekiant aiškumo reikėtų suderinti teisės aktuose vartojamas sąvokas ir apsistoti ties „informacinės visuomenės paslaugų“ sąvoka.

Taigi, išnagrinėję bendrąją IVP sampratą, galime pereiti prie IVP sudedamųjų dalių atskleidimo.

1.3. Informacinės visuomenės paslaugų sudedamosios dalys

1.3.1. Elektroninė komercija

Tikslią ir vienintelę teisingą „elektroninės komercijos“ (sutrumpintai vadinamos „e-komercija“) sąvoką pateikti gana sunku, nes jų yra daug ir įvairių – nuo plačių ir sudėtingų iki glaustų bei paprastų. Vienas garsiausių elektroninės komercijos teoretikų Roger Clarke elektroninę komerciją apibrėžia kaip „verslo ir prekybos vykdymą bei paslaugų teikimą, pasitelkiant komunikacijas ir telekomunikacijomis pagrįstas priemones, instrumentus“.¹⁷ Lietuvių autorius dr. I. Rotomskis pateikia tokį elektroninės komercijos apibrėžimą – tai elektroninėje erdvėje vykstanti prekyba prekėmis ar paslaugomis tarp mokestiniais santykiais

¹⁶ 2005 m. spalio 17 d. Tarybos reglamentas Nr. 1777/2005, nustatantis Direktyvos 77/388/EEB dėl bendros pridėtinės vertės mokesčio sistemos įgyvendinimo priemones // OL L 288, p. 1.

susijusių subjektų, kai įvykdomos visos verslo stadijos: nuo prekių ar paslaugų reklamavimo (pateikimo) iki jų pristatymo vartotojui.¹⁸ Pasaulinė prekybos organizacija (angl. *World Trade Organization, WTO*) e-komerciją apibrėžia kaip prekių ar paslaugų gamybą, platinimą, marketingą, pardavimą ar pristatymą elektroninėmis priemonėmis.¹⁹ Kiti autoriai elektroninę komerciją supranta kaip bet kokią transakciją, atliktą kompiuteriniame tinkle, kuri apima nuosavybės arba teisių naudotis prekėmis ar paslaugomis perdavimą. Transakcijos prasideda ir vyksta elektroninio verslo procesuose (pavyzdžiui, pardavimuose), o baigiasi pardavėjo ir pirkėjo susitarimu (sutartimi, kontraktu). Elektroninė sutartis, o ne apmokėjimas, yra lemiamas veiksnys elektroninės komercijos transakcijoje. Todėl, į elektroninės komercijos sąvoką įeina ne tik sandoriai, vykdomi vien tik elektroninėmis transakcijomis, bet ir sandoriai, kuomet prekė užsakoma elektroniniais kanalais, o pristatoma ir apmokama už ją fiziniu būdu.²⁰ Elektroninė komercija gali būti skirstoma į du tipus:

- tiesioginį – persiunčiant skaitmeninius produktus (tai produktai, kurie informacinėmis technologijomis išreiškiami skaitmenine forma ir gali būti siunčiami elektronine erdve) tiesioginiu darbo režimu arba naudojant kitas elektronines priemones;
- netiesioginį – materialūs produktai (tai produktai, kurių neįmanoma persiųsti elektronine erdve) užsakomi elektroninėmis priemonėmis, tačiau pristatomi tradiciniu būdu.²¹

O štai Lietuvos Respublikos informacinės visuomenės paslaugų įstatyme (toliau – IVPĮ) elektroninė komercija apibrėžiama kaip informacinės visuomenės paslaugų teikimas ir kita su informacinės visuomenės paslaugų teikimu susijusi veikla.²² Toks IVPĮ pateiktas apibrėžimas neatitinka Elektroninės komercijos direktyvoje pateiktos elektroninės komercijos sampratos. IVPĮ pateikta samprata suponuoja tai, kad elektroninės komercijos sąvoka yra platesnė nei IVP, nes apima ne tik IVP, bet ir su jų teikimu susijusią veiklą. Semantiškai aiškinant Elektroninės komercijos direktyvos pavadinimą „dėl kai kurių informacinės visuomenės paslaugų, ypač elektroninės komercijos, teisinių aspektų vidaus rinkoje“ peršasi išvada, kad elektroninė komercija yra IVP sudėtinė dalis. Kaip tik tokios pozicijos laikysimės toliau.

¹⁷ Electronic Commerce Definitions // <http://www.anu.edu.au/people/Roger.Clarke/EC/ECDefns.html>; prisijungimo laikas: 2007-07-13, 16:28.

¹⁸ Rotomskis I. Elektroninės komercijos įtaka mokestiniams santykiams // *Jurisprudencija*. T 53 (45). LTU. 2004.

¹⁹ World Trade Organization Work Programme on Electronic Commerce. WTO document WT/L/274 of 25 September 1998 // http://www.wto.org/english/tratop_e/ecom_e/wkprog_e.htm; prisijungimo laikas: 2007-07-18, 14:28

²⁰ Lietuvos Respublikos ūkio ministerijos mokslinis tyrimas „Elektroninio verslo plėtra Lietuvoje ir įtaka šalies įmonių konkurencingumui“ // http://195.182.67.2/lt/pramone_ir_verslas/smulkusis_ir_vidutinis/mtd.php; prisijungimo laikas: 2006-12-01, prisijungimo laikas: 16:02.

²¹ Teisės informatika ir informatikos teisė / Kiškis M. ir kt. – Vilnius, 2006, p. 152.

²² Lietuvos Respublikos informacinės visuomenės paslaugų įstatymas // *Valstybės žinios*. 2006, Nr. 65-2380.

Dažnai įvairiuose šaltiniuose yra painiojamos ir kaip sinonimai naudojamos sąvokos „elektroninė komercija“ ir „elektroninis verslas“. Elektroninis verslas apibrėžiamas kaip bet koks verslas, kurį verslo organizacija vykdo naudodama informacinių technologijų infrastruktūrą. Jis apima: elektroninę komerciją, verslo žvalgybą, ryšių su vartotojais valdymą, tiekimo grandinės valdymą, įmonės išteklių valdymą. Kaip matome, elektroninio verslo sąvoka yra gerokai platesnė nei elektroninės komercijos. Nežiūrint e-verslo ir e-komercijos sąvokų skirtumo, net ir išimtinai profesinėje literatūroje šios sąvokos neretai tapatinamos.²³

1.3.2. Mobilioji komercija

Mobilioji komercija arba m-komercija, kai kurių autorių teigimu, iš esmės yra elektroninės komercijos tąsa, tačiau ji atveria naujas galimybes ir iššūkius tradicinei e-komercijai – pirmiausia m-komercija suteikia mobilumą ir vartotojo geografinės padėties nustatymo galimybę.²⁴ Ankstesniame skyrelyje minėtuose e-komercijos apibrėžimuose nebuvo konkretizuojama, kokiais įrenginiais turi būti pasiekiamas internetas. Technologijos gali būti tiek laidinės (pvz. naudojant stalinį kompiuterį), tiek bevielės (pvz. naudojant mobilųjį telefoną). Taigi, darytina išvada, kad m-komercija yra e-komercijos dalis, turinti savitų savybių, tokių kaip asmeniškumas (dėl įrenginių, tokių kaip mobilieji telefonai asmeninio pobūdžio) ar vieta paremtos paslaugos (angl. *location-based services*). M-komercijos koncepcija dar tik vystosi, todėl pateikiama daugybė jos apibrėžimų. Falk Muller-Veerse siūlo naudoti tokį m-komercijos apibrėžimą – „tai bet kokia transakcija, turinti piniginę vertę ir atliekama naudojantis mobiliojo ryšio tinklu“²⁵. Tačiau šis apibrėžimas nėra tikslus, nes nėra aišku, kokio pobūdžio įrenginiais turėtų būti atliekamos transakcijos. Tokiais įrenginiais gali būti tiek nešiojamieji kompiuteriai, tiek mobilieji telefonai. Kitas m-komercijos apibrėžimas skamba taip: tai piniginių transakcijų priemonės, įskaitant prekių ar paslaugų įsigijimą, naudojant mobiliuosius (beveilius) įrenginius, tokius kaip mobilieji telefonai ar asmeniniai skaitmeniniai pagalbininkai (angl. *Personal Digital Assistant, PDA*), prisijungimui prie interneto naudojant bevielį duomenų tinklą ar privatų tinklą.²⁶ Vėlgi pabrėžiama „piniginės transakcijos“, bet lyginant su pirmuoju apibrėžimu, šiame detaliau apibūdinami mobilieji įrenginiai. Jie turi būti kišeniniai – t.y. maži, lengvi, portabilūs ir

²³ Lietuvos Respublikos ūkio ministerijos mokslinis tyrimas „Elektroninio verslo plėtra Lietuvoje ir įtaka šalies įmonių konkurencingumui“ // http://195.182.67.2/lt/pramone_ir_verslas/smulkusis_ir_vidutinis/mtd.php; prisijungimo laikas: 2006-12-01, prisijungimo laikas: 16:02.

²⁴ E. Gratton M-commerce: The Notion of Consumer Consent in Receiving Location-Based Advertising // http://cjltdal.ca/vol1_no3/pdfarticles/gratton.pdf; prisijungimo laikas: 2007-07-013, 14:28.

²⁵ Mobile Commerce Report 2003 // www.dad.be/library/pdf/durlacher1.pdf; prisijungimo laikas: 2007-08-02, 11:28.

²⁶ E. Gratton M-commerce: The Notion of Consumer Consent in Receiving Location-Based Advertising // http://cjltdal.ca/vol1_no3/pdfarticles/gratton.pdf; prisijungimo laikas: 2007-07-013, 14:28.

turi suteikti galimybę jais naudotis judėjimo metu. Remdamasi tuo, kas išdėstyta aukščiau, E. Gratton siūlo naudoti tokį m-komercijos apibrėžimą – „tai mobiliųjų kišeninių įrenginių naudojimas paslaugų, prekių ir transakcijų apsikeitimui per mobiliojo ryšio ar bevielį tinklą“.²⁷

M-komercija yra ypatinga e-komercijos rūšis – ji, viena vertus, siūlo panašias galimybes kaip e-komercija bei daug naujų galimybių, kita vertus, susiduria naujomis grėsmėmis ir iššūkiais. Techniniai, verslo ir teisiniai klausimai tampa sudėtingesni dėl mobiliųjų kišeninių įrenginių pobūdžio, nes jie dažniausiai yra asmeniniai, telpantys delne ir įgalinantys nustatyti geografinę vartotojo padėtį.

Pastaruju metu pradeda atsirasti vis daugiau specifinių programų ir paslaugų, susijusių su vietos nustatymu ir personalizavimu. M-komercijos veikla yra efektyvi, jei pasirenkami tinkantys informacijos skleidimo būdai. Šiuo metu pagrindiniai naudojami protokolai yra WAP (angl. *Wireless Application Protocol*), GPRS (angl. *General Packet Radio Service*) ir SMS (angl. *Short Messaging Service*). WAP, kaip ir WWW (angl. *World Wide Web*), leidžia pasiekti interneto turinį ir veikia su dauguma mobiliųjų tinklų ir mobiliųjų komunikacijų platformų. Tačiau dabar vyraujanti tinklų technologija yra GPRS, prijungianti mobiliųjų įrenginių prie interneto. GPRS įpėdinis yra UMTS (angl. *Universal Mobile Telecommunication System*) protokolas, palaikantis daug kartų greitesnį duomenų perdavimą ir įgalinantis išplėsti mobiliųjų įrenginių funkcionalumą – juos galima naudoti kaip telefonus, kompiuterius, televizorius, video konferencijų įrangą ir t.t. SMS yra informacijos pristatymo protokolas, leidžiantis nusiųsti mobiliesiems vartotojams reklaminę informaciją reikalingu laiku ir reikalingoje vietoje, tačiau SMS žinutės talpa yra labai maža – tik 160 simbolių. SMS išplėtimas yra MMS (*Multimedia Messaging Service*), įgalinantis vartotojus siųsti ir gauti ne tik tekstinę informaciją, bet ir paveikslėlius, garso bei vaizdo klipus. Tikimasi, kad UMTS kartu su MMS taps patraukliais verslo įrankiais.

Kaip matome, m-komercija patenka į „informacinės visuomenės paslaugų“ sąvoką, nes, kaip ir e-komercija, atitinka visus IVP kriterijus. Tačiau norint m-komercijai taikyti tokį patį reglamentavimą kaip ir IVP bus susiduriama su problemomis dėl labai paprastos priežasties – mobiliųjų įrenginių gabaritų. Dėl nedidelio dydžio šių įrenginių ekranų yra pakankamai sudėtinga atitikti Elektroninės komercijos direktyvos reikalavimus (pvz., dėl informacijos atskleidimo).

1.3.3. Padidinto tarifo paslaugos

²⁷ Ibid.

Padidinto tarifo paslauga (toliau – PTP, angl. *Premium Rate Service, PRS*) – paslauga, išskyrus informacijos apie viešųjų telefono ryšio paslaugų abonentus teikimo paslauga, kurios įkainis (tarifas) nėra tiksliai nurodytas abonto pasirinktame mokėjimo plane ir yra didesnis už nacionalinių skambučių telefono ryšio ir trumpųjų žinučių (SMS) bei vaizdo žinučių (MMS) paslaugų teikimo įkainius (tarifus).²⁸ PTP pavyzdžiai galėtų būti sporto informacijos paslaugos, įvairūs balsavimai (išskyrus rinkiminius balsavimus), pokalbių linijos, žaidimai, verslo informacijos paslaugos, pramogos suaugusiems ir t.t.

Direktyvos 98/48/EC V priede pateikiamas sąrašas paslaugų, kurios nėra laikomos IVP. Šiame sąrašė taip pat yra balso telefonijos paslaugos ir paslaugos, teikiamos faksu, kurių nelaikymas IVP paaiškintas tuo, kad šios paslaugos teikiamos nenaudojant duomenų apdorojimo ir saugojimo sistemų. Tačiau gali kilti abejonių, ar tikrai balso telefonijos paslaugos negali būti susijusios su duomenų apdorojimo ir saugojimo sistemomis? Remiantis Direktyvoje 98/48/EC pateiktu IVP apibrėžimu, matome, kad PTP aiškiai atitinka atlygintinumo, teikimo per atstumą ir teikimo asmeniškai paslaugų gavėjo prašymu kriterijus. Teikimo elektroninėmis priemonėmis kriterijus reikalauja, kad būtų naudojamos duomenų apdorojimo ir saugojimo sistemos. Tik apibrėžime nenurodoma, ar duomenų apdorojimo ir saugojimo sistemos turi būti abiejuose ryšio galuose ar pakanka, kad šios sistemos būtų naudojamos vartotojo arba paslaugos teikėjo pusėje. Kai kurie autoriai laikosi pozicijos, kad IVP ir PTP persidengia, t.y. vienos PTP gali būti laikomos IVP, kitos – ne. Pavyzdžiui, tik balso telefonijos paslaugos teikimas be jokių papildomų procesų – nebus laikoma IVP. Tuo tarpu PTP teikimas, kaip abiejuose ryšio galuose bus naudojamos duomenų apdorojimo ir saugojimo sistemos (pvz., skambučio melodijos parsisiuntimas į mobilųjį telefoną), turėtų būti laikoma IVP. Jei duomenų apdorojimo ir saugojimo sistemos naudojamos tik paslaugos teikėjo pusėje, vis vien šios paslaugos turėtų būti laikomos IVP. Tokios pozicijos turėtų būti laikomasi todėl, kad pagrindinis IVP kriterijus yra pilnai automatizuotas paslaugos sukūrimas ir pristatymas tinklu. Paslaugos priėmimo priemonės nėra tokios svarbios²⁹. Manome, kad ši pozicija yra teisinga ir jos laikymasis įneštų aiškumo į PTP reglamentavimą. Tačiau ES valstybės narės skirtingai traktuoja PTP, vienos priskiria šias paslaugas IVP, kitos – ne.³⁰

1.3.4. Tarpininkų paslaugos

²⁸ Elektroninių ryšių paslaugų teikimo taisyklės, patvirtintos Ryšių reguliavimo tarnybos direktoriaus 2005 m. gruodžio 23 d. įsakymu Nr. 1V-1160 // Valstybės žinios. 2005, Nr. 152-5627.

²⁹ Final report for Study on pan-European market for premium rate services // http://www.cullen-international.com/documents/cullen/cipublic/studies/prs/prsfinalreport09.cfm#b09_b_1; prisijungimo laikas: 2007-08-02, 12:27.

³⁰ Qualification of PRS as information society services // <http://www.cullen-international.com/documents/cullen/cipublic/studies/prs/prsannexi07.cfm>; prisijungimo laikas: 2007-08-02, 11:28.

Dar viena paslaugų rūšis, neatsiejama nuo IVP yra interneto tarpininkų paslaugos. Interneto tarpininkais galima laikyti visus subjektus, užtikrinančius interneto prieigos, prieglobos, turinio talpinimo ir perdavimo paslaugas. Faktiškai interneto tarpininkai yra interneto prieigos paslaugų teikėjai, įvairūs interneto portalai, kuriuose vartotojai gali pateikti savo informaciją (pvz., failus, komentarus ir pan.). Be interneto tarpininkų interneto funkcionavimas nebūtų įmanomas, kadangi interneto vartotojai gali prisijungti prie interneto, siųsti ir talpinti informaciją tik per interneto tarpininkus, tiesioginis vartotojo prisijungimas iš esmės yra negalimas. Bet ir pats interneto vartotojas, kuris sudaro galimybes savo administruojamame tinklalapyje kitiems asmenims talpinti ir saugoti informaciją (pvz., komentarus), tampa interneto tarpininku. Asmuo – interneto vartotojas, kuris talpina savo informaciją arba paties parinktą kitų asmenų informaciją, t.y. pats talpina, siunčia, saugo informaciją arba ją kontroliuoja, nelaikomas interneto tarpininku, nes minėti veiksmai tarpininkavimui nebūdingi.³¹

Rosa Julia Barcelo siūlo, atsižvelgiant į tarpininkų vaidmenį, tokių jų skirstymą:

- Tinklo operatoriai – suteikia infrastruktūrą (kabelius, šakotuvus, komutatorius) duomenų perdavimui.
- prieigos teikėjai – suteikia prieigą prie interneto. Vartotojai prisijungia prie interneto per savo prieigos tiekėjų serverius. Prieigos tiekėjai dažnai teikia ir elektroninio pašto paslaugas.
- Svetainių talpinimo paslaugos teikėjai – nuomoja savo serveriuose vietą vartotojams, kad šie galėtų talpinti įvairaus turinio informaciją (pvz., į tinklalapius dėti programinę įrangą, tekstinę, grafinę, garso, vaizdo medžiagą).
- Skelbimų lentų, forumų, pokalbių kambarių, naujienų grupių operatoriai – jie suteikia vietą vartotojams, kad šie galėtų skaityti kitų vartotojų siųstą informaciją, arba galėtų skelbti savo žinutes. Dažniausiai žinutės skirtos tam tikrai temai. Naujienų grupės būna dviejų tipų – moderuojamos ir nemoderuojamos.
- Informacijos paieškos įrankių teikėjai – teikia įrankius, kuriais interneto vartotojai gali surasti jiems reikalingą informaciją (pvz., Google, Yahoo!).

Jungtinėse Amerikos Valstijose vartojama „interaktyvių paslaugų teikėjo“ sąvoka, atitinkanti „interneto tarpininko“ sąvoką Europoje. Interaktyvi kompiuterinė paslauga apibrėžiama kaip „bet kuri informacinė paslauga, sistema ar prieigos programinės įrangos teikėjas, kuris teikia ar įgalina prieigą ne mažiau nei 2 (angl. *multiple*) vartotojams prie kompiuterinio serverio“.³²

³¹ Teisės informatika ir informatikos teisė / Kiškis M. ir kt. – Vilnius, 2006, p. 66.

³² Kim M. Narrowing the definition of an Interactive Service Provider under paragraph 230 of the Communication Decency Act // BC Law Intellectual Property & Technology Forum. March, 2003.

Galima išskirti dar vieną paslaugų teikėjų rūšį, kurių vykdoma veikla gali būti prilyginta interneto tarpininkų vykdomai veiklai. Šie paslaugų teikėjai vadinami turinio surinkėjais (angl. *content aggregators*) – tai fiziniai arba juridiniai asmenys, renkantis informaciją internete iš įvairių šaltinių jos pakartotiniam panaudojimui arba perpardavimui. Galima išskirti dvi turinio surinkėjų rūšis:

- 1) paprasčiausiai surenkančius informaciją iš įvairių šaltinių internete;
- 2) renkančius ir platinančius informaciją, kuri tenkina surinkėjų klientų poreikius. Šis procesas vadinamas sindikacija (*syndication*). Pavyzdžiais galėtų būti ScreamingMedia, Moreover, iSyndicate ir pan.³³

Turinio surinkėjai teikia prenumeruojamas paslaugas, suteikiančias priėmimą prie informacijos, kurią surinkėjas įgyja sutarčių pagrindu iš leidėjų ar kitų informacijos teikėjų. Dalį informacijos leidėjas ar informacijos teikėjas patalpina tiesiogiai, todėl turinio surinkėjas nekontroliuoja informacijos, kuri prieinama prenumeratoriui. Pavyzdys galėtų būti akcijų kainų informacija iš akcijų biržos tiesiogiai teikiama prenumeratoriui per turinio surinkėjo svetainę.³⁴ Būtent dėl to, kad turinio surinkėjas ne visuomet kontroliuoja skelbiamą informaciją, daro jį pažeidžiamą dėl nesąžiningos trečiosios šalies (turinio teikėjo) veiklos. Todėl kai kuriose ES valstybėse turinio surinkėjai prilyginami interneto tarpininkams ir jiems taip pat taikomi atsakomybės ribojimai. Bet interneto tarpininkų atsakomybės klausimus plačiau nagrinėsime kitame šio darbo skyriuje.

1.3.5. IP telefonijos paslaugos

IP telefonija (angl. *Internet Telephony*, arba *Voice over IP*, *VoIP*) – balso ryšys perduodamas duomenų perdavimo tinklais naudojant interneto protokolą.

Tokiuose tinkluose informacija, nepriklausomai nuo jos pobūdžio (vaizdinė, garsinė, tekstinė) yra suskaidoma į individualius skaitmeninius paketus, kurie į savo tikslą juda visiškai nepriklausomai vienas nuo kito, o atsižvelgia į tam tikros tinklo dalies apkrovimą. Kiekvienas paketas yra “įvelkamas” į koduotą “voką” (naudojant TCP protokolą). Tokiu būdu informaciją gaunantis įrenginys iš siunčiančio įrenginio turi užklausti informaciją apie trūkstamus paketus, sutvarkyti gautus paketus reikiama tvarka ir galų gale atkoduoti juose esančius duomenis bei juos paversti atitinkama informacija.³⁵

Didelių neaiškumų kyla dėl IP telefonijos kvalifikavimo – ar IP telefonija turėtų būti

³³ SearchWebServices.com Definitions // http://searchwebservices.techtarget.com/sDefinition/0,,sid26_gci815047,00.html; prisijungimo laikas: 2007-08-03, 14:38.

³⁴ DTI consultation document on electronic commerce Directive: the liability of hyperlinkers, location tool services and content aggregators // <http://www.berr.gov.uk/files/file13986.pdf>; prisijungimo laikas: 2007-03-18, 19:27.

laikoma balso telefonijos analogu, ar IVP? Nuo šio kvalifikavimo priklauso ir koks reguliavimas bus taikomas šioms paslaugoms. IP telefoniją pripažinus analogiškoms paslaugoms tradicinei balso telefonijai, IP telefonijai reikėtų taikyti ir tapatų reguliavimą, t.y. taikyti licencijavimą, užtikrinti numerio perkėlimo, skambučio į pagalbos tarnybas galimybę ir t.t.

Pasinaudosime populiariausios IP telefonijos paslaugos „Skype“, kurios unikalių registruotų vartotojų skaičius visame pasaulyje jau perkopė 220 milijonų, pavyzdžiu.³⁶ „Skype“ teikia tris paslaugas: 1) „Skype Classic“ – tai programinė įranga, kurios pagalba vartotojas gali skambinti į kitiems „Skype“ vartotojams nemokamai; 2) „Skype Out“ ir „Skype In“ yra papildomos paslaugos, įgalinančios vartotoją už tam tikrą mokestį skambinti į balso telefonijos tinklus; 3) „Skype Zones“ – paslauga, leidžianti vartotojams pasiekti kitas „Skype“ paslaugas per „Skype“ pritaikytus WLAN prieigos taškus.³⁷ „Skype“ bendrovė sutinka su Suomijos elektroninių ryšių reguliavimo institucijos FICORA požiūriu, kad „Skype In“ ir „Skype Out“ paslaugos savo esme yra elektroninių ryšių paslaugos. Tiesa, „Skype“ atkreipia dėmesį, kad jie nėra elektroninių ryšių paslaugų teikėjai „Skype In“ ir „Skype Out“ paslaugoms, o tik perparduoda savo partnerių teikiamas elektroninių ryšių paslaugas naudodami savo prekės ženklą. FICORA nuomone „Skype Classic“ paslauga nėra elektroninių ryšių paslauga, nes „Skype“, kaip paslaugos teikėjas, neperduoda signalų jam priklausančiu ar tinklo operatoriaus suteiktu naudojimui ryšių tinklu.

Taigi, IP telefonijos paslaugos, kurių pagalba vartotojai gali internetu skambinti vienas kitam (angl. *peer-to-peer*) ir neišeinama į balso telefonijos tinklus, laikysime IVP.

Reziumuodami šį skyrių, priminsime, kad IVP laikysime visas paslaugas, kurios teikiamos paprastai už atlyginimą per atstumą, elektroninėmis priemonėmis ir asmenišku paslaugų gavėjo prašymu. Į šią sąvoką įeina:

- elektroninė komercija;
- mobilioji komercija;
- padidinto tarifo paslaugos, kai abiejuose ryšio galuose arba bent paslaugos teikėjo pusėje yra naudojamos duomenų apdorojimo ir saugojimo sistemos;
- IP telefonijos paslaugos, kurių pagalba vartotojai gali internetu skambinti vienas kitam (angl. *peer-to-peer*, *P2P*) ir neišeinama į balso telefonijos tinklus;
- interneto tarpininkų paslaugos, išskyrus elektroninių ryšių paslaugų teikimą;
- vaizdo perdavimo paslaugos pagal pareikalavimą (angl. *video-on-demand*);
- srautinio duomenų perdavimo paslaugos (angl. *webcast* arba *webstreaming*).

³⁵ IP telefonija // http://lt.wikipedia.org/wiki/IP_telefonija; prisijungimo laikas: 2007-09-17, 13:47.

³⁶ Skype // <http://en.wikipedia.org/wiki/Skype>; prisijungimo laikas: 2007-09-19, 15:42.

2. INFORMACINĖS VISUOMENĖS PASLAUGŲ REGLAMENTAVIMAS EUROPOS SĄJUNGOJE

2.1. Elektroninės komercijos direktyva

Iki Elektroninės komercijos direktyvos priėmimo ES nebuvo vieningo teisės akto, kuris reglamentuotų IVP. Tokio teisės akto linkme buvo pradėta judėti 1997 m., kai Europos Komisija paskelbė „Elektroninės komercijos iniciatyvos“ komunikatą. Jame nustatytos keturios pagrindinės sritys, kuriose turi būti imtasi veiksmų iki 2000 m., norint, kad ES kuo geriau išnaudotų e-komercijos teikiamas galimybes. Pirmiausia komunikate nustatyta, kad plačiai paplitusi, prieinama prieiga prie infrastruktūros, produktų ir paslaugų, reikalingų e-komercijai, turi būti teikiama per saugias, lengvai perprantamas technologijas ir paslaugas bei patikimus, sparčius elektroninių ryšių tinklus. Antra, komunikate įtvirtinta būtinybė reguliavimo institucijų tinklo ES viduje, kuris būtų paremtas Vieningos rinkos principais. Trečia, pabrėžiama, kad labai svarbu stiprinti įsisažymimą apie e-komerciją ir dalyvavimui joje būtinus įgūdžius. Ir, pagaliau, komunikate nurodoma, kad turėtų būti suderintas ir tarpusavio ryšiais susijęs reguliavimo aparatas globaliu mastu. Komunikate taip pat skelbiama, jog e-komercijos plėtra ES priklauso nuo harmoningos šių komponentų sąveikos:

- žemiausio įmanomo valstybės kišimosi į verslo subjektų ir vartotojų santykius lygio;
- teisinio reglamentavimo, įgalinančio sveiką konkurenciją ir užtikrinančio vartotojų apsaugą;
- vartotojų pasitikėjimo;
- technologinio progreso;
- didelio dėmesio skyrimo verslui bei, ypač, vartotojų poreikiams.³⁸

Komisija, laikydamasi komunikate nustatytų gairių, 1998 m. lapkritį pristatė Elektroninės komercijos direktyvos pasiūlymą.³⁹ Pakeistas pasiūlymas buvo pristatytas 1999 m. rugsėjo mėnesį. Pakeistame pasiūlyme buvo paaiškinti keturi pirmojo pasiūlymo aspektai: 1) „informacinių visuomenės paslaugų“ ir „vartotojų“ sąvokos; 2) ryšys tarp pirmojo pasiūlymo ir egzistuojančių vartotojų gynimo ir duomenų apsaugos direktyvų; 3) neužsakytų reklaminių pranešimų siunčiamų elektroniniu paštu traktavimas; 4) elektroninės sutarties sudarymo

³⁷ FICORA's opinion on regulation of Skype services in Finland // http://www.ficora.fi/attachments/englanti/1156489126854/Files/CurrentFile/Skype_final_English.pdf; prisijungimo laikas : 2007-09-19, 15:46.

³⁸ European Commission Communication „A European Initiative in Electronic Commerce“ // <http://www.eurocommerce.be/content.aspx?PageId=40166>; prisijungimo laikas: 2007-09-02, 16:23.

³⁹ Livolsi T. Scope of the E-commerce Directive 2000/31/EC of June 8, 2000 // Columbia Journal of European Law. Vol. 7, 2001. P. 474.

momento nustatymas.⁴⁰ Ministrų Taryba politinį sutarimą dėl bendros pozicijos dėl Elektroninės komercijos direktyvos pasiekė 1999 m. gruodžio 7 d.⁴¹

2000 m. birželio 8 d. buvo priimta Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2000/31/EB dėl kai kurių informacinės visuomenės paslaugų, ypač elektroninės komercijos, teisinių aspektų vidaus rinkoje (Elektroninės komercijos direktyva). Toliau aptarsime svarbiausias jos nuostatas.

2.1.1. Vidaus rinka

Elektroninės komercijos direktyvos preambulės 8 punktas įtvirtina pagrindinį Direktyvos tikslą - užtikrinti laisvą IVP judėjimą tarp valstybių narių. Šio tikslo įgyvendinimo mechanizmas grindžiamas kilmės valstybės principu, įtvirtintu Direktyvos 3 straipsnyje. Šį principą sudaro trys pagrindinės taisyklės:

- 1) kilmės valstybės kontrolė IVP patekimo į rinką ir priežiūros atžvilgiu;
- 2) bet kokių priežiūros veiksnių draudimas paslaugas gaunančioje valstybėje, jei atitinkami veiksmai įgyvendinti kilmės valstybėje;
- 3) priežiūros institucijų bendradarbiavimo ir abipusės pagarbos įsipareigojimai.

Kadangi pati Direktyva užtikrina tam tikrą minimalų harmonizavimo lygį IVP sektoriuje, kilmės valstybės principas yra gana liberalus, valstybės narės įpareigojamos tik užtikrinti, kad IVP, teikiamos paslaugų teikėjo, įsisteigusio tos valstybės teritorijoje, atitiktų nacionalinius reikalavimus, taikomus šioje valstybėje ir patenkančius į koordinuotą sritį.⁴² Taip garantuojama, kad valstybė narė negali taikyti nacionalinių teisinių reikalavimų, viršijančių EB teisės reikalavimus, kitos valstybės narės IVP teikėjų atžvilgiu. Poreikis sukurti bendrąją rinką ir vieningą elektroninės komercijos erdvę draudžia, kad valstybės narės savo nacionalinių teisės aktų pagrindu diskriminuotų IVP teikėjus, įsteigtus kitos valstybės teritorijoje. Europos Komisija yra ne kartą pažymėjusi, kad valstybės narės privalo susilaikyti nuo panašaus pobūdžio varžymų taikymo, o Europos Teisingumo Teismas taip pat nuosekliai patvirtindavo, kad valstybių nacionaliniai režimai gali turėti diskriminacinį poveikį laisvam paslaugų judėjimui - vienam iš bendrosios rinkos ramsčių. Vis dėlto, nepaisant Europos Komisijos pastangų ir Europos Teisingumo Teismo pozicijos, minėtos problemos išlieka. Tokiais pavyzdžiais gali būti Prancūzijos teisės normų reikalavimas, kad elektroninės komercijos sutartys, sudarytos

⁴⁰ Ibid.

⁴¹ Ibid.

⁴² Pagal Elektroninės komercijos direktyvą, „koordinuojama sritis“ – tai reikalavimai, nustatyti valstybių narių teisinėse sistemose, kurios taikomos informacinės visuomenės paslaugų teikėjams arba informacinės visuomenės paslaugoms neatsižvelgiant į tai, ar jie yra bendro pobūdžio ar konkrečiai joms skirti.

Prancūzijoje nuolat gyvenančių vartotojų, privalo būti sudarytos prancūzų kalba, arba Vokietijos įstatymai, apribojantys tam tikrus specialiuosius pasiūlymus.⁴³

IVP teikėjų buvimo vietos nustatymas yra esminis taikytinos teisės identifikavimo kriterijus. Ūkio subjektas gali būti įregistruotas vienos ar kelių valstybių teritorijose, o jo serveriai, per kuriuos toks subjektas teikia IVP, gali būti visai kitos valstybės teritorijoje. Direktyvos pagrindu taikytina teisė nustatoma apibrėžiant įsisteigimo vietą, kaip nuolatinę buveinę, kur realiai vykdoma ūkinė komercinė veikla, nepriklausomai nuo to, kur yra serveris. Elektroninės komercijos direktyva pabrėžia, kad internete svetainė negali būti pripažįstama įmonės įsisteigimu ar verslo vieta. Taip ES ribose įmonei užkertamas kelias pasinaudoti „*forum-shopping*“ galimybe serverį įkūrus patogesnėje valstybėje (Direktyvos 2 straipsnis). Šiuo požiūriu Direktyvos preambulės 19 punkte pateikiamos detalios taikytinos teisės nustatymo gairės. Nustatant, kad IVP teikėjo veiklai taikoma jo kilmės valstybės teisė, užtikrinama, kad IVP teikėjai, savo paslaugas siūlantys keliose ES valstybėse narėse, privalės laikytis tik vienos - tai yra savo teisinio įsisteigimo valstybės reikalavimų. Taip visos ES vieningos rinkos rėmuose garantuojamas teisinis aiškumas ir sudaromos prielaidos sklandžiam ES bendrosios rinkos funkcionavimui.

Svarbu tai, kad Direktyva netaikoma ūkio subjektams, neturintiems buveinės jokiaje ES valstybėje. Direktyva valstybėms narėms nenustato jokių įpareigojimų dėl to, kaip turėtų būti sureguliuojamos trečiosiose valstybėse įsteigtų IVP teikėjų paslaugos, teikiamos tokioje valstybėje narėje.⁴⁴

2.1.2. Įsisteigimas ir reikalavimai informacijai

Direktyvos 4 straipsnis įtvirtina bendrą taisyklę, kad ūkio subjektui pradėti teikti IVP nėra būtini jokie leidimai, ir IVP teikimas negali būti varžomas išankstinių leidimų ar kitų panašių formalumų. Tai turėtų užtikrinti, kad įsisteigti IVP teikėju valstybėse narėse yra lengva ir nebus susidurta su biurokratinėmis kliūtimis. Tos valstybės narės, kurios ketino įdiegti tam tikras valstybinės priežiūros schemas, buvo priverstos pakeisti savo planus arba netgi panaikinti jau egzistavusias priežiūros schemas.

Nemažai daliai vartotojų paslaugų ir prekių pirkimas-pardavimas internetu vis dar kelia nepasitikėjimo ir nesaugumo jausmus. Siekiant kiek įmanoma sumažinti neigiamus elektroninės aplinkos veiksnius, Direktyvoje aiškiai konstatuojama, kad ir elektroninių pranešimų ir

⁴³ Lietuvos Respublikos ūkio ministerijos mokslinis tyrimas „Elektroninio verslo plėtra Lietuvoje ir įtaka šalies įmonių konkurencingumui“ // http://195.182.67.2/lt/pramone_ir_verslas/smulkusis_ir_vidutinis/mtd.php; prisijungimo laikas: 2006-12-01, prisijungimo laikas: 16:02.

⁴⁴ ten pat.

elektroninių sutarčių atžvilgiu besąlygiškai taikytinos tos nuostatos, kurios, nors ir pritaikytos tradiciniam paslaugų ir prekių pirkimui-pardavimui, ES mastu įtvirtina pagrindinių vertybių apsaugą. Viena iš tokių vertybių - vartotojų teisių apsauga. Direktyvos 5 straipsnis nustato, kad IVP teikėjas privalo vartotojams ir kitiems informacijos gavėjams pateikti lengvai, tiesiogiai ir nuolatos prieinamą minimalią informaciją:

- 1) IVP teikėjo vardas, pavadinimas;
- 2) geografinė IVP teikėjo įsteigimo vieta;
- 3) IVP teikėjo koordinatės, įskaitant jo elektroninio pašto adresą, kuriuo IVP teikėjas pasiekiamas greitai ir efektyviai;
- 4) registras, kuriame IVP teikėjas registruotas, registracijos numeris, mokesčio mokėtojo numeris (įskaitant PVM), arba ekvivalentiškos IVP teikėjo identifikavimo šiame registre priemonės;
- 5) kai IVP teikėjo veikla licencijuojama - informacija apie priežiūros instituciją;
- 6) reguliuojamųjų profesijų atžvilgiu - profesinė institucija; profesinė kvalifikacija, kada ir kur suteikta.

Be to, nustatomas reikalavimas kainos nurodymo atžvilgiu - būtina aiškiai ir nedviprasmiškai nurodyti, ar į kainą įeina mokesčiai ir kokie.

Atkreiptinas dėmesys į tai, jog nurodant IVP teikėjo koordinates neužtenka pašto dėžutės adreso, nes ji neturi ryšio su geografinė vieta.

Reikia paminėti, kad 5 direktyvos straipsnis daugelio ES ir Europos Ekonominės Erdvės valstybių narių buvo perkeltas pažodžiui.

Dėl informacijos pateikimo jau yra kilusi byla Vokietijoje. 2007 m. birželio 22 d. Vokietijos teismas kreipėsi į Europos Teisingumo Teismą prejudicinio sprendimo byloje *Bundesverband der Verbraucherzentralen und Verbraucherverbände — Verbraucherzentrale Bundesverband e.V.* (Federalinis vartotojų centrų ir vartotojų asociacijų susivienijimas) *prieš deutsche internet versicherung AG*. Atsakovė — draudimo įmonė — siūlo transporto priemonių draudimą. Klientų ji ieško tik per internetą. Savo interneto svetainėse atsakovė nurodo savo pašto ir elektroninio pašto adresą, tačiau nepateikia telefono numerio. Individualius klausimus suinteresuotas asmuo atsakovei gali pateikti per internetinę paklausimo formą, o atsakymai gaunami elektroniniu paštu. Įmonės telefono numeris klientams pranešamas tik sudarius draudimo sutartį. Federalinis vartotojų centrų ir vartotojų asociacijų susivienijimas tvirtina, kad savo interneto svetainėje atsakovė privalo nurodyti savo telefono numerį. Susivienijimo nuomone, tik taip galima užtikrinti įstatyme numatytą tiesioginį suinteresuoto asmens bendravimą su atsakove. Todėl prašoma nurodyti atsakovei nustoti siūlyti galutiniams vartotojams internetu adresu www.deutscheinternetversicherung.de draudimo paslaugas ir

galimybes sudaryti draudimo sutartis, neužtikrinus tiesioginio vartotojo bendravimo su draudiku nurodant telefono numerį. Vokietijos apygardos teismas patenkino ieškinio reikalavimą. Išnagrinėjusi atsakovės apeliacinį skundą, apeliacinė instancija pirminį ieškinį atmetė. Dėl šio sprendimo ieškovas pateikė apeliacinės instancijos teismo leistą pateikti kasacinį skundą, kuriuo toliau prašo patenkinti pirminius reikalavimus, tuo tarpu atsakovė prašo atmesti kasacinį skundą. Apeliacinės instancijos teismas padarė prielaidą, kad, siekiant užtikrinti tiesioginį bendravimą, nebūtina suteikti galimybės susisiekti telefonu. Jo nuomone, tiesioginis bendravimas užtikrinamas ir pasitelkiant paruoštą paklausimo formą bei atsakovės darbuotojams atsakant į suinteresuotų asmenų klausimus elektroniniu paštu. Suinteresuotų asmenų ir atsakovės bendravimui netarpininkauja nepriklausomai veikiantys tretieji asmenys. Tiesioginis bendravimas su atsakove užtikrinamas ir laiko požiūriu. Jos teigimu, ji atsako į paklausimus per 30-60 minučių. Remiantis teismo eksperto konstatavimais, į jo pateiktą bandomąjį paklausimą atsakovė atsakė per kelias minutes. Pagal Elektroninės komercijos direktyvos 5 straipsnio 1 dalies c punktą paslaugų teikėjas paslaugos gavėjams ir kompetentingoms institucijoms turi pateikti lengvai matomus, tiesiogiai prieinamus ir nuolat pasiekiamus rekvizitus, įskaitant elektroninio pašto adresą, kurie padėtų su juo greitai susisiekti ir tiesiogiai bei efektyviai bendrauti. Ši nuostata į Vokietijos teisę buvo perkelta Telekomunikacijų įstatymo (vok. *Telemediengesetz*) 5 straipsnio 1 dalies 2 punkte. Nei Direktyvos 5 straipsnio 1 dalies c punktas, nei Telekomunikacijų įstatymo 5 straipsnio 1 dalies 2 punktas tiesiogiai nereikalauja nurodyti telefono numerio, kuriuo galima susisiekti su paslaugos teikėju. Tačiau nurodyti telefono numerį galėtų būti reikalinga vadovaujantis Direktyvos 5 straipsnio 1 dalies c punkto prasme ir siekiant užtikrinti tiesioginį bei efektyvų bendravimą tarp paslaugos teikėjo ir paslaugos gavėjo. Vokietijos teismų praktikoje ir literatūroje nesutariama, ar tiesioginio bendravimo galimybė būtinai reikalauja, kad būtų sudaryta galimybė susisiekti telefonu. Vyriausybės pateikto Elektroninės komercijos įstatymo (vok. *Elektronischer Geschäftsverkehr-Gesetz*) projekto aiškinamajame rašte numatyta, kad, siekiant užtikrinti tiesioginį bendravimą, būtina, jog paslaugos teikėjas nurodytų savo telefono numerį. Tokio požiūrio naudai liudija tai, kad komunikacija klausimų ir atsakymų forma kaip tikras dialogas įmanomas tik telefonu, o ne elektroniniu paštu arba faksu. Be to, telefono įrengimas palengvina paslaugos gavėjui galimybę užmegzti kontaktą, ir jis neprivalo bendrauti su paslaugos teikėju vien raštu. Kita vertus, elektroninis paštas, kompiuteris ir faksas taip pat galėtų atitikti reikalavimus, keltinus tiesioginiam ir efektyviam bendravimui. Atitinkamai teismų praktikoje daroma prielaida, kad greta elektroninio pašto adreso pakanka pateikti fakso numerį. Tačiau būtinybė atsakyti į telefoninius suinteresuotų asmenų paklausimus priverstų atsakovę pakeisti savo verslo koncepciją ieškoti klientų tik per internetą. Taip būtų apribota atsakovės komercinė veikla, nors

Direktyva, remiantis jos 4 - 6 konstatuojamosiomis dalimis, kaip tik siekiama panaikinti kliūtis, užtikrinti tolesnį IVP vystymą ES ir sudaryti palankias sąlygas elektroninės komercijos plėtrai vidaus rinkoje. Be to, telefono įrengimas nebūtinai užtikrintų tiesioginį ir efektyvų bendravimą tarp paslaugos gavėjo ir teikėjo. Jeigu telefonas būtų įrengtas pasitelkiant telefonijos paslaugas teikiančias įmones, papildomos išlaidos galėtų atbaidyti potencialius paslaugos gavėjus nuo kontakto užmezgimo. Ribotas pasiekiamumas laiko ir pajėgumų požiūriu galėtų apsunkinti kontakto užmezgimą ir pareikalauti papildomo reglamentavimo. Būtinybė sudaryti papildomą galimybę susisiekti nėra aiškiai numatyta Direktyvos 5 straipsnio 1 dalies c punkte. Iš frazės „įskaitant jo elektroninio pašto adresą“ taip pat automatiškai neišplaukia būtinybė greta elektroninio pašto sukurti antrąją bendravimo galimybę. Tačiau Austrijos Aukščiausiasis Teismas Elektroninės komercijos įstatymo (vok. *E-Commerce-Gesetz*), kuriuo buvo perkelta Elektroninės komercijos direktyva, 5 straipsnio 1 dalies 3 punkto atveju padarė prielaidą, kad greta elektroninio adreso būtina sudaryti dar bent vieną individualaus bendravimo galimybę. Teisinga, kad ne kiekvienas interneto vartotojas turi nuosavą elektroninio pašto adresą. Vis dėlto tokio aiškinimo naudai liudija tai, kad iš interneto vartotojo galima tikėtis, kad jis disponuoja komunikacijai internetu įprasta įranga, jeigu jis nori kreiptis į paslaugos teikėją, kuris pagal savo verslo modelį iki sutarties sudarymo bendrauja tik internetu.

Vokietijos teismas dėl šios bylos užduoda tokius klausimus:

1. Ar pagal direktyvos 5 straipsnio 1 dalies c punktą paslaugų teikėjas prieš sudarydamas sutartį su paslaugos gavėjui turi pateikti telefono numerį, kad būtų sudaryta galimybė su juo greitai susisiekti ir tiesiogiai bei efektyviai bendrauti?
2. Jei į pirmąjį klausimą būtų atsakyta neigiamai:
 - a) Ar pagal direktyvos 5 straipsnio 1 dalies c punktą prieš sudarymas sutartį su paslaugos gavėju paslaugos teikėjas greta elektroninio pašto adreso turi užtikrinti antrą bendravimo galimybę?
 - b) Jei taip, ar antrai bendravimo galimybei pakanka, kad paslaugos teikėjas įrengia paklausimo formą, per kurią paslaugos gavėjas internetu gali kreiptis į paslaugos teikėją, o į paslaugos gavėjo paklausimą paslaugos teikėjas atsako elektroniniu laišku?⁴⁵

Tiesa, Europos Teisingumo Teismo sprendimo dėl šioje byloje dar nėra. Tačiau įvertinus visus šalių argumentus, būtų galima daryti prielaidą, jog visgi paslaugos teikėjas greta elektroninio pašto turėtų užtikrinti ir antrą bendravimo galimybę. Ir tai turėtų būti technologija,

⁴⁵ 2007 m. liepos 31 d. Europos teisės departamento prie Lietuvos Respublikos teisingumo ministerijos generalinio direktoriaus pavaduotojo raštas Nr. TTS-349 „Dėl Lietuvos Respublikos pozicijos pateikimo Europos Bendrijų Teisingumo Teisme svarstomoje byloje C-298/07 // Viešai neskelbiamas.

leidžianti paslaugos gavėjui „gyvai“, realiuoju laiku bendrauti su paslaugos teikėju. Tokio bendravimo galimybės numatymas prisideda prie pasitikėjimo elektronine komercija stiprinimo bei suteikia užtikrintumą vartotojams. Tuo tarpu elektroninis paštas nesuteikia realaus laiko bendravimo pojūčio, nes paslaugos gavėjas negali žinoti, per kokį laiko tarpą jam bus atsakyta. Be to, paslaugos gavėjui kilus klausimų dėl paslaugos ir tuo metu neturint prieigos prie interneto, jis paliekamas be galimybės gauti reikalingos informacijos.

2.1.3. Komerciniai pranešimai

Galimybė bendrovei internete reklamuoti prekes ar paslaugas turi kelis svarbius aspektus: netgi nedidelė bendrovė greitai ir nebrangiai tampa matoma savo būsimiems klientams ir taip gauna pajamų iš vykdomos veiklos, bet taip pat nemažiau svarbu, kad tai yra puikus informacijos šaltinis vartotojams. Direktyvos 2 straipsnyje taip apibrėžiamas komercinis pranešimas – tai bet kokia pranešimo forma, skirta tiesiogiai arba netiesiogiai reklamuoti prekes, paslaugas ar įmonės, organizacijos ar asmens, besiverčiančio komercine, pramonine ar amatų veikla arba reglamentuojama profesija, vardą. Toliau išvardyti dalykai savaime nėra komerciniai pranešimai:

1) informacija, leidžianti tiesiogiai pasiekti įmonės, organizacijos ar asmens veiklą, ypač internetinis vardas arba elektroninio pašto adresas,

2) pranešimai, susiję su prekėmis, paslaugomis ar įmonės, organizacijos ar asmens įvaizdžiu, sudaryti savarankiškai, ypač kai tai daroma be finansinių sumetimų.

Tačiau dėl pirmosios išimties traktavimo jau atsiranda neaiškumų. Vengrijoje kai kurios įmonės pradėjo siuntinėti neužsakytus elektroninio pašto pranešimus, kurių tekste tebūdavo parašyti šių įmonių tinklalapio ir elektroninio pašto adresus. Šių pranešimų gavėjai skundžiasi valdžios institucijoms, kad gauna neužsakytus pranešimus, tačiau pradėjus imtis poveikio priemonių prieš įmones, šios atsikerta, kad jų siunčiama informacija yra ne komerciniai pranešimai, o informacija, leidžianti tiesiogiai pasiekti įmonės, organizacijos ar asmens veiklą ir patenka į Direktyvos 2 straipsnio f punkte nustatytą pirmąją išimtį. Europos Komisijos Vidaus rinkos ir paslaugų generalinio direktorato išaiškinimu, komercine informacija savaime nelaikoma verslo subjekto internetinėje svetainėje pateikiama informacija arba informavimas visuomenės informavimo priemonėmis apie verslo subjekto veiklos rodiklius. Tačiau, jei yra siuntinėjami neužsakyti (tai reiškia, kad nėra atsakoma į vartotojų užklausimus dėl verslo subjekto identifikavimo ar vykdomos veiklos) elektroniniai laiškai vien tik su verslo subjekto pavadinimu ir internetinės svetainės adresu, tokia veikla turėtų būti laikoma komercine komunikacija. Ja siekiama reklamuoti save potencialiems klientams. Todėl tokiu atveju Direktyvos 2 straipsnio pirmoji išimtis negali būti taikoma.

Direktyvos 6 straipsnis įtvirtina minimalius reikalavimus, kuriuos privalo atitikti pranešimai. Minėtas straipsnis nurodo, kad, be to, ką nustato ES teisė, valstybė narė privalo užtikrinti, kad komerciniai pranešimai, kurie yra IVP dalis ar ją sudaro, tenkintų bent šiuos reikalavimus:

1) komerciniai pranešimai turi būti aiškiai identifikuojami kaip tokie, siunčiančioji šalis privalo užtikrinti, kad gaunančioji šalis suvoktų ir atpažintų gauto pranešimo komercinį pobūdį;

2) turi būti aiškiai nurodyti fiziniai ar juridiniai asmenys, kurių vardu yra išsiųsti tokie komerciniai pranešimai;

3) reklaminiai pasiūlymai (nuolaidos, premijos, dovanos), jeigu tai leidžiama valstybėje narėje, kurioje yra įsteigtas IVP teikėjas, turi būti aiškiai identifikuojami kaip tokie; privalo būti nurodytos aiškios ir į lengvai prieinamos sąlygos, kurias patenkinus įgyjama teisė į tokius pasiūlymus;

4) reklaminiai žaidimai, konkursai, jeigu tai leidžiama valstybėje, kurioje yra įsteigtas IVP teikėjas, turi būti aiškiai identifikuojami kaip tokie; privalo būti nurodytos aiškios ir lengvai prieinamos sąlygos, kurias patenkinus įgyjama teisė dalyvauti tokiuose renginiuose.

Bet komercinės informacijos teikimas vartotojams turi ne tik teigiamus aspektus. Viena didžiausių problemų, kurios kamuoja e-komerciją, yra nepageidaujamos, neprašytos komercinės informacijos siuntinėjimas dideliais kiekiais, dažniausiai elektroniniu paštu. Ši veikla gali būti įvardijama kaip „elektroninis šiukšlinimas“ (angl. *spam*). Tokiais veiksmais nepagrįstai trikdoma informacijos gavėjų veikla, nepageidajamų žinučių skaitymui gaištamas jas gaunančiųjų laikas, už tokios informacijos priėmimą tenka mokėti patiems gavėjams, nors šie tos informacijos neprašė ir nesiekė gauti, dėl didelio tinklų apkrovimo gali sutrikti kokybiškas informacijos perdavimas. Dėl šių priežasčių kai kurių valstybių teisė nustato, kad tokie veiksmai yra neteisėti ir sukelia atsakomybę.

2.1.5. Reguluojamos profesijos

Elektroninės komercijos direktyvos 8 straipsnis aiškiai apriboja elektroninių pranešimų, kuriuos, vykdydami savo veiklą, siunčia reguliuojamų profesijų atstovai (advokatai, notarai, architektai ir pan.), turinį bei jų siuntimo būdą. Minėtas straipsnis nurodo, kad tokie komerciniai pranešimai, siunčiami IVP teikėjų, įsteigtų jų teritorijoje, kurie yra tam tikrų profesinių sąjungų ar asociacijų nariai, turi būti apsprendžiami privalomumo laikytis profesinių etikos taisyklių. Direktyva taip pat numato, kad valstybėse narėse tokių profesijų atstovų siunčiamų komercinių pranešimų atžvilgiu turi būti nustatyti atitinkami etikos kodeksai. Reguluojamas profesijas atstovaujančios asociacijos palankiai sutiko Direktyvoje nustatytą kvietimą kurti elgesio

kodeksus bendravimui komerciniais pranešimais. Advokatai⁴⁶, buhalteriai⁴⁷, gydytojai⁴⁸, farmacininkai⁴⁹, nekilnojamojo turto agentai⁵⁰ ES lygiu patvirtino elgesio kodeksus, kuriuose kalbama apie bendravimą elektroninėmis priemonėmis. Kai kurie elgesio kodeksai įtvirtina tik komercinius pranešimus, kituose apimamas platesnis IVP spektras. Tačiau visus kodeksus vienija pabrėžiamas įsipareigojimas teikti tikslią ir teisingą informaciją bei susilaikyti nuo netinkamo reklamavimosi, taip išsaugant profesijos orumą ir garbingumą.⁵¹

2.1.6. Elektroninės sutartys

Elektroninės komercijos direktyvoje randame tris nuostatas dėl elektroninių sutarčių. Svarbiausia iš šių nuostatų yra 9 straipsnyje, kuriame nustatyta pareiga valstybėms narėms užtikrinti, kad jų teisinės sistemos leistų sudaryti sutartis elektroninėmis priemonėmis. Valstybės narės taip pat turi užtikrinti, kad sutarčių sudarymo procesui taikomi reikalavimai nesukurtų kliūčių naudoti elektronines sutartis ir kad tokios sutartys neprarastų juridinės galios vien dėl to, kad buvo sudarytos elektroninėmis priemonėmis. Elektroninės sutartys turi tokią pačią juridinę galią, kaip ir rašytinės. Bet valstybėms narėms paliekama teisė nustatyti, kad elektroninė sutarties forma gali būti nepakankama, jei sutartys priklauso tokioms kategorijoms:

- a) sutartys, kuriomis sukuriama arba perduodama teisė į nekilnojamąjį turtą, išskyrus nuomos teises;
- b) sutartys, kurios pagal įstatymus reikalauja teismų, valdžios institucijų ar valstybės įgaliojimus vykdančių profesijų atstovų įsikišimo;
- c) laidavimo sutartys ir sutartys dėl kredito grąžinimo garantijos, kurias sudaro asmenys, veikiantys ne savo amato, verslo ar profesijos tikslais;
- d) sutartys, kurias reglamentuoja šeimos teisė arba paveldėjimo teisė.

⁴⁶ Code of Conduct for European lawyers // http://www.ccbe.org/doc/En/2006_code_en.pdf; prisijungimo laikas: 2007-08-22, 17:28.

⁴⁷ Model Code of Conduct Governing On-line Commercial Communications by Member Bodies of the Federation des Experts Comptables Europeens (FEE) & their members // http://www.fee.be/publications/default.asp?library_ref=4&content_ref=360; prisijungimo laikas: 2007-08-12, 11:40.

⁴⁸ European Good practice Guide for publicity relating to physician's professional practice on the net (CPME 2002/030 Final EN) // http://cpme.dyndns.org:591/adopted/CPME_AD_Brd_160302_6_EN_fr.pdf; prisijungimo laikas: 2007-08-12, 13:25.

⁴⁹ PGEU Code of conduct for E-pharmacy // <http://www.pgeu.org/Portals/6/documents/before/01.06.20E%20PGEU11%20Code%20of%20conduct%20approved.pdf>; prisijungimo laikas: 2007-08-22, 17:18.

⁵⁰ European Code of Ethics for Real Estate Professionals // http://www.cepi.be/includes/EN/deontologie_cepi-en-ALL.asp; prisijungimo laikas: 2007-08-13, 21:28.

⁵¹ Report from the Commission to the European Parliament, the Council and the European Economic and Social Committee - First Report on the application of Directive 2000/31/EC of the European Parliament and of the Council of 8 June 2000 on certain legal aspects of information society services, in particular electronic commerce, in the Internal Market (Directive on electronic commerce) // <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:52003DC0702:EN:NOT>; prisijungimo laikas: 2007-03-22, 16:26.

Elektroninės komercijos direktyvos nuostatas papildo Direktyva dėl Bendrijos elektroninių parašų reguliavimo sistemos (1999/93/EC), kurios tikslas – užtikrinti teisinį elektroninio parašo pripažinimą. Šio direktyvos 5 straipsnis nustato, kad valstybės narės užtikrina, kad saugūs elektroniniai parašai, paremti kvalifikuotu sertifikatu ir sukurti saugia parašo formavimo įranga atitiktų parašo teisinius reikalavimus dėl elektronine forma pateiktų duomenų taip pat, kaip rašytiniai parašai atitinka tokius reikalavimus dėl duomenų popieriuje ir būtų leistini kaip įrodymas teisme.

Elektroninės komercijos direktyvos 11 straipsnis tiesiogiai nenustato jokių specifinių nuostatų dėl momento, nuo kurio elektroninė sutartis laikoma sudaryta. Jame nustatyta, kad, išskyrus, jeigu šalys, kurios nėra vartotojais, aiškiai susitaria dėl priešingo, gavėjui pateikus užsakymą technologinėmis priemonėmis, taikomi šie principai:

1) IVP teikėjas privalo patvirtinti gavėjo užsakymo gavimą be jokio uždelsimo ir elektroninėmis priemonėmis;

2) užsakymas ir gavėjo užsakymo gavimo patvirtinimas yra laikomasis gautais, kuomet šalis, kuriai jie yra adresuoti, gali prie jų prieiti.

Atsižvelgiant į šias nuostatas, būtų galima interpretuoti, kad Direktyvos 11 straipsnis numanomai nustato, kad sutartis laikoma sudaryta nuo to momento, kai paslaugos gavėjas gauna paslaugos teikėjo patvirtinimą apie užsakymo gavimą.

Direktyvos 11 straipsnis taip pat įsakmiai reikalauja, kad IVP teikėjas gavėjui suteiktų tinkamas, efektyvias ir prieinamas technologines priemones įgalinančias identifikuoti ir ištaisyti duomenų įvedimo klaidas dar prieš užsakymo pateikimą. Pažymėtina, kad aukščiau nurodytos nuostatos nėra taikomos, jeigu elektroninės sutartys sudaromos išskirtinai elektroninio pašto arba lygiavertėmis individualiomis komunikacijomis.

2.1.7. Interneto tarpininkų atsakomybė

Apie interneto tarpininkus ir jų teikiamas paslaugas jau kalbėjome ankstesniuose skyriuose, dabar paanalizuosime jų veiklos reglamentavimą. Esant interneto tarpininkų svarbiausias klausimas yra tarpininko atsakomybės apimtis. Manoma, kad interneto tarpininkų atsakomybės ribojimai yra būtini, siekiant užtikrinti pagrindinių paslaugų, kurios padeda išlaikyti nenutrūkstamą ir laisvą informacijos tekėjimą tinkle, teikimą bei sistemos, sudarančios galimybę interneto ir e-komercijos plėtojimuisi, sėkmingą funkcionavimą. Skirtingi požiūriai, atsispindintys valstybių narių teisėkūroje ir teismų precedentuose bei teisinio netikrumo atsiradimas dėl kertančių sieną paslaugų teikimo, gali sudaryti kliūtis tokių paslaugų laisvam teikimui. Elektroninės komercijos direktyvos 12-14 straipsniuose išskirtos trys pagrindinės

kategorijos veiklų, kurias atliekant taikoma ribota atsakomybė dėl siunčiamos, perduodamos informacijos turinio: paprastas perdavimo kanalas (angl. *mere conduit*), spartinimas (angl. *caching*) ir informacijos pateikimas internete (angl. *hosting*). Kaip matome, atsakomybės ribojimai yra taikomi atsižvelgiant į interneto tarpininkų vykdomą veiklą, o ne į tarpininkų rūšis ar informacijos tipą. Šie atsakomybės ribojimai yra horizontalaus pobūdžio, todėl interneto tarpininkai yra apsaugomi tiek nuo civilinės, tiek nuo baudžiamosios atsakomybės, kylančios už bet kokius trečiosios šalies atliktus neteisėtus veiksmus. Tačiau Direktyva neįtakoja nei asmens, esančio turinio šaltiniu atsakomybės, nei interneto tarpininko atsakomybės dėl veiklos, už kurią Direktyva nenumato atsakomybės ribojimo. Būtina pabrėžti, kad Direktyva taip pat neįtakoja galimybės nacionaliniam teismui ar valdžios institucijai reikalauti iš paslaugos teikėjo nutraukti pažeidimą ar užkirsti jam kelią. Šie klausimai paliekami valstybių narių nacionalinei teisei. Tačiau valstybės narės negali sukurti papildomų sąlygų, kurias turėtų patenkinti interneto tarpininkas, kad galėtų pasinaudoti atsakomybės ribojimu. Europos Komisija pamini, kad valstybės narės, iš esmės šiuos direktyvos straipsnius perkėlė teisingai.⁵²

Didžiosios Britanijos Prekybos ir pramonės departamento (angl. *Department of Trade and Industry*) atliktoje konsultacijoje „Nuorodų pateikėjų, informacijos buvimo įrankių, turinio surinkėjų atsakomybė“ pažymima, kad Austrija, Ispanija, Vengrija, Portugalija ir Europos Ekonominės Erdvės valstybė Lichtenšteinas teisės aktuose, kuriais perkėlė Direktyvą į nacionalines teisės sistemas, išplėtė 12-14 straipsnių reglamentuojamą sritį dėl atsakomybės ribojimo, įtraukdamos nuorodų pateikėjus (angl. *hyperlinkers*), informacijos paieškos įrankių ir turinio surinkimo (angl. *content aggregation*) paslaugų teikėjus. Austrijos valdžios institucijos šį išplėtimą motyvavo neapibrėžta teisine nuorodų pateikėjų padėtimi Austrijoje. Šios valstybės Aukščiausiasis Teismas pripažino, kad paslaugų teikėjas gali būti atsakingas už trečiosios šalies paskleistą informaciją ar vykdytą veiklą, jei buvo pažeisti konkurencijos įstatymai. Teismas išreiškė požiūrį, kad paslaugų teikėjai gali būti atsakingi tuo pačiu pagrindu už civilinės teisės pažeidimus ar baudžiamųjų įstatymų nuostatų pažeidimus. Austrijos valdžios institucijų pareigūnų teigimu minėti teismų sprendimai prieštarauja Elektroninės komercijos direktyvos pagrindiniams principams ir tikslams. Taip pat pažymėta, kad nebuvo aiškus informacijos paieškos paslaugų teikėjų teisinis statusas. Todėl Austrijos elektroninės komercijos akte, įgyvendinančiame Direktyvą, buvo įtraukta apsauga informacijos paieškos paslaugų teikėjams, nes šios paslaugos laikytos panašiomis į paprastojo perdavimo paslaugas. Direktyvos 14 straipsnis išplėstas įtraukiant nuorodų pateikėjus. Tiesa, dėl šios nuostatos jaučiamas didelis pasipriešinimas, ypač iš muzikos pramonės atstovų.

⁵² Ibid.

Tuo tarpu Ispanijos teisės aktuose randamos nuostatos, ribojančios informacijos paieškos, nuorodų pateikimo ir turinio surinkėjų paslaugų teikėjų atsakomybę. Ispanijos valdžios atstovų teigimu, šios paslaugos yra analogiškos informacijos pateikimo internete paslaugoms, nes visais atvejais paslaugos teikėjai neturi pakankamos turinio kontrolės.

Portugalijos valdžios atstovai informavo, kad Direktyvos 14 straipsnį išplėtę įtraukdami informacijos paieškos, nuorodų pateikimo ir turinio surinkimo paslaugų teikėjus tam, kad šiam sektoriui būtų suteikta daugiau teisinio tikrumo.

Vengrijos valdžios atstovai teigė, kad Direktyvos 14 straipsnis buvo išplėstas įtraukus informacijos paieškos paslaugų teikėjus. Tačiau nuorodų pateikėjai nebuvo įtraukti.

Nors nebuvo manyta, kad nuorodų pateikimo ir paieškos įrankių teikėjus įtraukti į Direktyvą buvo būtina, tačiau Europos Komisija skatina ir toliau plėtoti teisinę interneto tarpininkų apsaugą. Valstybių narių teismų sprendimuose matoma tendencija pripažinti nuorodų ir paieškos variklių teikėjų svarbą interneto funkcionavimui. Bendrai žiūrint, paskutiniai teismų precedentai dera su vidaus rinkos tikslu užtikrinti pagrindinių tarpininkavimo paslaugų teikimą, kas paspartins interneto ir elektroninės komercijos plėtrą.⁵³

Direktyvos 15 str. nustato bendros stebėjimo pareigos nebuvimą. Straipsnio 1 dalyje teigiama, kad valstybės narės nenustato teikėjams nei bendros pareigos teikiant 12–14 str. reglamentuojamas paslaugas stebėti informaciją, kurią jie perduoda arba saugo, nei bendros pareigos aktyviai domėtis faktais arba aplinkybėmis, rodančiomis nelegalią veiklą. Ši nuostata yra labai svarbi, nes stebėti milijonus interneto puslapių yra praktiškai neįmanoma užduotis, kuri, be abejo, apsunkintų interneto tarpininkų veiklą bei pakeltų naudojimosi internetu kainas, o tuo tarpu valstybės narės kaip tik siekia padaryti internetą kuo labiau prieinamą. Norisi atkreipti dėmesį į Direktyvos nenuoseklumą, nes jos preambulės 48 punkte yra nurodoma, jog Elektroninės komercijos direktyva iš valstybių narių neatima galimybės reikalauti, kad paslaugų teikėjai, internete pateikiantys paslaugas gavėjų perduotą informaciją, laikytųsi išipareigojimų, kurių galima pagrįstai tikėtis ir kurie nurodyti nacionalinėje teisėje, su informacija elgtis rūpestingai tam, kad būtų atskleista tam tikrų rūšių neteisėta veikla ir užkirstas jai kelias. Kaip matome, tarp šio punkto ir 15 straipsnio yra akivaizdus prieštaravimas.

Kalbant apie tarpininkų atsakomybę galima apžvelgti *BREIN v. KPN Telecom B.V.* bylą, nagrinėtą 2007 m. sausio 5 d. Hagos teismo Civilinių bylų skyriuje. Šioje byloje Nyderlandų Pramogų pramonės teisių gynimo organizacija BREIN, kurią sudaro muzikos autoriai ir prodiuseriai, kino ir programinės įrangos kūrėjai, padavė į teismą telekomunikacinių paslaugų teikėją KPN Telecom, reikalaudama, kad būtų atskleista „torrent“ failų apsikeitimo tinklapiu (dutchtorrent.org), iš kurio buvo galima nelegaliai atsisiųsti filmų, muzikos, programinės

įrangos, savininko tapatybė ir adresas, bei, kad jam būtų nutrauktas spartaus interneto tiekimas. Kas įdomiausia, šioje byloje teismas pasisakė, kad tinklapio savininko veiksmai yra neteisėti ne todėl, kad jis pažeidžia autorių ir gretutines teises, o todėl, kad nesilaiko reikalingo rūpestingumo (angl. *due care*) autorių teisių atžvilgiu, t.y. suteikia galimybę kitiems asmenims pažeisti autorių teises. Teismo sprendimu KPN Telecom buvo įpareigotas atskleisti „dutchtorrent.org“ tinklapio savininko tapatybę bei atjungti šiam asmeniui sparčiojo interneto liniją.⁵⁴

Kita byla 2004 m. buvo nagrinėta Vokietijos Federaliniame Aukščiausiam Teisme. Joje garsi laikrodžių gamintoja „Rolex“ padavė į teismą internetinių aukcionų tinklapio „ricardo.de“ savininkus. Ginčas kilo dėl aukcionuose parduojamų falsifikuotų „Rolex“ laikrodžių. Teismas pasisakė, kad iš internetinių aukcionų tinklapių savininkų negali būti reikalaujama atlyginti nuostolius, tačiau ieškovas gali siekti, kad pažeidimai būtų sustabdyti (angl. *injunction*). Teismas pažymėjo, jog kartą išpėtas aukcionų tinklapis, kad parduojamos klastotės, turi imtis reikalingų priemonių panašių pasiūlymų filtravimui. Tinklapiuose turėtų būti įdiegti techniškai įmanomi ir teisėti mechanizmai, užkertantys kelią naujų pažeidimų atsiradimui. Tačiau teismas taip pat atkreipė dėmesį, kad neturėtų būti reikalaujama stebėti kiekvieną sistemoje atsirandantį pasiūlymą, ieškant galimų prekės ženklo pažeidimų.⁵⁵

Dar viena byla buvo spręsta Belgijoje. Belgijos autorių, kompozitorių ir leidėjų draugija (SABAM) laimėjo bylą prieš interneto paslaugų teikėją „Tiscali“ (vėliau persivadinusio „Scarlet Extended Ltd.“). Briuselio Pirmosios instancijos teismas savo 2007 m. birželio 29 d. nutartyje reikalauja, kad „Tiscali“ įdiegtų tam tikras ekspertų pasiūlytas technines priemones, kurios sukliudytų interneto vartotojams nelegaliai parsisiųsti SABAM muzikinį repertuarą naudojantis P2P (angl. *peer-to-peer*) programine įranga. Akivaizdu, kad teismas neišsiklausė į „Tiscali“ argumentus, jog tokia vartotojų atliekamos veiklos stebėjimo pareiga pažeistų teisę į privatumą, susirašinėjimo slaptumą, išraiškos laisvę. Teismas taip pat neatsižvelgė į interneto paslaugų teikėjo argumentą, kad po reikalavimo įdiegti technines priemones slypi nustatymas pareigos stebėti visą P2P veiklą, kas prieštarauja IVP reglamentuojančių aktų nuostatoms. Teismas, savo ruožtu, tvirtino, kad teismo reikalavimas neuždeda pareigos „Tiscali“ stebėti tinklą. Ekspertų pasiūlyti sprendimai yra techniniai instrumentai, kurie teatlieka tam tikros „Tiscali“ tinkle siunčiamos informacijos blokavimą ar filtravimą. Teismo nuomone, tai negali būti laikoma bendra stebėjimo pareiga. Be to, teismas pažymėjo, jog blokuojanti ir filtruojanti programinė įranga, kaip tokia, netvarko jokių asmens duomenų ir yra grynai techninio ir automatinio

⁵³ Ibid.

⁵⁴ BREIN – KPN (dutchtorrent.org) // <http://www.book9.nl/getobject.aspx?id=2678>; prisijungimo laikas: 2007-03-22, 12:06.

⁵⁵ Online auction site is found liable for sale of fake Rolex watches // http://www.medianetbb.de/fileadmin/user_upload/medianet/focusgroup_themen/40300Internetauktioninshaus_haftet_auch_bei_Fremdversteigerung_f_r_Markenverletzung_B_rsch.pdf; prisijungimo laikas: 2007-03-26, 12:36.

pubūdžio, o interneto paslaugų teikėjas neatlieka jokių aktyvių veiksmų blokuojant ar filtruojant informaciją. Todėl teismas liepė „Tiscali“ nutraukti autorių teisių pažeidimus, kurie atliekami nelegaliai siunčiantis SABAM narių kūrinius naudojant P2P programinę įrangą. „Tiscali“ taip pat privalo informuoti raštu SABAM, kokios priemonės bus įdiegtos vykdant teismo nuosprendį. „Tiscali“ buvo duoti 6 mėnesiai šios nutarties įvykdymui, už kiekvieną pavėluotą dieną skiriant 2 500 eurų baudą.⁵⁶ Galima kelti klausimą, ar įpareigojimas įdiegti techninę ir programinę įrangą, filtruojančią ir blokuojančią tam tikrą informaciją, reiškia stebėjimo pareigos nustatymą? Mūsų manymu, atsakymas turėtų būti teigiamas. Nors teisės aktuose nėra nurodyta, kokie IVP teikėjo veiksmai būtų traktuojami kaip stebėjimas, tačiau galima daryti išvadą, kad neturėtų būti apsiribojama vien tik žmogaus atliekamu stebėjimu. Dabar elektroninėje erdvėje keliauja milžiniški informacijos kiekiai, todėl bandant atlikti jų stebėjimą pasitelkiant vien tik žmogaus galimybes būtų paprasčiausiai neefektyvu, todėl stebėjimu reikėtų laikyti ir automatinė sistemų naudojimą (techninės ir programinės įrangos). Taigi, stebėjimo pareigą galima suvokti kaip įpareigojimą interneto tarpininkui imtis priemonių, tiek paremtų žmogiškaisiais ištekliais, tiek automatinė, informacijos, kuri yra interneto tarpininko teikiamos paslaugos objektas, analizei.

Reikėtų apžvelgti ir kitą bylą, kurioje atsispindi kitokia pozicija nei *SABAM vs. Tiscali* byloje. Šioje byloje ginčas kilo tarp Ispanijos muzikos asociacijos „Promusicae“ ir interneto paslaugų teikėjos „Telefonica“ dėl to, kad pastaroji atsisakė atskleisti pavardes ir adresus abonentų, kurie buvo įtariamai kūrinių, apsaugotų autorių teisėmis platinimu naudojant bylą apsikeitimo programas (pvz. Kazaa). „Promusicae“ reikėjo šios informacijos, kad galėtų imtis teisinių veiksmų prieš įtariamus bylą platintojus. „Telefonica“ nesutiko atskleisti asmens duomenų argumentuodama tuo, jog tai nebuvo susiję su baudžiamuoju persekiojimu, viešąja tvarka arba valstybės saugumu.

Ispanijos teismas kreipėsi į Europos Teisingumo Teismą prejudicinio sprendimo šioje byloje, užduodamas tokį klausimą: „Ar Bendrijos teisė leidžia valstybėms narėms apriboti pareigą elektroninių ryšių ir paslaugų operatoriams, elektroninių ryšių tinklų prieigos teikėjams ir duomenų saugojimo paslaugų teikėjams išsaugoti ir padaryti prieinamą ryšio ir srauto duomenis, sugeneruotus teikiant IVP, kai reikalaujama, jei tai nesusiję su kriminaliniu tyrimu, viešosios tvarkos gynimu ar nacionaliniu saugumu, o susiję su civiliniu procesu?“⁵⁷ Generalinė advokatė Juliane Kokott savo 2007 m. liepos 18 d. nuomonėje nurodė, kad ES valstybių narių teismai neturėtų reikalauti iš interneto paslaugų teikėjų atskleisti asmens duomenis civilinėse bylose. Europos Teisingumo Teismo sprendimo šioje byloje dar nėra, ir nors Generalinio

⁵⁶ SABAM vs. Tiscali // www.sabam.be/website/data/Communiqués_de_presse/SABAM_vs_TISCALI_engl.pdf; prisijungimo laikas: 2007-09-02, 12:40.

⁵⁷ ECJ's Advocate General says no handing traffic information in civil cases // <http://www.edri.org/edriagram/number5.15/traffic-data-civil-cases>; prisijungimo laikas: 2007-09-06, 17:12.

Advokato nuomonė nėra privaloma Teismui, tačiau jis daugeliu atvejų remiasi Generalinio Advokato nuomone, todėl gali pasekti ir šį kartą.

2.1.8. Informavimo ir pašalinimo (angl. *notice-and-take-down*) procedūros

Elektroninės komercijos direktyvos 3 straipsnio 2 dalyje nustatyta, jog valstybės narės negali dėl koordinuojamai sričiai priskiriamų priežasčių riboti laisvę teikti IVP iš kitos valstybės narės. Tačiau to paties straipsnio 4 dalyje yra numatyta valstybės narių teisė imtis priemonių taikyti išlygas konkrečiai IVP, jei įvykdomos tokios sąlygos:

1) priemonės yra:

a) būtinos dėl vienos iš toliau išvardytų priežasčių:

- viešosios politikos, ypač baudžiamųjų nusikaltimų prevencijos, tyrimo, atskleidimo ir persekiojimo už juos baudžiamąja tvarka, įskaitant nepilnamečių apsaugą ir kovą su bet koku neapykantos skatinimu dėl rasės, lyties, religinių įsitikinimų ir tautybės bei atskirų asmenų žmogiškojo orumo žeminimą,

- visuomenės sveikatos apsaugos,

- visuomenės saugumo, įskaitant valstybės saugumą ir gynybą,

- vartotojų, įskaitant investuotojus, apsaugos;

b) taikomos konkrečiai informacinės visuomenės paslaugai, kuri prieštarauja tikslams, nurodytiems i papunktyje, arba kuri kelia itin didelį pavojų, kad šių tikslų nebus paisoma;

c) proporcingos tiems tikslams;

2) prieš imdamasi šių priemonių ir nepažeisdama teisminių priemonių, įskaitant parengtinį nagrinėjimą ir baudžiamojo tyrimo metu atliktus veiksmus, valstybė narė:

- paprašė įsisteigimo valstybės narės imtis priemonių, ir pastaroji tokių priemonių nesiėmė arba jos buvo nepakankamos;

- pranešė Europos Komisijai ir įsisteigimo valstybei narei apie savo ketinimą imtis tokių priemonių.

Skubos atveju valstybės narės gali taikyti išlygas minėtoms numatytoms sąlygoms. Tokiu atveju apie priemones reikia kuo greičiau pranešti Komisijai ir įsisteigimo valstybei narei, taip pat nurodyti priežastis, kodėl valstybė narė mano, kad tai yra skubus atvejis.

Nepažeisdama valstybių narių galimybės taikyti minėtas priemones, Europos Komisija kuo greičiau išnagrinėja priemonių, apie kurias pranešta, suderinamumą su Bendrijos teise; jei Komisija padaro išvadą, kad priemonė nesuderinama su Bendrijos teise, ji paprašo tos valstybės narės nesiimti jokių siūlomų priemonių arba skubiai nustoti jas taikyti.

Interneto tarpininkų atleidimo nuo atsakomybės sąlygos, nustatytos Direktyvos 4 straipsnio 1 dalies b punkte, yra pagrindas nelegalios ir žalingos informacijos pašalinimo po išpėjimo procedūrų sukūrimui. Pirmoje ataskaitoje dėl direktyvos įgyvendinimo pabrėžiama, kad priimant direktyvą buvo nuspręsta pašalinimo po išpėjimo procedūrų nenustatinėti pačioje direktyvoje. Vietoj to, 16 direktyvos straipsnyje ir 40 preambulės punkte išreikštas savireguliacijos šioje srityje skatinimas. Tokį požiūrį perėmė ir valstybės narės perkeldamos Direktyvą į nacionalinę teisę. Iš šalių, kurios perkėlė Direktyvą, tik Suomija įtraukė teises informavimo ir pašalinimo nuostatas dėl autorių teisių pažeidimų. Kitos valstybės narės paliko šį klausimą savireguliacijai.

2007 m. vasario mėnesį Briuselyje vykusiame Elektroninės komercijos ekspertų susirinkime buvo pristatytos Europos Komisijos siūlomos procedūrinių aspektų gairės (toliau – Gairės) procedūrai, numatytai Direktyvos 3 straipsnio 4 dalyje. Galima apžvelgti pagrindines šio pasiūlymo nuostatas.

Gairėse numatyta, kad valstybės narės kontaktuoja per kontaktinius taškus, kurie paskiriami Direktyvos 19 straipsnio 2 dalies pagrindu.⁵⁸ Informuojanti valstybė (t.y. valstybė, ketinanti imtis priemonių prieš jos teritorijoje teikiamą IVP) turi suteikti visą jos turimą informaciją, kuri gali būti naudinga įsisteigimo valstybei narei efektyviai išpildyti reikalavimą ar užtikrinti tinkamą reikalavimo paskesnę tyrimą, nurodant ar tam tikra pateiktos informacijos dalis turėtų būti laikoma konfidencialia informacija. Turi būti pateikiami visi dokumentai ir įrodymai, ypač susiję su teiginiais. Informuojanti valstybė narė turi suteikti įsisteigimo valstybei narei bent jau šią informaciją:

- Subjekto, prieš kurį ketinama imtis priemonių, identifikaciniai duomenys;
- nurodymas veiklos/praktikos, dėl kurios ketinama imtis priemonių;
- siūlomos poveikio priemonės;
- pateisinančios aplinkybės.

Įsisteigimo valstybė turi per dvi savaites nuo reikalavimo gavimo išnagrinėti aplinkybes ir pateikti atsakymą. Šis terminas gali būti pratęstas esant pateisinančioms aplinkybėms, numatytoms valstybių narių valdžios institucijų. Įsisteigimo valstybė narė turi stengtis nedelsdama, gavusi reikalavimą iš notifikuojančios valstybės narės, atlikti reikalingą tyrimą, panaudojant būtinas priemones. Įsisteigimo valstybė narė turi informuoti, kad gavo reikalingą informaciją ir nurodyti kokių priemonių ėmėsi ar žada imtis (atsižvelgiant į galutinius terminus) ne vėliau kaip per 14 dienų nuo reikalavimo/informavimo gavimo. Jei įsisteigimo valstybė nesiėmė jokių priemonių (būtina nurodyti priežastis) ar nebuvo gauta jokio atsakymo per dvi

⁵⁸ Kontaktinių taškų sąrašas skelbiamas šiuo adresu: http://ec.europa.eu/internal_market/e-commerce/contact-points-19-2_en.htm; prisijungimo laikas: 2007-08-03, 16:12.

savaites (ar per sutartą termino pratęsimo laiką), informuojanti valstybė narė informuoja Europos Komisiją ir įsisteigimo valstybę narę apie savo ketinimus imtis priemonių.

Esant Direktyvos 3 straipsnio 5 dalyje numatytam skubos atvejui, informuojanti valstybė narė imasi būtinų priemonių ir apie tai praneša įsisteigimo valstybei narei bei Europos Komisijai per trumpiausią įmanomą laiką (siūloma nustatyti 48 valandų terminą), nurodant skubos priežastis.

Komisija išnagrinėja notifikaciją per dvi savaites nuo informavimo pranešimo dienos. Jei atvejis reikalauja tolimesnio ar papildomo paaiškinimo, galutinis terminas gali būti pratęstas dar pusę mėnesio (priklausomai nuo atvejo sudėtingumo ir valstybės narės atsakymo greičio). Komisija, nagrinėdama informavimo pranešimus, turi atsižvelgti į du aspektus:

- 1) materialiuosius:
 - ar priemonės pateisinamos pateiktomis aplinkybėmis;
 - ar yra visi Direktyvos 3 straipsnio 4 punkto elementai;
- 2) procedūrinius:
 - ar buvo laikomasi Direktyvos 3 straipsnio 4 punkto procedūros, o jei ne, kokia apimtimi faktas, kad procedūros nebuvo laikomasi įtakojo materialųjį įvertinimą;
 - laikas;
 - ar notifikuojanti valstybė narė uždavė įsisteigimo valstybei narei teisingą klausimą, t.y., ar pagalbos forma, kurios reikalavo informuojanti valstybė narė iš įsisteigimo valstybės narės, buvo tinkama.

Šių gairių iniciatyva tikrai sveikintina, nes taip būtų išvengta galimai skirtingo informavimo ir pašalinimo procedūros reglamentavimo, o tai, savo ruožtu, padarytų šios procedūros taikymą efektyvesnį.

Remiantis Elektroninės komercijos ekspertų grupės informacija, galima paminėti, kad nuo 2002 m. iki 2007 m. vasario mėnesio informavimo ir pašalinimo procedūra buvo taikyta 30 kartų. Lentelėje pateikiama detalesnė informacija.

1 lentelė. E-komercijos direktyvos 3 (4) – (6) straipsnio taikymo statistika

Paslaugos teikėjo įsisteigimo valstybė ir pavadinimas	Notifikuojanti valstybė narė	Tipas	Direktyvos str.
Vokietija (8)			
K-Factory	D. Britanija	Padidinto tarifo paslaugos	3 (4)
In-Telligence	D. Britanija	Padidinto tarifo paslaugos	3 (5)
Media Sky 2001	D. Britanija	Padidinto tarifo paslaugos	3 (4)
Premium Call	D. Britanija	Padidinto tarifo paslaugos	3 (5)
Pulch Publishing GmbH	Italija	Vartotojų apsauga (klaidinanti reklama)	3 (4)
Iglusoft Medien	Belgija	Vartotojų apsauga (kainos nurodymas)	3 (4)
Akzenta AG	Italija	Vartotojų apsauga	3 (5)

		(finansinės paslaugos)	
eBay vartotojas			3 (4)
Austrija (4)			
Profitsol	D. Britanija		3 (4)
Studio Opera-long duration calls	D. Britanija	Padidinto tarifo paslaugos	3 (4)
Studio Opera-Kazaar	D. Britanija		
Telefon and Marketing Services	D. Britanija	Padidinto tarifo paslaugos	3 (5)
Prancūzija (2)			
Creanet SA	D. Britanija	Padidinto tarifo paslaugos	3 (4)
123 Multimedia	D. Britanija	Padidinto tarifo paslaugos	3 (4)
Belgija (1)			
Fonda Mental SA	Prancūzija	Vartotojų apsauga (klaidinanti reklama)	3 (4)
Ispanija (8)			
Distributiones Telematica Premium	D. Britanija	Padidinto tarifo paslaugos	3 (5)
World Premium Rates SL	D. Britanija	Padidinto tarifo paslaugos	3 (4)
Matrix	D. Britanija	Padidinto tarifo paslaugos	3 (4)
International Telecoms	D. Britanija	Padidinto tarifo paslaugos	3 (4)
Barclays Bank SA	D. Britanija	Direktyvos 5 str. pažeidimas	3 (4)
Telecollux	D. Britanija	Padidinto tarifo paslaugos	3 (4)
Rogers and Herley	D. Britanija	Padidinto tarifo paslaugos	3 (4)
Greenock	D. Britanija	Padidinto tarifo paslaugos	3 (5)
Danija (1)			
Tele Team Work DK	D. Britanija	Padidinto tarifo paslaugos	3 (4)
Nyderlandai (2)			
Dutch Digital	D. Britanija	Padidinto tarifo paslaugos	3 (4)
Koninklijke Electronics Philips N. V.	Italija	Vartotojų apsauga (klaidinanti reklama)	3 (4)
Italija (1)			
Edi on Web	D. Britanija	Padidinto tarifo paslaugos	3 (4)
D. Britanija (2)			
LiquidNet Ltd	Italija	Vartotojų apsauga (finansinė paslauga siūloma be autorizavimo)	3 (5)
"Italian recipes"	Italija	Vartotojų apsauga (klaidinanti reklama)	3 (4)
Graikija (1)			
"Rocein"	Italija	Vartotojų apsauga (klaidinanti reklama)	3 (4)
Iš viso 2002 – 2007 m. : 30			

2.1.9. Savireguliacija ir alternatyvūs ginčų sprendimo būdai internetu

Internetas negali būti ribojamas valstybių sienomis, be to, nėra jokios institucijos, kuri turėtų teisę ir galimybes jį reguliuoti, todėl didelę svarbą įgauna savireguliacija. Savireguliacijos svarbos pabrėžimas įtvirtintas ir Elektroninės komercijos direktyvos 16 straipsnyje, kuriame nustatyta, kad valstybės narės ir Europos Komisija skatina verslo, profesines ir vartotojų asociacijas arba organizacijas rengti elgesio kodeksus ES lygiu. Kaip matome, į elgesio kodeksų rengimą įtraukiami ne tik verslo subjektai, bet ir vartotojai. Dažnai tokie elgesio kodeksai susiejami su taip vadinamomis „pasitikėjimo ženklų schemomis“ (angl. *trustmark schemes*). R. Brownsword ir G. Howells pažymi, kad vienas pirmųjų tokios schemos pavyzdžių Europoje yra *TrustUK* schema. Ši schema patvirtinta Didžiosios Britanijos vyriausybės ir joje kaip partneriai veikia Elektroninio verslo aljansas ir Vartotojų asociacija. Patvirtinimo komitetas nusprendžia, ar suteikti *TrustUK* skiriamąjį ženklą, jei tam tikras praktikos kodeksas atitinka *TrustUK* akreditavimo kriterijus. Kodeksai turi saugoti privatumą, užtikrinti saugius atsiskaitymus, suteikti pakankamai informacijos sprendimo pirkti atlikimui, įgalinti užsakymų atšaukimą ir leisti vartotojams sužinoti su kokiomis sąlygomis jie sutiko, užtikrinti pristatymą sutartu laiku, saugoti vaikus ir numatyti ginčų sprendimo procedūras. Pirmieji kodeksai, gavę *TrustUK* įvertinimą buvo Tiesioginės rinkodaros asociacijos, Britanijos kelionių agentų asociacijos ir Vartotojų asociacijos kodeksai.⁵⁹ Europiniu lygiu taip pat jau yra keletas elgesio kodeksų – draudimo sektoriuje, elektroninės komercijos mažmenininkų.⁶⁰

Direktyvos 17 straipsnyje ES valstybės narės įpareigojamos savo įstatymais užtikrinti veiksmingą neteisminių procedūrų taikymą, įskaitant atitinkamas elektronines priemones, taikomas spręsti ginčams, kylantiems dėl elektroninės komercijos. Neteisminės ginčų sprendimo institucijos apie jų priimamus sprendimus kviečiamos informuoti Europos Komisiją. Kaip pastebi D. Sauliūnas, ginčą, kilusį iš elektroninės komercijos santykių, būtų logiška spręsti toje pačioje elektroninėje erdvėje, kurioje jis kilo, todėl tiek valstybių, tiek tarptautinių organizacijų raginimai sukurti veiksmingus alternatyvūs ginčų sprendimo būdus internetu (angl. *online Alternative Dispute Resolution, online ADR*) patiems elektroninės komercijos dalyviams yra gana pagrįsti. Kita vertus, ginčas gali kilti ir iš santykių, nesusijusių su elektronine komercija, tačiau niekas netrukdo jo išspręsti naudojantis internetu, t. y. patį ginčo sprendimą perkelti į internetą. Pastaroji galimybė ypač aktuali vartotojų teisių gynimo aspektu.⁶¹

⁵⁹ Brownsword R., Howells G. Europe's E-commerce Directive – A Too Hasty Legislative Rush to Judgment? // *Journal of Law and Information Science*. Vol. 11, No. 1, 2001. P. 80.

⁶⁰ Report from the Commission to the European Parliament, the Council and the European Economic and Social Committee - First Report on the application of Directive 2000/31/EC of the European Parliament and of the Council of 8 June 2000 on certain legal aspects of information society services, in particular electronic commerce, in the Internal Market (Directive on electronic commerce) // <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:52003DC0702:EN:NOT>; prisijungimo laikas: 2007-03-22, 16:26.

⁶¹ Sauliūnas D. Alternatyvūs ginčų sprendimo būdai internetu (*online adr*) // *Jurisprudencija*. T 33 (41). LTU. 2003.

Viena pirmųjų ir plačiai prieinamų Europoje ginčų sprendimo paslaugų internete yra „Elektroninis vartotojų ginčų sprendimas“ (angl. *Electronic Consumer Dispute Resolution, ECODIR*). Europos Komisija rėmė ECODIR iniciatyvą, kurią vykdė du tyrimų centrai iš Dublino ir Namuro universitetų. Projektas buvo finansuotas Europos Komisijos ir tyrimo centrų. Pilotinis projektas startavo 2001 m. spalio mėnesį. Iš esmės ECODIR yra vartotojų ginčų sprendimo internete platforma. Ja sprendžiami tik ginčai susiję su sutartiniais santykiais tarp verslo subjektų ir vartotojų. Paslauga paremta labai paprastu vartoti įrankiu.⁶²

2.2. Kiti ES teisės aktai, reglamentuojantys IVP

IVP reglamentavimas nėra izoliuota sritis, todėl jai įtaką daro ir kitų sričių reglamentavimo normos. Tai teisės aktai, reglamentuojantys:

- Elektroninius ryšius – Direktyva dėl privatumo ir elektroninių ryšių (2002/58/EB); Pagrindų direktyva (2002/21/EB); Prieigos direktyva (2002/19/EB).
- Asmens duomenų apsaugą – Direktyva dėl asmenų apsaugos tvarkant asmens duomenis ir dėl laisvo tokių duomenų judėjimo (95/46/EB).
- Paslaugas – Paslaugų direktyva (2006/123/EB). Šioje direktyvoje numatytos nuostatos papildo Elektroninės komercijos direktyvos nuostatas.
- Elektroninį parašą - Direktyva dėl Bendrijos elektroninių parašų reguliavimo sistemos (1999/93/EC).
- Vartotojų apsaugą – Direktyva dėl nesąžiningų sąlygų sutartyse su vartotojais (93/13/EEB); Direktyva dėl vartojimo prekių pardavimo ir susijusių garantijų tam tikrų aspektų (1999/44/EB); Direktyva dėl vartotojų apsaugos, susijusios su nuotolinės prekybos sutartimis (97/7/EB); Direktyva dėl draudimų ginant vartotojų interesus (98/27/EB); Reglamento dėl nacionalinių institucijų, atsakingų už vartotojų apsaugos teisės aktų vykdymą, bendradarbiavimo įgyvendinimą (2006/2004).
- Intelektinę nuosavybę – Direktyva 2004/48/EB dėl intelektinės nuosavybės teisių gynimo priemonių ir procedūrų; Direktyva 2001/29/EB dėl autorių teisių ir gretutinių teisių informacinėje visuomenėje tam tikrų aspektų suderinimo.
- Apmokestinimą – Šeštoji PVM direktyva (77/388/EEB); Direktyvos 2002/38/EB, iš dalies pakeičiančios ir laikinai iš dalies pakeičiančios direktyvą 77/388/EEB dėl pridėtinės vertės mokesčio priemonių taikomų radijo ir televizijos transliacijų paslaugoms ir tam tikroms elektroninėmis priemonėmis teikiamoms paslaugoms; Reglamentas Nr. 1777/2005.

⁶² Traesch A. B. Mediateurdunet Case Study of an ODR success in France // www.odr.info/proceedings/ODRWORKSHOP2007.pdf; prisijungimo laikas: 2007-07-22, 16:26.

Taigi, užbaigiant šį skyrių, galima akcentuoti, kad pagrindinis IVP reglamentuojantis ES teisės aktas yra Elektroninės komercijos direktyva. Jos nuostatas valstybės narės perkėlė į savo teisės sistemas. Dauguma nuostatų buvo perkelta beveik pažodžiui. Visgi būta ir skirtumų, ypač kalbant apie interneto tarpininkų atsakomybę reglamentuojančias nuostatas.

Pradedama atsirasti šios srities teismų praktikos, tačiau kelia nerimą to paties dalyko skirtingas traktavimas valstybėse narėse. Ko gero, čia svarbų vaidmenį turės suvaidinti Europos Komisija ir Europos Teisingumo Teismas, aiškindami Elektroninės komercijos direktyvą. Aiškus ES institucijų siekis skatinti savireguliaciją, tačiau kol kas ji vangiai išsibėgėja.

Toliau koncentruosime dėmesį į IVP reglamentavimą Lietuvoje.

3. INFORMACINĖS VISUOMENĖS PASLAUGŲ REGLAMENTAVIMAS LIETUVOJE

3.1. IVP reglamentavimas iki IVP įstatymo priėmimo

Lietuvoje didėjant interneto vartotojų skaičiui ir atsirandant vis daugiau internetinių parduotuvių darėsi akivaizdu, kad tradicinės prekybos teisės normų naujai atsirandančių visuomeninių santykių reguliavimui nepakaks. 2002 m. balandžio 10 d. Lietuvos Respublikos ūkio ministras įsakymu patvirtino „Kai kurių informacinės visuomenės paslaugų, ypač elektroninės komercijos, teikimo vidaus rinkoje reglamentą“, kuriuo į Lietuvos nacionalinę teisę perkėlė Elektroninės komercijos direktyvos nuostatas. Tačiau šis aktas buvo kritikuojamas, kaip netinkama forma Direktyvos įgyvendinimui.⁶³ Lietuvos Respublikos nuolatinė atstovybė ES iš Europos Komisijos Vidaus rinkos ir paslaugų generalinio direktorato gavo raštą dėl Elektroninės komercijos direktyvos perkėlimo į Lietuvos teisę.⁶⁴ Jame pateiktos bendro pobūdžio ir konkrečios pastabos dėl Elektroninės komercijos direktyvos perkėlimo bei prašoma informacijos tam tikrais klausimais. Prie bendrojo pobūdžio pastabų pažymėta, kad Elektroninės komercijos direktyva buvo didžia dalimi perkelta į Reglamentą dėl kai kurių informacinės visuomenės paslaugų, ypač elektroninės komercijos, teikimo vidaus rinkoje. Kai kurios Direktyvos nuostatos buvo perkeltos priimant Civilinio kodekso, Civilinio proceso kodekso, Reklamos įstatymo ir Telekomunikacijų įstatymo pakeitimus. Pabrėžiama, kad apskritai reglamentu perkeliama dauguma Direktyvos nuostatų, tačiau kai kurios reglamento nuostatos turi būti pakeistos taip, kad visiškai atitiktų Direktyvą, o ypač nuostatus dėl kilmės šalies principo ir nuostatus dėl atsakomybės. Taip pat rašte atkreipiamas dėmesys, kad Lietuva nepranešė apie Telekomunikacijų įstatymo 26 straipsnį, Civilinio proceso kodeksą ir Administracinių pažeidimų kodeksą, nors šie aktai atrodo tiesiogiai susiję su reglamento aiškinimu.

Europos Komisijos Vidaus rinkos ir paslaugų generalinio direktorato rašte pareikštos konkrečios pastabos, susijusios su tam tikromis Elektroninės komercijos direktyvos nuostatomis. Pirmiausia atkreiptas dėmesys į reglamento 3 straipsnio 3 dalį, kuriame numatyta reglamento netaikyti „susitarimams ir veiksams, kuriems taikomos konkurencijos teisės normos“ (tekste anglų kalba), o pagal Direktyvos 1 straipsnio 5 dalies c punktą leidžiama direktyvos netaikyti sprendžiant klausimus, susijusius su kartelių teisės reglamentuojamais susitarimais ar praktika,

⁶³ Civilka M. E-komercijos reguliavimas tarptautinėje, ES ir LR teisėje // <http://www.itc.tf.vu.lt/mokslas/mokslas.html>; prisijungimo laikas: 2006-11-15.

⁶⁴ 2005 m. balandžio 15 d. Europos Komisijos Vidaus rinkos ir paslaugų generalinio direktoriaus Alexander Schaub raštas Nr. MARKT/E2/JL/jz D (2005) 3991 dėl Europos Parlamento ir Tarybos Direktyvos Nr. 2000/31/EB perkėlimo į Lietuvos teisę // Viešai neskelbiamas.

todėl Komisijos tarnybos prašė paaiškinti, ar tai buvo vertimo į anglų kalbą klausimas, ar reglamente nustatomas atleidimas nuo taikymo iš tiesų buvo nurodytas platesnis nei Direktyvoje. Lietuviškame reglamento variante matome, kad visgi tai nebuvo tik vertimo į užsienio kalbą neatitikimas, o, iš tikrųjų, reglamente nurodytas atleidimas nuo taikymo buvo nurodytas platesnis nei Direktyvoje. Antroji pastaba buvo dėl to, kad kilmės šalies principą nustatantis direktyvos 3 straipsnis nebuvo perkeltas į Lietuvos teisę. Trečia, reglamente nebuvo minima, kad paslaugų teikėjas padaro informaciją „lengvai, tiesiogiai ir nuolat“ pasiekiamą (direktyvos 5 straipsnio 1 dalis). Ketvirtoji pastaba buvo dėl Civilinio kodekso 6.129 straipsnio 2 dalyje, 1.73 ir 1.76 straipsniuose, perkeliančiuose Direktyvos 9 straipsnį, neaiškiai išdėstytos galimybės sudaryti sandorius elektroninėmis priemonėmis. Todėl Komisijos tarnybos prašė Lietuvos valdžios institucijų išsamiau paaiškinti minėtas nuostatas ir užtikrinti, kad jų teisinė sistema leidžia sudaryti sandorius elektroninėmis priemonėmis pagal Direktyvos 9 straipsnį. Penktoji pastaba buvo dėl Direktyvos 4 skirsnio (12-15 straipsnių) perkėlimo. Reglamento 4 straipsnyje „tarpinio paslaugų teikėjo“ sąvokos apibrėžime⁶⁵ nebuvo nustatomi aiškūs skirtumai tarp įvairių tarpinių paslaugų teikėjų, kaip numatyta Direktyvos skirsnyje apie atsakomybę. Be to, nebuvo kalbama apie informacijos pateikimo internete paslaugas (angl. *hosting services*), kurias sudaro paslaugos gavėjo pateiktos informacijos saugojimas. Šeštoji pastaba buvo dėl reglamento 21 straipsnio, kuris nurodo „perdavimo telekomunikacijų tinklu paslaugą“. Tačiau pagal Direktyvos 14 straipsnį informacijos pateikimo internete paslaugos apima visas paslaugas, kai teikiamos informacijos saugojimo paslaugos ir visai nesvarbu, ar jos gali būti vertinamos ir kaip informacijos perdavimo ryšio tinklu paslaugos. Be to, reglamento 21 straipsnis neteisingai perkėlė direktyvos 14.1 straipsnio a punkto formuluotę, nes pagal direktyvą faktinių žinių turėjimo apie pačią neteisėtą informaciją pakanka, kad paslaugos teikėjas taptų atsakingu, o reglamente minimas tik faktinių žinių apie „neteisėtos informacijos teikimą“ turėjimas (veikla yra neteisėta). Kalbant apie reikalavimus atlyginti žalą, trūksta sąlygos dėl žinojimo apie faktus ir aplinkybes, atskleidžiančius neteisėtą veiklą ar informaciją. Be to, Europos Komisijos Vidaus rinkos ir paslaugų generalinio direktorato rašte pažymėta, kad Direktyvos 14.2 straipsnis nebuvo perkeltas.

Paskutinioji pastaba buvo dėl reglamento 22 straipsnio, kuris neteisingai perkėlė direktyvos 15 straipsnį. Jame nustatyta, kad paslaugų teikėjai neturi teisės kontroliuoti turinio, o direktyvos 15 straipsnio 1 dalyje yra draudžiama prievolė paslaugų teikėjams stebėti informaciją, kurią jie perduoda ar saugo.

⁶⁵ Reglamente tarpinių paslaugų teikėjas apibrėžiamas kaip paslaugų teikėjas, teikiantis informacijos perdavimo telekomunikacijų tinklu arba prieigos prie telekomunikacijų tinklo paslaugą.

Kaip jau buvo minėta, rašte, siekiant užtikrinti reikiamą Direktyvos tolesnių įgyvendinimo priemonių taikymą ir informacijos apie Direktyvos veikimą praktikoje kokybę, taip pat prašoma informacijos dėl ryšių punktu, elgesio kodeksų, neteisminių ginčų sprendimą, administracinius ir teismo sprendimus.

Taigi, norėdama atsižvelgti į minėtas pastabas ir tinkamai į Lietuvos teisę perkelti Elektroninės komercijos direktyvą, Vyriausybė 2004 m. spalio 11 d. nutarimu patvirtino Informacinės visuomenės paslaugų įstatymo koncepciją.⁶⁶ Šioje koncepcijoje buvo aptariami tokie klausimai: Informacinės visuomenės paslaugų įstatymo reguliavimo dalyko ir tikslų bendroji charakteristika; kitų teisės aktų, reguliuojantys tą pačią visuomeninių santykių sritį, apžvalga; keičiamų ar panaikinamų teisės aktų normų neefektyvumo analizė; užsienio valstybių teisėkūros apžvalga; tarptautinės teisės, ES teisės normų ir principų analizė; pagrindinės nuostatos dėl visuomeninių santykių reguliavimo; galimos numatomo teisinio reguliavimo pasekmės; finansinis-ekonominis įstatymo pagrindumas; numatoma įstatymo struktūra; numatomi pakeisti ar panaikinti teisės aktai. Reikia paminėti, kad koncepcijoje įtvirtintas „informacinės visuomenės paslaugų“ apibrėžimas skyrėsi nuo įtvirtinto priimtame Informacinės visuomenės paslaugų įstatyme. Koncepcijoje pateiktas apibrėžimas į IVP įtraukė ir viešojo administravimo funkcijų vykdymą elektroninėmis priemonėmis per atstumą individualiu asmens (pareiškėjo) prašymu, t.y. elektronines viešąsias paslaugas. Šios paslaugos nuo IVP skiriasi savo pobūdžiu ir tikslu. Elektroninės komercijos direktyvoje IVP yra suprantamos kaip verslo subjektų ir vartotojų santykiai, IVP teikimo tikslas yra komercinis. Pagal Direktyvą 98/34/EB paslaugų atlygintinumas yra vienas iš svarbiausių IVP elementų, kuris suponuoja komercinį IVP pobūdį. Palyginimui, elektroninių viešųjų paslaugų tikslas – teikti viešuosius gėrius ir gerinti viešąjį administravimą. Net jei elektroninė viešoji paslauga ir teikiama už atlygį, jos tikslas yra tik dalies paslaugos teikimo kaštų padengimas, bet ne komercinės naudos gavimas.⁶⁷ Reikia pritarti tam, kad įstatyme į „informacinės visuomenės paslaugų“ apibrėžimą nebuvo įtrauktos elektroninės viešosios paslaugos.

3.2. IVP įstatymas

2006 m. gegužės 25 d. Seimas priėmė Informacinės visuomenės paslaugų įstatymą, kuris įsigaliojo nuo 2006 m. liepos 1 d. Šiuo įstatymu Elektroninės komercijos direktyva buvo perkelta

⁶⁶ Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2004 m. spalio 11 d. nutarimas Nr. 1276 „Dėl Lietuvos Respublikos informacinės visuomenės paslaugų įstatymo koncepcijos patvirtinimo“ // Valstybės žinios. 2004, Nr. 151–5497.

⁶⁷ Seimo informacinės visuomenės komiteto Pagrindinio komiteto 2006 m. sausio 11 d. išvada „Dėl Lietuvos Respublikos informacinės visuomenės paslaugų įstatymo projekto Nr. XP-867“ // http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=269450; prisijungimo laikas: 2006-11-25, 13:03

į Lietuvos teisinę sistemą. Didžioji dauguma įstatymo nuostatų beveik identiškos Elektroninės komercijos direktyvos nuostatomis, todėl plačiau apžvelgsime tik svarbesnes IVPĮ nuostatas.

IVPĮ I skyriuje nustatyta jo paskirtis, sritys, kurioms šis teisės aktas netaikomas, reguliavimo principai ir apibrėžtos pagrindinės sąvokos. Kaip jau buvo minėta anksčiau, „informacinės visuomenės paslaugų“ apibrėžimas perkeltas iš Direktyvos 98/34/EB. IVPĮ reglamentuoja IVP teikimą ir kitą IVP teikėjų veiklą. Šis įstatymas netaikomas:

- 1) mokesčių, rinkliavų, kitų įmokų į valstybės ar savivaldybių biudžetus ir jų administravimo srityse;
- 2) tiems su IVP susijusiems santykiams, kuriuos reglamentuoja Asmens duomenų teisinės apsaugos įstatymas ir Elektroninių ryšių įstatymo devintasis skirsnis;
- 3) tiems su draudžiamais susitarimais susijusiems santykiams, kuriuos reglamentuoja Konkurencijos įstatymas ir Europos Bendrijos steigimo sutartis;
- 4) notarų ir atskirus notarinius veiksmus atliekančių asmenų veiklai;
- 5) gynybai ir atstovavimui bylų procese;
- 6) Azartinių lošimų įstatymo ir Loterijų įstatymo reglamentuojamai veiklai.

Elektroninės komercijos direktyvoje tiesiogiai nėra išvardinami IVP teikimo ir kitos paslaugų teikėjų veiklos reguliavimo principai, tuo tarpu IVPĮ jie pateikiami. Tai elektroninės formos nediskriminavimo, technologinio neutralumo, funkcinio lygiavertiškumo, sutarčių laisvės, savireguliacijos skatinimo, asmens duomenų teisinės apsaugos, vartotojų apsaugos, proporcingumo, intelektinės nuosavybės teisių apsaugos, objektyvumo, saviraiškos laisvės, teisinio tikrumo ir teisėtų lūkesčių principai. Elektroninės formos nediskriminavimo principas reiškia, kad informacijos teisinė galia negali būti paneigta ar apribota vien tik tuo pagrindu, kad ši informacija yra sukurta, išsiųsta, gauta ar išsaugota elektroninėmis priemonėmis. Technologinio neutralumo principas reiškia, kad teisės normos turi būti taikomos atsižvelgiant į tikslus, kurių siekiama atitinkamomis teisės normomis, ir stengiantis, kad, kiek tai pagrįsta, vien tik dėl jų taikymo nebūtų skatinamas arba diskriminuojamas konkrečių technologijų naudojimas, taip pat, kad teisės normos būtų taikomos kiek įmanoma neatsižvelgiant į technologijas, kurias naudojamos IVP teikti. Tuo tarpu funkcinio lygiavertiškumo principas reiškia, kad teisės normos turi būti kuo vienodžiau taikomos IVP, atliekančioms analogiškas funkcijas.

IVP paslaugų teikėjų veikla reglamentuojama IVPĮ 4-jame straipsnyje. Paslaugų teikėjo, kuris yra įsisteigęs ne Lietuvos Respublikoje, bet kitoje ES valstybėje narėje, laisvė teikti IVP negali būti ribojama taikant suderintos srities teisės normas, išskyrus IVP teikimo ribojimus, susijusiems su:

1) Autorių teisių ir gretutinių teisių įstatymo, Puslaidininkinių gaminių topografijų teisinės apsaugos įstatymo, Patentų įstatymo, Prekių ženklų įstatymo, Dizaino įstatymo ir kitų intelektualinės nuosavybės teises reglamentuojančių teisės aktų taikymu;

2) elektroninių pinigų išleidimu, kai juos išleidžia įstaigos, kurioms Europos Sąjungos valstybė narė yra pritaikiusi vieną iš 2000 m. rugsėjo 18 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2000/46/EB dėl elektroninių pinigų įstaigų steigimosi, veiklos ir riziką ribojančios priežiūros 8 straipsnio 1 dalyje nurodytų išimčių;

3) kolektyvinio investavimo subjektų Lietuvos Respublikoje platinamų vertybinių popierių (investicinių vienetų ir (ar) akcijų) reklamos reikalavimais;

4) teisės normomis, reglamentuojančiomis draudimo įmonių įsisteigimo ir paslaugų teikimą (įskaitant privalomojo draudimo paslaugų teikimą), ir ne gyvybės ir gyvybės draudimo sutartims taikytina teise;

5) sutarties šalių laisve pasirinkti jų sutarčiai taikytiną teisę;

6) sutartiniais išpareigojimais, susijusiais su vartojimo sutartimis;

7) sutarčių, kuriomis sukuriama ar perleidžiamos teisės į nekilnojamąjį daiktą, galiojimu dėl valstybės, kurios teritorijoje yra nekilnojamasis daiktas, teisės normų reikalavimų sutarties formai;

8) galimybe elektroniniu paštu siųsti komercinę informaciją be išankstinio jos gavėjo sutikimo.

IVPĮ 4 straipsnio 3 dalyje nustatyta, jog kompetentinga institucija (Lietuvos Respublikos valstybės institucija ar įstaiga, kuriai įstatymai ir kiti teisės aktai suteikia įgaliojimus prižiūrėti paslaugų teikėjų veiklą ir (ar) apriboti jų laisvę teikti IVP) turi teisę kreiptis į teismą su prašymu imtis priemonių, apribojančių laisvę teikti IVP ir numatytų taikyti Lietuvos Respublikoje įsisteigusiems paslaugų teikėjams, o įstatymuose numatytais atvejais pati imtis atitinkamų priemonių paslaugų teikėjo, kuris yra įsisteigęs ne Lietuvos Respublikoje, bet kitoje ES valstybėje narėje, atžvilgiu, kai:

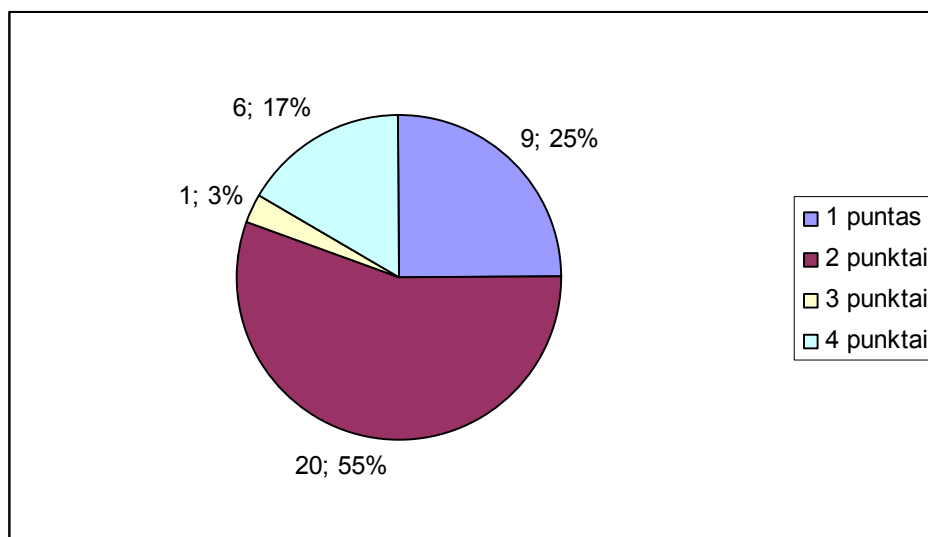
1) tokios priemonės yra būtinos viešojo intereso (ypač tai susiję su nusikaltimų prevencija, tyrimu, atskleidimu ir asmenų baudžiamuoju persekiojimu, įskaitant nepilnamečių apsaugą ir kovą su rasinės, lytinės, religinės ar tautinės neapykantos kurstymu bei asmenų žmogiškojo orumo pažeidimu), visuomenės sveikatos apsaugai, visuomenės saugumo, įskaitant nacionalinį saugumą ir gynybą, interesų, vartotojų, tarp jų ir investuotojų, apsaugai. Šios priemonės taikomos tai informacinės visuomenės paslaugai, kuri pažeidžia šiuos interesus arba kelia grėsmę, kad jie bus pažeisti. Taikomos priemonės turi atitikti siekiamus tikslus;

2) Informacinės visuomenės plėtros komitetas prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės (toliau – IVPK), gavęs kompetentingos institucijos prašymą (jei tokia institucija nėra pats

IVPK), prieš kompetentingai institucijai kreipiantis į teismą su prašymu imtis tokių priemonių arba įstatymų numatytais atvejais prieš kompetentingai institucijai pačiai imantis tokių priemonių, kreipiasi į ES valstybę narę, kurioje paslaugų teikėjas yra įsisteigęs, su prašymu imtis priemonių, jeigu ši tokių priemonių nesiėmė arba jos priemonės, kompetentingos institucijos nuomone, yra nepakankamos, taip pat kai IVPK pranešė Europos Bendrijų Komisijai ir ES valstybei narei, kurioje paslaugų teikėjas yra įsisteigęs, apie kompetentingos institucijos ketinimą kreiptis į teismą su prašymu imtis priemonių arba ketinimą imtis priemonių. Įstatyme, kaip ir Direktyvoje, numatytos procedūros esant skubos atvejui.

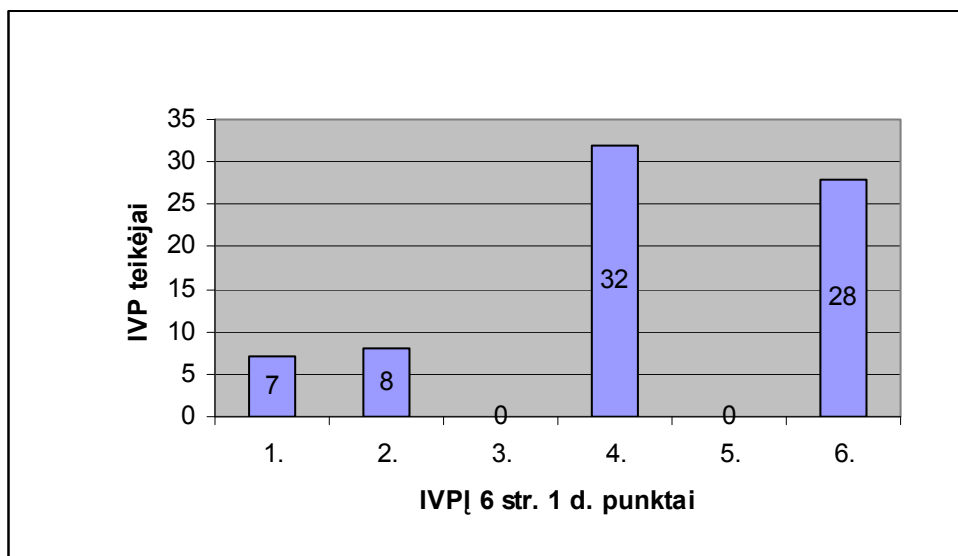
IVPĮ II skyriuje nustatyta paslaugų teikėjo pareiga paslaugų gavėjams, nuolat, tiesiogiai ir lengvai prieinamu būdu teikti šią informaciją: paslaugos teikėjo pavadinimą, paslaugos teikėjo buveinės adresą, paslaugos teikėjo kontaktinius duomenis, informaciją apie paslaugos teikėjo veiklą prižiūrinčią instituciją, pridėtinės vertės mokesčio mokėtojo kodą, jeigu paslaugos teikėjas yra pridėtinės vertės mokesčio mokėtojas, ir kitą IVPĮ numatomą informaciją. IVPK nuo IVPĮ įsigaliojimo prižiūri kaip IVP teikėjai laikosi įstatymo nuostatų. Viena svarbiausių įstatymo nuostatų vartotojų teisių požiūriu yra reikalavimai informacijos atskleidimui, išdėstyti 6 įstatymo straipsnyje. IVPK iki 2007 m. spalio mėnesio dėl neatitikimo šio straipsnio reikalavimams informavo 36 (28 – paštu, 8 – elektroniniu paštu) IVP teikėjus. Dažniausiai teikėjų nurodyta informacija neatitikdavo IVPĮ 6 straipsnio 1 dalies dviejų punktų, rečiau – vieno, trijų ar keturių. Šio monitoringo metu nebuvo užfiksuotų IVP teikėjų, kurių tinklalapiuose pateikta informacija neatitiktų penkių ar net visų šešių minėto straipsnio 1 dalies punktų. Kita vertus, tai nestebina, nes teikėjo pavadinimas ir, ypač, duomenys ryšiui palaikyti yra būtini užsiimant elektronine komercija, nes priešingu atveju, abejotina ar vartotojai apskritai ryžtųsi ką nors įsigyti iš tokios elektroninės parduotuvės. Duomenys dėl neatitikimo IVPĮ 6 straipsnio 1 dalies punktams pateikiami 1 paveikslėlyje (nurodytas IVP teikėjų skaičius ir procentinis santykis):

1 pav. Teikėjų informacijos neatitikimas IVPĮ 6 straipsnio 1 dalies punktų skaičiui

Dažniausiai įspėti IVP teikėjai nenurodo IVPI 6 straipsnio 1 dalies 4 punkte reikalaujamo paslaugos teikėjo valstybės registro, kuriame kaupiami ir saugomi duomenys apie tą paslaugos teikėją, teikėjo registracijos numerio ar panašios identifikavimo priemonės šiame registre, jeigu paslaugos teikėjas privalo būti įregistruotas valstybės registre, bei 6 punkte nurodyto pridėtinės vertės mokesčio mokėtojo kodo, jeigu paslaugos teikėjas yra pridėtinės vertės mokesčio mokėtojas. Rečiau nenurodomi teikėjo pavadinimas ar teikėjo buveinės adresas. Paslaugos teikėjo duomenys ryšiui palaikyti, tarp jų elektroninio pašto adresą buvo nurodomas visais atvejais (IVPI 6 str. 1 d. 3 p.), o paslaugos teikėjo veiklą prižiūrinčią institucijos niekas nenurodė, nes nei vieno teikėjo vertimasis tam tikra veikla nebuvo pavestas prižiūrėti konkrečiai prižiūros institucijai. Konkretūs skaičiai pateikiami 2 paveikslėlyje:

2 pav. Teikėjų informacijos neatitikimas konkrečioms IVPI 6 straipsnio 1 dalies punktams

Kaip matome, svarbiausia vartotojams IVP teikėjų informacija dažniausiai nurodoma. Informuotieji dėl neatitikimo IVPI nuostatomis paslaugų teikėjai visais atvejais užtikrina galimybę vartotojams susisiekti su jais, tačiau dėl kažkokių priežasčių pavadinimas ir buveinės adresas ne visada buvo nurodomi. IVPI 6 straipsnio 1 dalies 4 ir 6 punktuose nurodytos informacijos neatskleidimas, greičiausiai susijęs ne su noru apgauti vartotojus ar nuo jų nuslėpti tam tikrą informaciją, o su tuo, kad IVP teikėjai dar nėra susipažinę su IVPI nuostatomis.

IVPI įtvirtinta nuostata, kad komercinė informacija elektroniniu paštu be išankstinio jos gavėjo sutikimo gali būti siunčiama tik Lietuvos Respublikos elektroninių ryšių įstatymo nustatytais atvejais, tvarka ir sąlygomis. IVPI nustatytas baigtinis informacijos, kurią paslaugos teikėjas privalės aiškiai, suprantamai ir nedviprasmiškai pateikti paslaugos gavėjui prieš jam pateikiant užsakymą, sąrašas, įtvirtinta nuostata, kad paslaugos teikėjas privalo paslaugos gavėjui

pateikti sutarčių sąlygas, įskaitant standartines, tokiu būdu, kuris leistų jam šią informaciją išsaugoti ir vėliau naudoti. Įstatyme taip pat nustatyta, kad užsakymas ir jo gavimo patvirtinimas laikomi gautais, kai šalys, kurioms jie skirti, gali juos pasiekti.

IVPĮ, reglamentuojant ginčų sprendimą, įtvirtinta galimybė šalims spręsti ginčą ne teismo tvarka. Įstatyme IVPK pavesta prižiūrėti, kaip paslaugų teikėjai laikosi įstatymo, ši institucija teisės aktų nustatyta tvarka privalės bendradarbiauti ir keisti informaciją su atsakingomis ES ir atitinkamomis ES valstybių narių institucijomis. Tačiau viename IVPĮ projekte kaip atsakinga už IVP priežiūrą buvo įrašyta Ryšių reguliavimo tarnyba.⁶⁸ Iki IVPĮ įsigaliojimo institucija ryšiams su Europos Komisija ir ES valstybių narių analogiškais institucijomis laisvo IVP judėjimo srityje palaikyti buvo paskirta Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerija.⁶⁹

Įstatyme reglamentuojamas informacijos pateikimo ir užsakymo atlikimo procesas atitinka Elektroninės komercijos direktyvos nuostatas, taip užtikrintas išsamus šių sričių reglamentavimas ir sąlygos išvengti IVP gavėjų teisių pažeidimų.

III įstatymo skyriuje nustatyti konkretūs reikalavimai komercinei informacijai, komercinės informacijos teikimo elektroniniu paštu reikalavimai, komercinės informacijos apie reglamentuojamą profesinę veiklą, kuri apibrėžiama kaip asmens, kurio profesija kelia papildintus specifinius kvalifikacijos reikalavimus, veikla ir įrašyta į Lietuvos Respublikos Vyriausybės patvirtintą profesinės kvalifikacijos vertinimą ir pripažinimą vykdančių institucijų ir reglamentuojamų profesijų sąrašą, teikimo reikalavimai.

Įstatymo IV skyriuje nustatyta, kokią informaciją paslaugų teikėjas privalo pateikti paslaugų gavėjui prieš šiam pateikiant užsakymą, kuriais atvejais minėtosios nuostatos nebus taikomos; nustatyti principai, kuriuos paslaugų teikėjas turi taikyti paslaugos gavėjui, pateikusiam užsakymą elektroninėmis priemonėmis; įtvirtinta nuostata, kad paslaugos gavėjas gali nustatyti ir pataisyti įvesties klaidas; numatyta, kuriais atvejais minėtosios nuostatos nebus taikomos; nustatyti sutarčių sudarymo elektroninėmis priemonėmis reikalavimai, reglamentuotas ofertos ir akcepto priskyrimas šaliai, išsiuntimo, gavimo momentas, išsiuntimo ir gavimo vieta.

V skyriuje nustatyta paslaugų teikėjų atsakomybė, paslaugų teikėjų, teikiančių paslaugą, kurią sudaro paslaugos gavėjo pateiktos informacijos perdavimas elektroninių ryšių tinklu, galimybės naudotis elektroninių ryšių tinklu suteikimas ar paslaugos gavėjo pateiktos informacijos saugojimas, atsakomybė, jos ribos, išimtys, reglamentuotas neteisėtos veiklos užkardymas ir prevencija.

⁶⁸ Lietuvos Respublikos informacinės visuomenės paslaugų įstatymo projektas XP-867 (2) // www3.lrs.lt/pls/inter2/dokpaieska.showdoc_l?p_id=269449; prisijungimo laikas: 2006-12-14, 15:02.

⁶⁹ Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2002 m. spalio 10 d. nutarimas Nr. 1612 „Dėl kompetentingos institucijos ryšiams su Europos Komisija ir Europos Sąjungos valstybių narių analogiškais institucijomis laisvo informacinės visuomenės paslaugų judėjimo srityje palaikyti paskyrimo“ // Valstybės žinios. 2002, Nr. 99-4409.

Paslaugos teikėjas, perduodantis paslaugos gavėjo pateiktą informaciją elektroninių ryšių tinklu arba suteikiantis galimybę naudotis elektroninių ryšių tinklu, neatsako už teikiamą informaciją, jeigu paslaugos teikėjas:

- 1) neinicijuoja informacijos perdavimo;
- 2) neparenka perduodamos informacijos gavėjo;
- 3) neparenka ir nekeičia perduodamos informacijos.

Šiuose atvejuose nurodyta informacijos perdavimo ir galimybės naudotis elektroninių ryšių tinklu suteikimo veikla apima automatinį, tarpinį ir trumpalaikį perduodamos informacijos saugojimą. Šis saugojimas skirtas tik tam, kad informacija būtų perduota elektroninių ryšių tinklu, jeigu informacija nėra saugoma ilgiau, negu pagrįstai būtina, kad ji būtų perduota.

Paslaugos teikėjas, perduodantis paslaugos gavėjo pateiktą informaciją elektroninių ryšių tinklu, neatsako už automatinį, tarpinį ir laikiną tos informacijos saugojimą, skirtą tik tam, kad vėlesnis tos informacijos perdavimas kitiems jos prašantiems paslaugos gavėjams būtų efektyvus, jeigu paslaugos teikėjas:

- 1) nepakeitė informacijos;
- 2) nepakeitė prieigos prie informacijos sąlygų;
- 3) laikosi šioje verslo srityje įprastų informacijos atnaujinimo taisyklių;
- 4) nekliudo teisėtai naudotis technologija, kuri šioje verslo srityje yra pripažįstama ir naudojama siekiant gauti duomenų apie informacijos naudojimą;

5) skubiai imasi priemonių pašalinti informaciją, kurią saugojo, arba panaikinti galimybę ją pasiekti, sužinojęs, kad pradinis perdavimo šaltinis yra pašalintas iš elektroninių ryšių tinklo ar panaikinta galimybė pasiekti pradinį perdavimo šaltinį arba jį pašalinti iš elektroninių ryšių tinklo ar panaikinti galimybę jį pasiekti nurodė teismas ar įstatymų numatytais atvejais kita valstybės ar savivaldybės institucija ar įstaiga.

Paslaugos teikėjas, paslaugos gavėjo prašymu saugantis jo pateiktą informaciją, už ją neatsako, jeigu:

1) neturi faktinių duomenų apie neteisėtą paslaugos gavėjo veiklą arba apie tai, kad paslaugos gavėjo pateikta informacija įgyta, sukurta, pakeista ar naudojama neteisėtu būdu ir, kai reikalaujama atlyginti žalą, nežino apie faktus ir aplinkybes, rodančius neteisėtą paslaugos gavėjo veiklą arba tai, kad paslaugos gavėjas teikia neteisėtu būdu įgytą, sukurta, pakeistą ar naudojamą informaciją;

2) sužinojęs arba gavęs žinių apie neteisėtą paslaugos gavėjo veiklą arba apie tai, kad paslaugos gavėjo pateikta informacija įgyta, sukurta, pakeista ar naudojama neteisėtu būdu, skubiai imasi veiksmų, kad panaikintų galimybę tokią informaciją pasiekti.

Tačiau šios nuostatos netaikomos, kai paslaugos gavėjas veikia paslaugos teikėjo įgaliotas arba jo kontroliuojamas.

Galimybės pasiekti neteisėtu būdu įgytos, sukurtos, pakeistos ar naudojamos informacijos panaikinimo tvarką, taip pat kriterijus, kada paslaugos teikėjas laikomas sužinojęs apie neteisėtą paslaugos gavėjo veiklą arba apie tai, kad paslaugos gavėjo pateikta informacija įgyta, sukurta, pakeista ar naudojama neteisėtu būdu, nustato Vyriausybė ar jos įgaliota institucija. Ši nuostata buvo įgyvendinta 2007 m. rugpjūčio 22 d. Vyriausybei nutarimu Nr. 881 patvirtinus Galimybės pasiekti neteisėtu būdu įgytą, sukurtą, pakeistą ar naudojamą informaciją panaikinimo tvarkos aprašą.⁷⁰ Aprašas reglamentuoja galimybės pasiekti neteisėtu būdu įgytą, sukurtą, pakeistą ar naudojamą informaciją panaikinimo procedūrą, nustato kriterijus, kada IVP teikėjas laikomas sužinojusi apie neteisėtą IVP gavėjo veiklą arba apie tai, kad paslaugos gavėjo pateikta informacija įgyta, sukurta, pakeista ar naudojama neteisėtu būdu.

Lietuvos Respublikos vaiko teisių apsaugos kontrolieriaus įstaiga 2007 m. gegužės mėnesį kreipėsi į IVPK dėl tinklalapyje „Metacafe.com“ patalpintos vaizdo medžiagos, kurioje užfiksuotos vienos Lietuvos mokyklos paauglės, smurtaujančios prieš savo bendrklasę, pašalinimo. Kadangi tinklalapio administratorius buvo įsikūręs ne ES valstybėje, ES teisės aktuose nustatytų procedūrų nebuvo galima panaudoti. Todėl IVPK elektroniniu paštu susiekė su tinklalapio administratoriumi ir vaizdo medžiaga buvo pašalinta.

IVP teikėjai IVPĮ nustatyta tvarka privalo nedelsdami informuoti IVPK apie įtariamą neteisėtą paslaugos gavėjo veiklą arba tai, kad paslaugos gavėjo pateikta informacija gali būti įgyta, sukurta ar pakeista neteisėtu būdu. Paslaugų teikėjai IVPK reikalavimu privalo pateikti jai informaciją, leidžiančią nustatyti paslaugų gavėjus, su kuriais atitinkami paslaugų teikėjai yra susitarę dėl informacijos saugojimo.

Asmenys, kurių teisės pažeidžia paslaugų teikėjo perduodama ir (ar) saugoma informacija ar su ja susijusi veikla, turi teisę kreiptis į teismą su prašymu įpareigoti paslaugos teikėją imtis veiksmų, kad būtų nutrauktas pažeidimas, vykdomas naudojant IVP, numatytas šio įstatymo 12–14 straipsniuose, ar užkirstas jam kelias, nepaisant to, kad už tokį pažeidimą pagal šio įstatymo 12–14 straipsnius paslaugos teikėjas neatsako.

VI skyriuje nustatyti verslo, profesinių ir vartotojų asociacijų arba kitų organizacijų, susijusių su IVP, elgesio kodeksų reikalavimai. Tiesa, kol kas tokių kodeksų sukurtų nėra.

VII skyriuje nustatytos ginčų, kylančių teikiant IVP, sprendimo priemonės ir būdai, reglamentuotas ginčų, kylančių tarp paslaugų teikėjų ir paslaugų gavėjų, sprendimas ne teismo tvarka.

IVP teikėjai ir paslaugų gavėjai turi teisę bendru sutarimu spręsti savo ginčus, susijusius su IVP teikimu, ne teismo tvarka, įskaitant ir ginčų sprendimą naudojant elektronines priemones. Ginčus, susijusius su IVP teikimu, ne teismo tvarka nagrinėjančios institucijos sprendimas yra rekomendacinio pobūdžio. Ginčo, susijusio su IVP teikimu, sprendimas ne teismo tvarka bendru paslaugos teikėjo ir paslaugos gavėjo sutarimu neužkerta kelio jiems naudotis kitais teisės aktuose numatytais ginčų sprendimo ne teismo tvarka būdais. Ginčo, susijusio su IVP teikimu, šalys turi teisę kreiptis į bendrosios kompetencijos teismą, kad šis nagrinėtų ginčą iš esmės tiek ginčo, susijusio su IVP teikimu, nagrinėjimo ne teismo tvarka metu, tiek ginčą, susijusį su IVP teikimu, ne teismo tvarka nagrinėjusiai institucijai priėmus sprendimą. Ginčus, susijusius su IVP teikimu, ne teismo tvarka nagrinėjančios institucijos turi nustatyti šių ginčų nagrinėjimo taisyklės. Jose nustatomi prašymų išspręsti ginčą formos, turinio ir pateikimo, įrodymų rinkimo ir pateikimo reikalavimai, taip pat šalių taikinimo procedūra ir ginčų nagrinėjimo procedūra, kitos ginčų nagrinėjimo taisyklės.

Teismai ir ginčus, susijusius su IVP teikimu, ne teismo tvarka sprendžiančios institucijos turi teisę informuoti Europos Komisiją ir IVPK apie jų reikšmingus sprendimus, susijusius su IVP, ir perduoti šioms institucijoms informaciją, kaip sprendžiami ginčai, susiję su elektronine komercija.

Įdomu tai, kad įstatyme kalbama apie institucijas, sprendžiančias ginčus, susijusius su IVP, ne teismo tvarka, tačiau iki šiol tokių įgaliojimų neturi jokia institucija. IVPĮ nenumato galimybės IVPK spręsti ginčų, kylančių tarp IVP teikėjų ir gavėjų. Kol kas IVPK yra ne ginčų sprendėjas, o tik tarpininkas tarp IVP teikėjo ir gavėjo, bandantis padėti ginčo šalims susitarti. IVPK sprendimai yra tik rekomendacinio pobūdžio ir nuo IVP teikėjo valios priklauso ar bus atsižvelgta į sprendimą, ar ne. Viena vertus, atsiranda daugiau vietos savireguliacijai, tačiau, kita vertus, gali būti dažnos situacijos, kai silpnesniosios šalies (IVP gavėjo) interesai bus pažeidinėjami nesąžiningų IVP teikėjų. Šiuo atveju, IVP gavėjai liks „nuskriausti“, todėl mūsų manymu, kuo galima greičiau turėtų būti priimti IVPĮ pakeitimai, kuriuose būtų nustatyta IVPK teisė spręsti ginčus tarp IVP teikėjų ir gavėjų, taip pat ginčų sprendimo procedūros, terminai ir pan.

2006 m. IVPK gavo tris vartotojų skundus dėl informacinės visuomenės paslaugų teikėjų veiklos. 2007 m. gauti dar keturi skundai. Daugiausia skundų – keturi – buvo paduoti dėl padidinto tarifo paslaugų netinkamo teikimo (paslaugos pasiekiamos “trumpaisiais numeriais” ir 900 linija), kiti trys – dėl el. pašto paslaugos netinkamo teikimo. Galima trumpai apžvelgti visus atvejus.

⁷⁰ Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2007 m. rugpjūčio 22 d. nutarimas Nr. 881 „Dėl galimybės pasiekti neteisėtu būdu įgytą, sukurtą, pakeistą ar naudojamą informaciją panaikinimo tvarkos aprašo patvirtinimo“ // Valstybės

Vienas skundas buvo paduotas dėl elektroninių laiškų dingimo iš mokamos elektroninio pašto dėžutės. Kitu atveju, vartotojui keletą kartų sumokėjus už vieno pažinčių portalo paslaugas, šios nebūdavo įjungiamos. Kitas skundas buvo paduotas dėl negalėjimo prisijungti prie elektroninio pašto dėžutės. Dar kitu atveju buvo skundžiamasi, jog bandant paduoti reklaminių skelbimą į laikraštį, sistema už padidinto tarifo skambučių nuskaičiavo pinigus, o skelbimas taip ir nebuvo priimtas.

Galima paminėti sudėtingesnę atvejį, kai buvo skundžiamasi dėl vienoje internetinėje svetainėje žaidžiamo žaidimo. Už papildomą užmokestį buvo galima įsigyti pagerinimų, palengvinančių žaidimą. Skundą padavusio asmens nepilnametis sūnus, naudodamasis tėvo telefonu išleido nemažą sumą pinigų, įsigydamas tokius pagerinimus. Todėl buvo skundžiama žaidimo tinklalapį administruojančios įmonės neva nesąžininga veikla.

Kitas skundas buvo paduotas dėl to, kad užsiregistravus viename pramoginiame tinklapyje, iš kurio buvo galima atsisiųsti įvairių dalykų mobiliesiems telefonams, iš užsiregistravusio asmens mobiliojo telefono sąskaitos kas mėnesį nuskaitomas tam tikras mokestis, prieš tai neinformavus apie tokią sąlygą.

Paskutinis skundas buvo dėl to, kad sumokėjus už elektroninio pašto dėžutės galiojimo pratęsimą, paslaugos galiojimas nebuvo pratęstas.

Kaip matome, skundų skaičius tikrai labai mažas. Pagrindinės to priežastys yra vis dar gana mažas interneto vartotojų skaičius, taip pat nedidelis pasitikėjimas elektronine erdve, vartotojų sąmoningumo kovoti už savo teises trūkumas, vartotojų nežinojimas kur kreiptis, atsiradus jų teisių pažeidimams (socialinės reklamos trūkumas). Socialinės reklamos trūkumą iliustruoja faktas, kad nė vieno skundo IVPK negavo tiesiogiai iš vartotojų, o jie buvo persiųsti iš Nacionalinės vartotojų teisių gynimo tarybos prie Lietuvos Respublikos teisingumo ministerijos (dabartinės Valstybinės vartotojų teisių apsaugos tarnybos) arba Ryšių reguliavimo tarnybos.

VIII skyriuje nustatytos IVPK bei IVPK pareigūnų funkcijos ir teisės vykdant IVP teikimo priežiūrą, bendradarbiaujant su ES institucijomis, valstybėmis narėmis ir tarptautinėmis organizacijomis.

IVPĮ 20 straipsnio 4 dalyje nustatyta, kad IVPK informuoja Europos Bendrijų Komisiją apie sutarčių, kurių negalima sudaryti elektroninėmis priemonėmis, rūšis. Kartą per 5 metus parengia ataskaitą dėl teisės sudaryti sutartis elektroninėmis priemonėmis išimčių, kurioje nurodoma, kodėl šios išimtys būtinos. Minėtą ataskaitą patvirtinus Vyriausybei, IVPK ją pateikia Europos Bendrijų Komisijai. 2007 m. kovo mėnesį IVPK pateikė Europos Komisijai ataskaitą, kurioje nurodė, kad Lietuvos Respublikos teisės aktų nuostatos atitinka Elektroninės komercijos

9 straipsnio reikalavimus. Lietuvos teisės aktai nustato tokias pačias sutarčių, kurių galima neleisti sudaryti elektroninėmis priemonėmis, kategorijas kaip ir Direktyva.

IVPĮ 20 straipsnio 6 dalyje nustatyta, kad IVPK įgyvendina 2004 m. spalio 27 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentą (EB) Nr. 2006/2004 dėl nacionalinių institucijų, atsakingų už vartotojų apsaugos teisės aktų vykdymą, bendradarbiavimo, kiek tai susiję su šio įstatymo reguliavimo dalyku. IVPK, būdamas viena iš institucijų, atsakingų už Reglamento dėl nacionalinių institucijų, atsakingų už vartotojų apsaugos teisės aktų vykdymą, bendradarbiavimo įgyvendinimą (2006/2004) dalyvauja ES Vartotojų apsaugos bendradarbiavimo sistemoje (angl. *Consumer Protection Cooperation System, CPCS*).

Pagrindinės CPCS funkcijos:

- Saugi duomenų saugykla
- Saugi ryšių tarp kompetentingų institucijų sistema
- Kitos funkcijos, padėsiančios įvykdyti Reglamento ir valstybių narių institucijų poreikius.⁷¹

IVP įstatymo 21 straipsnio 1 dalyje numatyta, jog IVPK turi teisę savo iniciatyva arba asmenų, kurių teises pažeidžia IVP paslaugų teikėjo perduodama ir (ar) saugoma informacija ar su ja susijusi veikla, prašymu įpareigoti paslaugos teikėją imtis veiksmų, kad būtų nutrauktas pažeidimas, daromas naudojant informacinės visuomenės paslaugas, numatytas IVP įstatymo 12–14 straipsniuose (kuriuose reglamentuojamas informacijos perdavimas, saugojimas ir laikinas saugojimas) ar užkirstas jam kelias, nepaisant to, kad už tokį pažeidimą pagal šio įstatymo 12–14 straipsnius IVP paslaugos teikėjas neatsako. Šių IVPK pareigūnų teisių užtikrinimas buvo įgyvendintas tik 2007 m. sausio mėnesį, Lietuvos Respublikos Seimui priėmus Administracinių teisės pažeidimų kodekso pataisas. Jose jau numatytos baudos už kliudymą IVPK pareigūnams atlikti savo funkcijas arba jų teisėtą reikalavimų nevykdymą, kurios siekia nuo 500 iki 1000 litų, o jei tokią veiką atlieka asmuo, baustas administracine nuobauda, tada baudos dydis yra nuo 1500 iki 3000 litų.⁷²

IX skyriuje nustatyta atsakomybė už IVPĮ pažeidimus, pateikti pasiūlymai Lietuvos Respublikos Vyriausybei ir jos įgaliotai institucijai.

3.3. Kiti teisės aktai, reglamentuojantys IVP

⁷¹ CPCS: Consumer Protection Cooperation System // <http://ec.europa.eu/idabc/en/document/5364/5637>; prisijungimo laikas: 2007-09-20, 13:01.

⁷² Lietuvos Respublikos administracinių teisės pažeidimų kodekso 15, 44(1), 189(7), 224, 247(10), 259(1), 320 straipsnių pakeitimo ir Kodekso papildymo 44(3), 44(4), 44(5), 214(25), 214(26) straipsniais įstatymas // Valstybės žinios. 2007, Nr.12-492.

Dėl ribotos darbo apimties apsiribosime pagrindinių teisės aktų šioje srityje nagrinėjimu, pradėdant Civiliniu kodeksu, baigiant poįstatyminiais teisės aktais.

Naujasis Lietuvos Respublikos civilinis kodeksas (toliau – CK) įsigaliojo nuo 2001 m. liepos 1 d. Pirmiausia apžvelkime bendrąsias CK nuostatas, kurios svarbios IVP reglamentavimui. CK 1.71 straipsnio 2 d. teigiama, kad sandoris, kuriam įstatymai nenustato konkrečios formos, laikomas sudarytu, jeigu iš asmens elgesio matyti jo valia sudaryti sandorį (remiamasi konkludentiniais veiksmais). Tai gana lanksti nuostata, iš esmės pripažįstanti sandorių sudarymą elektronine forma, taip nepažeidžiant svarbaus sutarčių laisvės principo, o kartu pripažįstant technologinio neutralumo principą, kuris yra vienas iš svarbiausių IVP reglamentavime.

Žinoma, tam tikrais atvejais yra būtinos imperatyvios normos dėl sandorio formos, pvz., privalomos rašytinės arba notarinės formos nustatymas. CK 1.73 straipsnyje yra išdėstytas nebaigtinis sąrašas atvejų, kada sandoriai turi būti rašytinės formos. Ypač svarbi 1.73 straipsnio 2 dalis, nustatanti, jog rašytinės formos dokumentui prilyginami pasirašyti dokumentai, perduoti telegrafinio, faksimilinio ryšio ar kitokiais telekomunikacijų galiniais įrenginiais, jeigu yra užtikrinta teksto apsauga ir galima identifikuoti parašą. Praktiškai taip pat yra formuluojama CK 6.192 straipsnio 2 dalis. CK komentare pažymima, kad rašytinei sandorio formai prilyginama ir sutarčių sudarymas internetu.⁷³ IVP reglamentavimui svarbi 1.76 straipsnio 2 dalis, kurioje nurodoma, kad jei sandoris buvo sudarytas panaudojant telekomunikacijų galinius įrenginius, tai visais atvejais privalo būti pakankamai duomenų sandorio šalims nustatyti. Jeigu tokių duomenų nėra, šalys, kilus ginčui, negali remtis liudytojų parodymais sandorio sudarymo faktui įrodyti. Šią nuostatą galima sugretinti su 1.73 straipsnio 2 dalimi, kurioje nurodytos dvi būtinos sąlygos tam, kad sandoris būtų laikomas sudarytu rašytine forma:

1. teksto apsaugos užtikrinimas, ir
2. asmens parašo identifikavimas.

Taip pat formuluojama ir 6.192 straipsnio 2 dalis, tačiau 1.76 straipsnio 2 dalyje yra nurodomas tik vienas reikalavimas – pakankamas duomenų sandorio šalims nustatyti buvimas. Atkreiptinas dėmesys į tai, kad šis straipsnis reglamentuoja tik rašytinės formos sandorių pasirašymą.

Dar verta paminėti 2001 m. rugpjūčio 17 d. buvo patvirtintas Daiktų perdavimo ir paslaugų teikimo, kai sutartys sudaromos naudojant ryšio priemones, taisyklės.⁷⁴ Jos buvo priimtos įgyvendinant CK 6.366 straipsnio 2 dalį. Šios taisyklės reglamentuoja gana siaurą sritį –

⁷³ Lietuvos Respublikos Civilinio kodekso komentaras. Pirmoji knyga: bendrosios nuostatos. Vilnius: Justitia, 2001. P. 169.

⁷⁴ Lietuvos Respublikos ūkio ministro įsakymas „Dėl daiktų pardavimo ir paslaugų teikimo, kai sutartys sudaromos naudojant ryšio priemones, taisyklių patvirtinimo“ // Valstybės Žinios. 2001, Nr. 258.

vartojimo sutartis, kada viena iš sutarties šalių, t.y. pirkėjas yra vartotojas, – fizinis asmuo, tačiau neapima juridinių asmenų sudaromų sutarčių, be to, kitų, ne vartojimo sutarčių.

Taigi, kaip matome, IVP įstatymo priėmimas užpildė daugumą IVP reglamentavimo Lietuvoje spragų. Tačiau siekiant įstatymo efektyvumo šioje srityje, yra būtini pakeitimai, kurie numatytų IVPK teisę spręsti ginčus tarp IVP teikėjų ir gavėjų. Nors įstatymas jau galioja daugiau nei metai, tačiau IVP teikėjai dar nepakankamai susipažinę su jo nuostatomis. Įdomu tai, kad įstatymas skatina elgesio kodeksų kūrimą, tačiau kol kas nei vienas nebuvo sukurtas.

IŠVADOS IR PASIŪLYMAI

Atlikus IVP reglamentavimo analizę ir išryškinius probleminius klausimus, galima daryti išvadas bei pateikti pasiūlymus, padėsiančius geriau suprasti šių probleminių klausimų esmę ir prisidėsiančių prie galimų sprendimo būdų suformulavimo.

Remiantis atlikta analize, daromos tokios išvados ir pateikiami tokie pasiūlymai:

1. IVP laikysime visas paslaugas, kurios teikiamos paprastai už atlyginimą per atstumą, elektroninėmis priemonėmis ir asmeniškai paslaugų gavėjo prašymu. Į šią sąvoką įeina:
 - elektroninė komercija;
 - mobilioji komercija;
 - padidinto tarifo paslaugos, kai abiejuose ryšio galuose arba bent paslaugos teikėjo pusėje yra naudojamos duomenų apdorojimo ir saugojimo sistemos;
 - IP telefonijos paslaugos, kurių pagalba vartotojai gali internetu skambinti vienas kitam (angl. *peer-to-peer*) ir neišeinama į balso telefonijos tinklus;
 - interneto tarpininkų paslaugos, išskyrus elektroninių ryšių paslaugų teikimą;
 - vaizdo perdavimo paslaugos pagal pareikalavimą (angl. *video-on-demand*);
 - srautinio duomenų perdavimo paslaugos (angl. *webcast* arba *webstreaming*).
2. IVP sąvokos elementas „paprastai už atlyginimą“ apima ne tik tiesioginį, bet ir netiesioginį atlyginimą.
3. Darytina išvada, jog IVP teikėjas greta elektroninio pašto turėtų užtikrinti ir antrą bendravimo galimybę. Ir tai turėtų būti technologija, leidžianti paslaugos gavėjui „gyvai“, realiuoju laiku bendrauti su paslaugos teikėju. Tokio bendravimo galimybės numatymas prisideda prie pasitikėjimo elektronine komercija stiprinimo bei suteikia užtikrintumą vartotojams. Tuo tarpu elektroninis paštas nesuteikia realaus laiko bendravimo pojūčio, nes paslaugos gavėjas negali žinoti, per kokį laiko tarpą jam bus atsakyta. Be to, paslaugos gavėjui kilus klausimų dėl paslaugos ir tuo metu neturint prieigos prie interneto, jis paliekamas be galimybės gauti reikalingos informacijos.
4. ES valstybės narės skirtingai perkėlė į savo teisės sistemas Elektroninės komercijos direktyvos nuostatas, reglamentuojančias interneto tarpininkų atsakomybės ribojimą. Vienos paliko Direktyvoje nustatytas veiklos rūšis, kitos – išplėtė veiklų sąrašą, įtraukdamos nuorodų pateikėjus, turinio surinkėjus, paieškos paslaugų teikėjus.

5. Pradedama atsirasti IVP srities teismų praktika, tačiau nerimą kelia tai, kad kartais valstybių narių teismai tuos pačius reiškinius traktuoja skirtingai.
6. IVPĮ pateiktas apibrėžimas neatitinka Elektroninės komercijos direktyvoje pateiktos elektroninės komercijos sampratos.
7. Jei yra siuntinėjami neužsakyti (tai reiškia, kad nėra atsakoma į vartotojų užklausimus dėl verslo subjekto identifikavimo ar vykdomos veiklos) elektroniniai laišakai vien tik su verslo subjekto pavadinimu ir internetinės svetainės adresu, tokia veikla turėtų būti laikoma komercine komunikacija.
8. Stebėjimo pareigą galima suvokti kaip įpareigojimą interneto tarpininkui imtis priemonių, tiek paremtų žmogiškaisiais išteklių, tiek automatinėmis, informacijos, kuri yra interneto tarpininko teikiamos paslaugos objektas, analizei.
9. IVPK kol kas gavo tikrai mažą IVP gavėjų skundų kiekį. Pagrindinės to priežastys yra vis dar gana mažas interneto vartotojų skaičius, taip pat nedidelis pasitikėjimas elektronine prekyba, vartotojų sąmoningumo kovoti už savo teises trūkumas, vartotojų nežinojimas kur kreiptis, atsiradus jų teisių pažeidimams (socialinės reklamos trūkumas). Socialinės reklamos trūkumą iliustruoja faktas, kad nė vieno skundo IVPK negavo tiesiogiai iš vartotojų, o jie buvo persiųsti iš Nacionalinės vartotojų teisių gynimo tarybos (dabartinės Valstybinės vartotojų teisių apsaugos tarnybos) arba Ryšių reguliavimo tarnybos.
10. IVPĮ kalbama apie institucijas, sprendžiančias ginčus, susijusius su IVP, ne teismo tvarka, tačiau iki šiol tokių įgaliojimų neturi jokia institucija. IVPĮ nenumato galimybės IVPK spręsti ginčus, kylančių tarp IVP teikėjų ir gavėjų. Tokiu atveju IVP gavėjų interesai lieka neginami. Ši spraga turi būti kuo galima greičiau pašalinta priimanč IVPĮ pakeitimus, kuriuose būtų nustatyta IVPK teisė spręsti ginčus tarp IVP teikėjų ir gavėjų, taip pat ginčų sprendimo procedūros, terminai ir pan.
11. IVP teikėjai vis dar nėra pakankamai susipažinę su IVPĮ nuostatomis.
12. Nors ES lygiu jau yra patvirtintų elgesio kodeksų, susijusių su IVP teikimu, tačiau Lietuvoje šioje srityje iniciatyvos nėra.
13. Siekiant aiškumo reikėtų suderinti teisės aktuose vartojamas „elektroninėmis priemonėmis“ ir „elektroniniu būdu“ teikiamų paslaugų sąvokas ir apsistoti ties „informacinės visuomenės paslaugų“ sąvoka.

14. Lietuvai reikalingas pasitikėjimo ženklų schemas (angl. *trustmark scheme*) standartas, nes jis ženkliai prisidėtų prie gyventojų pasitikėjimo IVP stiprinimo ir atspindėtų savireguliacijos skatinimo tendencijas.

LITERATŪROS SĄRAŠAS

Norminė literatūra

1. Lietuvos Respublikos civilinis kodeksas // Valstybės žinios. 2000, Nr. 74-2262.
2. Lietuvos Respublikos administracinių teisės pažeidimų kodekso 15, 44(1), 189(7), 224, 247(10), 259(1), 320 straipsnių pakeitimo ir Kodekso papildymo 44(3), 44(4), 44(5), 214(25), 214(26) straipsniais įstatymas // Valstybės žinios. 2007, Nr.12-492.
3. Lietuvos Respublikos elektroninių ryšių įstatymas // Valstybės žinios. 2004, Nr.69-2382.
4. Lietuvos Respublikos informacinės visuomenės paslaugų įstatymas // Valstybės žinios. 2006, Nr. 65-2380.
5. Lietuvos Respublikos pridėtinės vertės mokesčio įstatymas // Valstybės žinios. 2002, Nr.35-1271.
6. Lietuvos Respublikos informacinės visuomenės paslaugų įstatymo projektas XP-867 (2) // www3.lrs.lt/pls/inter2/dokpaieska.showdoc_l?p_id=269449; prisijungimo laikas: 2006-12-14, 15:02.
7. Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2004 m. spalio 11 d. nutarimas Nr. 1276 „Dėl Lietuvos Respublikos informacinės visuomenės paslaugų įstatymo koncepcijos patvirtinimo“ // Valstybės žinios. 2004, Nr.151-5497.
8. Lietuvos Respublikos informacinės visuomenės paslaugų įstatymo projektas XP-867 (3) // www3.lrs.lt/pls/inter2/dokpaieska.showdoc_l?p_id=274339; prisijungimo laikas: 2006-12-15, 20:19.
9. Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2004 m. spalio 11 d. nutarimas Nr. 1276 „Dėl Lietuvos Respublikos informacinės visuomenės paslaugų įstatymo koncepcijos patvirtinimo“ // Valstybės žinios. 2004, Nr. 151–5497.
10. Elektroninių ryšių paslaugų teikimo taisyklės, patvirtintos Ryšių reguliavimo tarnybos direktoriaus 2005 m. gruodžio 23 d. įsakymu Nr. 1V-1160 // Valstybės žinios. 2005, Nr. 152-5627.
11. Kai kurių informacinės visuomenės paslaugų, ypač elektroninės komercijos, teikimo vidaus rinkoje reglamentas, patvirtintas Lietuvos Respublikos ūkio ministro 2002 m. balandžio 10 d. įsakymu Nr. 119 (Žin., 2002, Nr. 40-1517).
12. Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2007 m. rugpjūčio 22 d. nutarimas Nr. 881 „Dėl galimybės pasiekti neteisėtu būdu įgytą, sukurtą, pakeistą ar naudojamą informaciją panaikinimo tvarkos aprašo patvirtinimo“ // Valstybės žinios. 2007, Nr. 94-3784.
13. Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2002 m. spalio 10 d. nutarimas Nr. 1612 „Dėl kompetentingos institucijos ryšiams su Europos Komisija ir Europos Sąjungos valstybių

- narių analogiškais institucijomis laisvo informacinės visuomenės paslaugų judėjimo srityje palaikyti paskyrimo“ // Valstybės žinios. 2002, Nr. 99-4409.
14. Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimo „Dėl fizinių ir juridinių asmenų tapatybės nustatymo valstybės informacinėse sistemose koncepcijos patvirtinimo“ projektas // www.vrm.lt/fileadmin/Padaliniu_failai/Informacines_politikos_dep/evaldzia/tapatybes_nustatymo_koncepcija.doc; prisijungimo laikas: 2007-02-19, 20:23.
 15. Informacinės visuomenės plėtros komiteto prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės vidiniai veiklos dokumentai // Viešai neskelbiami.
 16. Seimo informacinės visuomenės komiteto Pagrindinio komiteto 2006 m. sausio 11 d. išvada „Dėl Lietuvos Respublikos informacinės visuomenės paslaugų įstatymo projekto Nr. XP-867“ // http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=269450; prisijungimo laikas: 2006-11-25, 13:03.
 17. 2005 m. balandžio 15 d. Europos Komisijos Vidaus rinkos ir paslaugų generalinio direktoriaus Alexander Schaub raštas Nr. MARKT/E2/JL/jz D (2005) 3991 dėl Europos Parlamento ir Tarybos Direktyvos Nr. 2000/31/EB perkėlimo į Lietuvos teisę // Viešai neskelbiamas.
 18. 2007 m. liepos 31 d. Europos teisės departamento prie Lietuvos Respublikos teisingumo ministerijos generalinio direktoriaus pavaduotojo raštas Nr. TTS-349 „Dėl Lietuvos Respublikos pozicijos pateikimo Europos Bendrijų Teisingumo Teisme svarstomoje byloje C-298/07“ // Viešai neskelbiamas.
 19. 2000 m. birželio 8 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2000/31/EB dėl kai kurių informacinės visuomenės paslaugų, ypač elektroninės komercijos, teisinių aspektų vidaus rinkoje (Elektroninės komercijos direktyva) // OL 2004 m. specialusis leidimas, 13 skyrius, 25 tomas, p. 399.
 20. 1989 m. spalio 3 d. Europos Tarybos direktyva (89/552/EEB) dėl valstybių narių įstatymuose ir kituose teisės aktuose išdėstytų nuostatų, susijusių su televizijos programų transliavimu, derinimo („Televizijos be sienų direktyva“) // http://www3.lrs.lt/pls/inter1/dokpaieska.showdoc_l?p_id=30163; prisijungimo laikas: 2006-12-20, 17:12.
 21. 1997 m. birželio 30 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 97/36/EB, iš dalies keičianti Tarybos direktyvą 89/552/EEB dėl valstybių narių įstatymuose ir kituose teisės aktuose išdėstytų nuostatų, susijusių su televizijos programų transliavimu, derinimo // <http://www3.lrs.lt/c-bin/eu/getfmt?C1=e&C2=30215>; prisijungimo laikas: 2006-12-21, 19:06.

22. 1977 m. gegužės 17 d. Šeštoji Tarybos direktyva dėl valstybių narių apyvartos mokesčių įstatymų derinimo - Bendra pridėtinės vertės mokesčio sistema: vienodas vertinimo pagrindas (77/388/EEB) // http://www3.lrs.lt/pls/inter1/dokpaieska.showdoc_l?p_id=37321; prisijungimo laikas: 2007-03-17, 20:23.
23. 2005 m. spalio 17 d. Tarybos reglamentas Nr. 1777/2005, nustatantis Direktyvos 77/388/EEB dėl bendros pridėtinės vertės mokesčio sistemos įgyvendinimo priemones // OL 2005 m. L 288, p. 0001 – 0009.
24. 2002 m. gegužės 7 d. Tarybos direktyva 2002/38/EB iš dalies pakeičianti ir laikinai iš dalies pakeičianti direktyvą 77/388/EEB dėl pridėtinės vertės mokesčio priemonių taikomų radijo ir televizijos transliacijų paslaugoms ir tam tikroms elektroninėmis priemonėmis teikiamoms paslaugoms // http://www3.lrs.lt/pls/inter1/dokpaieska.showdoc_l?p_id=41575&p_query=&p_tr2=2; prisijungimo laikas: 2007-03-17, 20:45.
25. 2004 m. balandžio 29 d. Europos Parlamento ir Tarybos Direktyva 2004/48/EB dėl intelektinės nuosavybės teisių gynimo priemonių ir procedūrų // http://www3.lrs.lt/pls/inter1/dokpaieska.showdoc_l?p_id=47466; prisijungimo laikas: 2007-10-20, 13:21.
26. 2001 m. gegužės 22 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2001/29/EB dėl autorių teisių ir gretutinių teisių informacinėje visuomenėje tam tikrų aspektų derinimo // http://www3.lrs.lt/pls/inter/ivpk_print.doc_view?key=163792 prisijungimo laikas: 2007-10-20, 14:21.
27. 2002 m. kovo 7 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2002/21/EB dėl elektroninių ryšių tinklų ir paslaugų bendrosios reguliavimo sistemos (Pagrindų direktyva) // OL L 108, p. 33.
28. 2002 m. liepos 12 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2002/58/EB dėl asmens duomenų tvarkymo ir privatumo apsaugos elektroninių ryšių sektoriuje (Direktyva dėl privatumo ir elektroninių ryšių) // OL L 201, p. 37.
29. 2002 m. kovo 7 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2002/19/EB dėl elektroninių ryšių tinklų ir susijusių priemonių sujungimo ir prieigos prie jų (Prieigos Direktyva) // OL L 108 p. 7.
30. 2006 m. gruodžio 12 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2006/123/EB dėl paslaugų vidaus rinkoje // OL L 376, p. 36.
31. 1999 m. gruodžio 13 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 1999/93/EB dėl Bendrijos elektroninių parašų reguliavimo sistemos // OL, L 013, p.12
32. 1993 m. balandžio 5 d. Tarybos direktyva 93/13/EEB dėl nesąžiningų sąlygų sutartyse su vartotojais // OL L 95, p. 29.

33. 1999 m. gegužės 25 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 1999/44/EB dėl vartojimo prekių pardavimo ir susijusių garantijų tam tikrų aspektų (OL L 171, 1999 7 7, p. 12)
34. 1997 m. gegužės 20 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 97/7/EB dėl vartotojų apsaugos, susijusios su nuotolinės prekybos sutartimis // OL L 144, p. 19.
35. 1998 m. gegužės 19 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 98/27/EB dėl draudimų ginant vartotojų interesus // OL L 166, p. 51.
36. 2004 m. spalio 27 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (EB) Nr. 2006/2004 dėl nacionalinių institucijų, atsakingų už vartotojų apsaugos teisės aktų vykdymą, bendradarbiavimo („Reglamentas dėl bendradarbiavimo vartotojų apsaugos srityje“)(OL L 364, p. 1)
37. 2004 m. balandžio 29 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2004/48/EB dėl intelektinės nuosavybės teisių gynimo // OL L 157, p. 45.
38. 2001 m. gegužės 22 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2001/29/EB dėl tam tikrų autorių teisių ir gretutinių teisių informacinėje visuomenėje aspektų derinimo // OL L 167, p 10.
39. 2006 m. gruodžio 12 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2006/123/EB dėl paslaugų vidaus rinkoje // OL L 376, 2006 12 27, p. 36-68.
40. 1995 m. spalio 24 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 95/46/EB dėl asmenų apsaugos tvarkant asmens duomenis ir dėl laisvo tokių duomenų judėjimo // OL L 281, p. 31.
41. 1998 m. liepos 20 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 98/48/EB iš dalies keičianti Direktyvą 98/34/EB, nustatančią informacijos apie techninius standartus ir reglamentus teikimo tvarką // OL 1998 m. L 217, 13skyrius, 21 tomas, p. 8.
42. Directive 98/84/EC of the European Parliament and of the Council of 20 November 1998 on the Legal protection of services based on, or consisting of, conditional Access // Official Journal L 320, 28.11.1998, p. 54.
43. Directive 2000/31/EC of the European parliament and the Council of 8 June 2000 on certain legal aspects of information society services, in particular electronic commerce, in the Internal Market (Directive on electronic commerce) // Official Journal L 178. 17.7.2000, p. 1.

Teismų praktika

44. Europos Teisingumo Teismo byla C-89/04 Mediakabel BV v Commissariaat voor de Media // <http://europa.eu.int/eur-lex/lex/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:62004J0089:LT:HTML>; prisijungimo laikas: 2006-12-20, 14:23.

Specialioji literatūra

45. Civilka M. E-komercijos reguliavimas tarptautinėje, ES ir LR teisėje // <http://www.itc.tf.vu.lt/mokslas/mokslas.html>; prisijungimo laikas: 2006-11-15, 15:05.
46. Rotomskis I. Elektroninės komercijos įtaka mokestiniams santykiams // Jurisprudencija. T 53 (45). LTU. 2004.
47. Sauliūnas D. Alternatyvūs ginčų sprendimo būdai internetu (*online* adr) // Jurisprudencija. T 33 (41). LTU. 2003.
48. Teisės informatika ir informatikos teisė / Kiškis M. ir kt. – Vilnius, 2006.
49. Brownsword R., Howells G. Europe's E-commerce Directive – A Too Hasty Legislative Rush to Judgment? // Journal of Law and Information Science. Vol. 11, No. 1, 2001. P. 78-88.
50. Webster F. Theories of the Information Society. 2nd edition. London: Routledge, 2002. P. 9-11.
51. Livolsi T. Scope of the E-commerce Directive 2000/31/EC of June 8, 2000 // Columbia Journal of European Law. Vol. 7, 2001. P. 474.

Kiti šaltiniai

52. Europos Komisijos Vidaus rinkos ir paslaugų generalinio direktorato Elektroninės komercijos ekspertų grupės informacija // http://ec.europa.eu/internal_market/e-commerce/expert_en.htm.
53. IP telefonija // http://lt.wikipedia.org/wiki/IP_telefonija; prisijungimo laikas: 2007-09-17, 13:47.
54. Lietuvos Respublikos ūkio ministerijos mokslinis tyrimas „Elektroninio verslo plėtra Lietuvoje ir įtaka šalies įmonių konkurencingumui“ // http://195.182.67.2/lt/pramone_ir_verslas/smulkusis_ir_vidu-tinis/mtd.php; prisijungimo laikas: 2006-12-01, 21:23.
55. Televizija be sienų: Komisija siūlo atnaujintas skaitmeninės eros televizijos ir su televizija susijusių paslaugų taisykles // www.eudel.lt/lt/index.php?action=showNews&news_id=473&client=b74e670d25e9bb117cf36c85bbb3d4af; prisijungimo laikas: 2006-12-20, 21:15.
56. BREIN – KPN (dutchtorrent.org) // <http://www.book9.nl/getobject.aspx?id=2678>; prisijungimo laikas: 2007-03-22, 12:06.

57. Code of Conduct for European lawyers // http://www.ccbe.org/doc/En/2006_code_en.pdf; prisijungimo laikas: 2007-08-22, 17:28.
58. Contact points established in line with Article 19 (2) of the e-commerce directive // http://ec.europa.eu/internal_market/e-commerce/contact-points-19-2_en.htm; prisijungimo laikas: 2007-08-03, 16:12.
59. CPCS: Consumer Protection Cooperation System // <http://ec.europa.eu/idabc/en/document/5364/5637>; prisijungimo laikas: 2007-09-20, 13:01.
60. DTI consultation document on electronic commerce Directive: the liability of hyperlinkers, location tool services and content aggregators // <http://www.berr.gov.uk/files/file13986.pdf>; prisijungimo laikas: 2007-03-18, 19:27.
61. E. Gratton M-commerce: The Notion of Consumer Consent in Receiving Location-Based Advertising // http://cjlt.dal.ca/vol1_no3/pdfarticles/gratton.pdf; prisijungimo laikas: 2007-04-22, 20:23.
62. E. Gratton M-commerce: The Notion of Consumer Consent in Receiving Location-Based Advertising // http://cjlt.dal.ca/vol1_no3/pdfarticles/gratton.pdf; prisijungimo laikas: 2007-07-013, 14:28.
63. ECJ's Advocate General says no handing traffic information in civil cases // <http://www.edri.org/edrigram/number5.15/traffic-data-civil-cases>; prisijungimo laikas: 2007-09-06, 17:12.
64. Electronic Commerce Definitions // <http://www.anu.edu.au/people/Roger.Clarke/EC/ECDefns.html>; prisijungimo laikas: 2007-07-13, 16:28.
65. European Code of Ethics for Real Estate Professionals // http://www.cepi.be/includes/EN/deontologie_cepi-en-ALL.asp; prisijungimo laikas: 2007-08-13, 21:28.
66. European Commission Communication „A European Initiative in Electronic Commerce“ // <http://www.euro-commerce.be/content.aspx?PageId=40166>; prisijungimo laikas: 2007-09-02, 16:23.
67. European Good practice Guide for publicity relating to physician's professional practice on the net (CPME 2002/030 Final EN) // http://cpme.dyndns.org:591/adopted/CPME_AD_Brd_160302_6_EN_fr.pdf; prisijungimo laikas: 2007-08-12, 13:25.
68. European proposals for TV and new media services// www.freshfields.com/publications/pdfs/2006/16670.pdf; prisijungimo laikas: 2006-12-10, 12:23.
69. FICORA's opinion on regulation of Skype services in Finland // http://www.ficora.fi/attachments/englanti/1156489126854/Files/CurrentFile/Skype_final_English.pdf; prisijungimo laikas: 2007-09-19, 15:46.

70. Final report for Study on pan-European market for premium rate services // http://www.culleninternational.com/documents/cullen/cipublic/studies/prs/prsfinalreport09.cfm#b09_b_1; prisijungimo laikas: 2007-08-02, 12:27.
71. Information society definitions // http://en.wikipedia.org/wiki/Information_society#Definitions; prisijungimo laikas: 2006-12-17, 14:03.
72. Mobile Commerce Report 2003 // www.dad.be/library/pdf/durlacher1.pdf; prisijungimo laikas: 2007-02-02, 11:28.
73. Mobile Commerce Report 2003 // www.dad.be/library/pdf/durlacher1.pdf; prisijungimo laikas: 2007-08-02, 11:28.
74. Model Code of Conduct Governing On-line Commercial Communications by Member Bodies of the Federation des Experts Comptables Europeens (FEE) & their members // http://www.fee.be/publications/default.asp?library_ref=4&content_ref=360; prisijungimo laikas: 2007-08-12, 11:40.
75. Online auction site is found liable for sale of fake Rolex watches // http://www.medianetbb.de/fileadmin/user_upload/medianet/focusgroup_themen/40300Internetauktionshaus_haftet_auch_bei_Fremdversteigerung_f_r_Markenverletzung_B_rsch.pdf; prisijungimo laikas: 2007-03-26, 12:36.
76. PGEU Code of conduct for E-pharmacy // <http://www.pgeu.org/Portals/6/documents/before/01.06.20E%20PGEU11%20Code%20of%20conduct%20approved.pdf>; prisijungimo laikas: 2007-08-22, 17:18.
77. Preparatory stage of the Directive // http://ec.europa.eu/internal_market/e-commerce/directive_en.htm; prisijungimo laikas: 2007-08-02, 11:28.
78. Qualification of PRS as information society services // <http://www.cullen-international.com/documents/cullen/cipublic/studies/prs/prsannexi07.cfm>; prisijungimo laikas: 2007-08-02, 11:28.
79. Report from the Commission to the European Parliament, the Council and the European Economic and Social Committee - First Report on the application of Directive 2000/31/EC of the European Parliament and of the Council of 8 June 2000 on certain legal aspects of information society services, in particular electronic commerce, in the Internal Market (Directive on electronic commerce) // <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:52003DC0702:EN:NOT>; prisijungimo laikas: 2007-03-22, 16:26.
80. SearchWebServices.com Definitions // http://searchwebservices.techtarget.com/sDefinition/0,,sid26_gci815047,00.html; prisijungimo laikas: 2007-08-03, 14:38.
81. Skype // <http://en.wikipedia.org/wiki/Skype>; prisijungimo laikas: 2007-09-19, 15:42.

82. Television broadcasting or information society service: can the ECJ learn something from a small but complex country as Belgium? // <http://www.ofcomwatch.co.uk/2005/04/television-broadcasting-or-information>; prisijungimo laikas: 2007-09-10, 16:23.
83. Traesch A. B. Mediateurdunet Case Study of an ODR success in France // [www.odr.info/proceedings ODRWORKSHOP2007.pdf](http://www.odr.info/proceedings/ODRWORKSHOP2007.pdf); prisijungimo laikas: 2007-07-22, 16:26.
84. What is Web 2.0? // <http://www.oreillynet.com/pub/a/oreilly/tim/news/2005/09/30/what-is-web-20.html>, prisijungimo laikas: 2007-05-10, 11:20.
85. World internet usage statistics // www.internetworldstats.com/stats.htm; prisijungimo laikas: 2007-01-02, 12:32.
86. World Trade Organization Work Programme on Electronic Commerce. WTO document WT/L/274 of 25 September 1998 // http://www.wto.org/english/tratop_e/ecom_e/wkprog_e.htm; prisijungimo laikas: 2007-07-18, 14:28

SANTRAUKA

Pagrindinės sąvokos: informacinės visuomenės paslaugos, elektroninė komercija, padidinto tarifo paslaugos, interneto tarpininkų paslaugos, Elektroninės komercijos direktyva

Šiame magistro baigiamajame darbe nagrinėjamos informacinės visuomenės paslaugų teisinio reglamentavimo problemos. Pirmiausia bandoma aptarti minėtų paslaugų sampratą. Toliau analizuojami Europos Sąjungos ir Lietuvos teisės aktai, reglamentuojantys informacinės visuomenės paslaugas, šios srities teismų praktika ir kitų institucijų veiklos dokumentai.

Informacinės visuomenės paslaugos mokslinėje literatūroje dar mažai nagrinėjamos. Dažniausiai apsiribojama atskirų informacinės visuomenės paslaugų, tokių kaip elektroninė komercija, mobilioji komercija, padidinto tarifo paslaugos ir kt. nagrinėjimu, neatskleidžiant jų tarpusavio sąryšio.

Magistro baigiamajame darbe nagrinėjama „informacinės visuomenės paslaugų“ samprata, nes kol kas ši sąvoka dažnai suprantama skirtingai. Bandoma nustatyti, kokios elektroninėje erdvėje teikiamos paslaugos turėtų būti laikomos informacinės visuomenės paslaugomis, o kokios nepatenka į šios sąvokos apimtį.

Toliau analizuojami pagrindiniai Europos Sąjungos teisės aktai, reglamentuojantys informacinės visuomenės paslaugas. Pagrindinis šias paslaugas reglamentuojantis teisės aktas yra 2000 m. birželio 8 d. buvo priimta Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2000/31/EB dėl kai kurių informacinės visuomenės paslaugų, ypač elektroninės komercijos, teisinių aspektų vidaus rinkoje (Elektroninės komercijos direktyva). Europos Sąjungos valstybės narės beveik pažodžiui perkėlė daugumą Elektroninės komercijos direktyvos nuostatų į savo teisės sistemas, tačiau yra ir skirtumų, ypač kalbant apie interneto tarpininkų atsakomybę reglamentuojančias nuostatas. Pradedama atsirasti šios srities teismų praktikos, tačiau nerimą kelia tai, kad kartais valstybių narių teismai tuos pačius reiškinius traktuoja skirtingai. Ko gero, čia svarbų vaidmenį turės suvaidinti Europos Komisija ir Europos Teisingumo Teismas, aiškindami Elektroninės komercijos direktyvą.

Magistro baigiamajame darbe taip pat detalai apžvelgiamas informacinės visuomenės paslaugų reglamentavimas Lietuvoje. Analizuojamas Lietuvos Respublikos informacinės visuomenės paslaugų įstatymas, kuriuo į Lietuvos teisinę sistemą perkeliama Elektroninės komercijos direktyva. Nors įstatymas dar tikrai naujas, tačiau jau reikalingi pakeitimai, norint skatinti vartotojų pasitikėjimą elektronine erdve ir ginti jų pažeistus interesus. Taip pat apžvelgiama Informacinės visuomenės įstatymo įgyvendinimą prižiūrinčios institucijos veikla. Nagrinėjamos ir kitų įstatymų bei poįstatyminių teisės aktų nuostatos, reikšmingos informacinės visuomenės paslaugų reglamentavimui.

REGULATION OF INFORMATION SOCIETY SERVICES IN EUROPEAN UNION AND LITHUANIA

Arūnas Beržinskas

SUMMARY

Keywords: *information society services, electronic commerce, premium rate services, intermediary services, Directive on electronic commerce,*

The problems of regulation of information society services is analyzed in this master's thesis. Firstly, the conception of mentioned services is examined. Further, the legislation of European Union and Lithuania of this field and actual case law is analyzed.

Information society services are not often the object of scientific researches. Commonly researches in this field are limited just by analyzing separate parts of information society services (like electronic commerce, mobile commerce, voice over IP, etc.). Researchers do not show relations between these parts.

The conception of information society services is analyzed in this paper because there is no unified understanding of this conception. It is important to determine what services which are provided in cyberspace are part of information society services and which should be excluded.

Further analysis of most important legal documents which are regulating information society services is provided. The main act that regulates information society services in European Union is Directive 2000/31/EC of the European parliament and the Council of 8 June 2000 on certain legal aspects of information society services, in particular electronic commerce, in the Internal Market (Directive on electronic commerce). Member States of European Union transferred Directive on electronic commerce into their legal systems almost literally. But there are several important differences, especially concerning limitations of liability of intermediary services providers.

The case law in this field is starting to arise but there are some worrying signs while the courts of Member States started to treat the same issues differently. European Commission and European Court of Justice should play a more significant role by interpreting Directive on electronic commerce. It is clearly visible incentive towards the self-regulation in this field from institutions of European Union. But self-regulation picks up steam still slow.

The regulation of information society services in Lithuania is analyzed in this paper also. Law on information society of services Lithuania was adopted in May of 2006 and this law transfers Directive on electronic commerce into Lithuania's legal system. This law is still brand new but it is already to make some amendments in order to raise the consumers trust in cyberspace and protect their rights. It is also examined the work of institution which are responsible for implementation of mentioned law.